

Muzyka

ZAKRES PODSTAWOWY

Podręcznik dla szkoły ponadpodstawowej

Małgorzata Rykowska
Zbigniew Nikodem Szatko

Muzyka

Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych

Projekt okładki: Paweł Kwacz
Redaktor prowadzący: Monika Balcerowicz
Redakcja językowa: Monika Turata
Redakcja graficzna i skład: Stanisław Ciechanowski
Korekta: Magdalena Kuchnowska

Zdjęcia: BE&W, East News, FabrykaObrazu.com/ FORUM, E. Helbert/ FORUM, K. Jarosz/ FORUM, TVP/ FORUM, J. Ostalowski/ FORUM, A. Wiernicki/ FORUM, Flickr, Gminny Ośrodek Kultury w Chojnicach, Mariusz Mrotek, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Powstania Warszawskiego, Orkiestra Sinfonia Varsovia/ Atelier Thomas Pucher, Łukasz Rajchert/ Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu, National Museum of American History, Opera Bałtycka w Gdańsku, Jacek Puchalski/ Radio Gdańsk, Igor Bulgarin/ Shutterstock, De Visu/ Shutterstock, Fabio Diena/ Shutterstock, ermess/ Shutterstock, Ju Jae-young/ Shutterstock, Montypeter/ Shutterstock, Dmitry Morgan/ Shutterstock, tarczas/ Shutterstock, Markus Wissmann/ Shutterstock, Shutterstock, Stowarzyszenie Neoarte, Wikipedia/Steve Banks/ CC BY-SA 4.0, Wikipedia/ Peter Buitelaar/ CC BY 2.0, Wikipedia/ Jens Cederskjold/ CC BY 3.0, Wikipedia/ Grzegorz Chorus/ CC BY 2.0, Wikipedia/ ChrisO/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Brandon Daniel / CC BY-SA 2.0, Wikipedia/ Karolina Dominiczak/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Piotr Drabik/ CC BY 2.0, Wikipedia/ Enric/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ CC Mateusz Giełczyński/ BY-SA 3.0, Wikipedia/ Adrian Grycuk/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Yair Haklai/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Steffen Heilfort/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Daniel Ahs Karlsson/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Daniel Kruczyński/ CC BY-SA 2.0, Wikipedia/ Jarosław Kruk/ CC BY-SA 4.0, Wikipedia/ Joshua Leonard/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Mateuszgdynia/ CC BY-SA 4.0, Wikipedia/Bogdan Ptak/CC BY-SA 3.0 Wikipedia/ Przykuta/ CC BY-SA 4.0, Wikipedia/ Raph_PH/ CC BY 2.0, Wikipedia/ Robst56/ CC BY-SA 2.0, Wikipedia/Silar / CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Philip Spittle/ CC BY 2.0, Wikipedia/ Jim Summaria/ CC BY-SA 3.0, Wikipedia/ Piotr Tysarczyk/ CC BY-SA 4.0, Wikipedia/ Tomasz Zugaj/ CC BY-SA 4.0, Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku

Operon Sp. z o.o. oświadcza, że z należytą starannością podjął wszelkie działania zmierzające do powiadomienia podmiotów majątkowych praw autorskich do utworów słownych i fotograficznych wykorzystanych w podręczniku o zamiarze ich publikacji celem uzyskania od twórców lub ich następców prawnych wymaganej zgody za przysługującym wynagrodzeniem w stosownej wysokości. Osoby, których prawa w sposób niezawiniony przez wydawnictwo zostały naruszone, prosimy o kontakt z wydawcą.

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania muzyki w zakresie podstawowym na poziomie szkoły ponadpodstawowej, na podstawie opinii rzeczoznawców: dr Renaty Gozdeckiej, mgr. Roberta Przemysława Stranca, dr Elżbiety Wierzbickiej-Piotrowskiej.

Etap edukacyjny: III
Typ szkoły: szkoła ponadpodstawowa
Rok dopuszczenia: 2019

© Copyright by OPERON Sp. z o.o. & Małgorzata Rykowska, Zbigniew Nikodem Szalko
Gdynia 2019

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.
N6911

Wydawca: OPERON Sp. z o.o.
81-212 Gdynia, ul. Hutnicza 3
tel. centrali 58 679 00 00
e-mail: info@operon.pl
www.operon.pl

ISBN 978-83-7879-953-5

05/23/XIV/US70

Spis treści

I. Na wielkiej scenie

1. Wokół koncertu	10
2. Opera – widowisko 4D na żywo	14
3. Operetka i teatr muzyczny – eksplozja lekkości	21
4. Musical – ruch i dźwięk.....	25

II. „Śpiewać każdy może”

1. Ludzki narząd głosu jako instrument	32
2. W drodze do niepodległości	38
3. Recital i występ plenerowy.....	41
4. Muzyka na Boże Narodzenie – kolędy i pastorałki.....	46

III. Upowszechnianie kultury muzycznej

1. Filharmonia – harmonia w każdym calu.....	52
2. Domy kultury – atomy kultury	57
3. Studia nagraniowe i radiowe – nieograniczone możliwości nagrywania muzyki.....	64
4. Domowe studio nagrań – fabryka muzyki w domu	70

IV. Taniec – poezja ciał

1. Kilka słów o tańcu	80
2. Tańce innych narodów	83
3. Tańce towarzyskie	90

V. Multimedia i ich zasięg

1. Muzyka filmowa	98
2. Sztuka – z potrzeby tworzenia.....	104
3. Multimedia a sztuka	109
4. Multimedia a nauka.....	114
5. Multimedia a rozrywka.....	118

VI. Gatunki i style muzyczne

1. Muzyka religijna – gospel i nie tylko	126
2. Jazz – przygoda w podróży przez muzykę	131
3. Jazz – nowoczesność.....	135
4. Muzyka rozrywkowa – na początku był... rock and roll	141
5. Muzyka komputerowa i nowe gatunki muzyczne	147
6. Polska muzyka ludowa i folk	152
7. Poezja śpiewana.....	156

VII. Z galerii gwiazd

1. Gwiazdy, które nie bledną.....	166
2. „Dinozaury” polskiego rocka.....	171

VIII. Fonografia – dźwięk z nośnika

1. Tak było	178
2. Tak jest.....	183
3. Reklama, muzyka i media.....	186

IX. Muzyką wypełnij czas

1. Utwory instrumentalne	190
2. Utwory wokalne.....	198
3. Kanony	205

Akordy gitarowe

Akordy gitarowe	208
-----------------------	-----

Słowniczek

Słowniczek	212
------------------	-----

Jak zbudowany jest nasz podręcznik?

Zgodnie z założeniami reformy programowej muzyka jest nowym przedmiotem w szkołach ponadpodstawowych. W klasie pierwszej będziecie się uczyli muzyki przez jedną godzinę tygodniowo.

Zanim zaczniecie korzystać z podręcznika, zapoznajcie się z jego budową i przyjrzyjcie się wszystkim jego częściom. **Zostały one napisane tak, by ułatwić wam naukę i pomóc w błyskawicznym znalezieniu potrzebnych informacji.**

Na stronie tytułowej każdego rozdziału znajduje się **lista tematów**, które zostały w nim uwzględnione.

Bezpośrednio pod tytułem rozdziału znajdziecie moduł **„Na tej lekcji”** – jego zadaniem jest uświadomienie wam celów danej lekcji.

Moduł **„Porozmawiajmy o muzyce”** stanowi swobodne wprowadzenie do zagadnień, które będą omawiane na lekcji. Zawarte w nim informacje mają pobudzić waszą wyobraźnię muzyczną, skłonić do dyskusji, a także przypomnieć treści omawiane w szkole podstawowej.

Moduł **„Posłuchaj”** zawiera utwory do wystudiowania, związane z tematem lekcji. Ułatwią wam one zrozumienie omawianych zagadnień.

W niektórych rozdziałach znajdziecie moduł **„Zagraj na instrumentach”**. Zawiera on związane z lekcją utwory do wykonania na wskazanym instrumencie – solo lub w grupie.

THEY'VE GOT IT

- skomponuj, np. rymy, bez opisy i jakichkolwiek porównań, a także z jakichś słownictwem czy stylem;
- porównaj naturalnie wypowiedzi i zobacz, czy opisy oraz informacje o nich są spójne i poprawne;
- zaktualizuj, w jaki sposób i jakie opisy pomogły do łatwiejszego zrozumienia.

Abstract

1. Prepared the fragment glass oil stained (1 slide).
2. Prepared the fragment glass oil stained (1 slide).
3. Prepared the fragment glass oil stained (1 slide).
4. Prepared the fragment glass oil stained (1 slide).
5. Prepared the fragment glass oil stained (1 slide).

CA 00000000

Opiera się natomiast na grupach tematycznych, budując poglądy na świat, otaczający, na jego działanie, które posiadają na przykładzie 12 i 1377 symboli we Włoszech. Opiera się na grupach 4, które budują grupę 12 i 1377 symboli we Włoszech. Opiera się na grupach 4, które budują grupę 12 i 1377 symboli we Włoszech. Opiera się na grupach 4, które budują grupę 12 i 1377 symboli we Włoszech.

[illegible]

Probita coccinea **new species**

Is finding peace easy? Learning to
be thankful for what we have -
that's the key to peace - that's the key to
happiness.

Phacelia blanda (2.5–10 ft) – pink to purple, open tubular flowers. Drought, organic fertilizing. Thrives near 1 mile 200' above creek in full sun. Substrate: streambed.

Keywords: *Self-esteem, self-esteem threat, self-esteem threat response, self-esteem threat response strategies, self-esteem threat response strategies, self-esteem threat response strategies*

Hasta na marginesach pomogą wam w szybkim odnalezieniu i zapamiętaniu treści z lekcji.

Nazwiska wybitnych twórców i ważne terminy z dziedziny muzyki wyróżniono kolorową czcionką. Bez trudu zauważycie je podczas powtórek.

Pytania i polecenia oraz znajdujące się na końcu każdego działu **proponujące projekty** do zrealizowania samodzielnie lub w grupie pozwolą wam zdobytą wiedzę zastosować w praktyce.

Podsumowanie lekcji zawiera najważniejsze treści do zapamiętania. Zagadnienia wymagające powtórki szybko wyszukacie w podręczniku dzięki numerowi strony wskazanemu obok.

Prohibited

André Malraux, The Conquest of Illusion (L'Esprit de la Conquête) (1938). By seeking his "spirit" among the 19th-century painters, Malraux suggests a philosophy of art that transcends the boundaries of time and space, and the limitations of the individual artist.

Single McCarrie is known for her feminist illustrations (Sherry is pregnant I thought, without a foetus inside). An anomaly in an art world full of patriarchy. Cuts are made with a scalpel, as if the body were a landscape, with sharp, jagged, and often bloody edges. The drawings are made with a scalpel, as if the body were a landscape, with sharp, jagged, and often bloody edges. The drawings are made with a scalpel, as if the body were a landscape, with sharp, jagged, and often bloody edges.

Supra www.supra.com

© 2011 Blackwell Publishing Ltd

[illegible]

© 2004 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 255: 105–112

- [illegible]

PLASMA POLYMERIZATION OF VINYL BENZOTRIAZOLE

- *Thiobacillus thiooxidans*, *Acidithiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*
- *Thiobacillus thiooxidans*, *Acidithiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*
- *Thiobacillus thiooxidans*, *Acidithiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*
- *Thiobacillus thiooxidans*, *Acidithiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*, *Thiobacillus thiooxidans*

1999]

RESEARCH & POLICY

- [illegible]

PERFORMING ARTS LIBRARY

- * *Figure 1b* was revised to improve the clarity of the figure and the text.

- [illegible]

100

A photograph of Brian May, the lead guitarist of Queen, performing on stage. He is wearing a white shirt with puffed sleeves and a black wristband, and has his signature curly brown hair. He is holding a custom-made red electric guitar with a white pickguard and three humbucker pickups. His right arm is raised in the air. The background is a bright, hazy stage with other musicians visible in the distance. The image is partially covered by a teal vertical bar on the right and a white rectangular box containing text.

I.

Na wielkiej scenie

Wokół koncertu

Opera – widowisko 4D na żywo

Operetka i teatr muzyczny – eksplozja
lekkości

Musical – ruch i dźwięk

Brian May

1. Wokół koncertu

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest koncert i jaką może mieć formę;
- wysłuchasz różnorodnych utworów koncertowych i ocenisz, które wywarły na tobie największe wrażenie;
- nauczysz się szukać informacji o interesujących cię koncertach;
- przekonasz się, że każdy koncert na żywo to wydarzenie wyjątkowe i niepowtarzalne.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Powiedz, z czym ci się kojarzy słowo „koncert”.
2. Opowiedz o koncercie, który zrobił na tobie duże wrażenie. Może to być zarówno koncert, który odbywał się w plenerze lub w domu kultury, jak również taki, który był nadawany w telewizji. Opowiedz, co cię najbardziej w nim poruszyło.
3. Koncert jako forma spędzania wolnego czasu – jakich argumentów użyjesz, by przekonać znajomego, że pójście na koncert to dobry pomysł?

Rodzaje koncertów

koncert
wykonywany
na żywo

koncert
z playbacku

Z pewnością słowo „**koncert**” kojarzy się wam przede wszystkim z imprezą muzyczną i występem jednego bądź wielu artystów. Występ może się odbywać **na żywo** lub z tak zwanego **playbacku** – muzyka i śpiew są wcześniej nagrane, a podczas koncertu jedynie odtwarzane. W tym czasie wykonawca niejako inscenizuje wykonywanie utworu na żywo.

koncert
jako rodzaj utworu

Warto wiedzieć, że **koncert to także rodzaj utworu skomponowanego na instrument solowy** (bądź grupę instrumentów koncertujących) z towarzyszeniem orkiestry. Dlatego koncert może być solowy lub mieć formę zwaną **concerto grosso** (popularną w baroku). Zamysłem koncertu jest dialog między wykonawcami.

Podczas koncertu instrument solowy lub mała grupa muzyków współzawodniczy z większym zespołem.

Zagraj na instrumentach

Zagraj utwór Antonia Vivaldiego (czytaj: wiwaldiego) na keyboardzie i gitarze (tabulatura) zgodnie z zapisem nutowym.

Antonio Vivaldi (1678–1741) – skrzypek, wirtuoz, kompozytor między innymi oper, kantat, symfonii, sonat. Jego najbardziej znane dzieło to cykl czterech koncertów skrzypcowych Cztery pory roku.

Zima (fragment)

Muzyka: Antonio Vivaldi

Keyboard

C G G7 C

Citara

4 1 3 1 0 3 1 3 0 0 1 0 3 1 0 1 1 0 0

5 G a F G e F D7

K

Git.

3 0 1 3 5 7 1 3 0 1 3 5 0 1 3 0 1 3 2 0 1 3 0 1

9 G G7 C D7

K

Git.

0 5 4 5 7 5 4 5 5 5 4 5 7 7 5 7

13 G D7 G

K

Git.

8 0 3 3 2 0 3 1 0 2 0 4 2 0 0

Dobra muzyka zachęca do wykonywania jej na różne sposoby. **Artystką, która łączy wykonywanie muzyki poważnej z muzyką rozrywkową, jest Vanessa Mae** (czytaj: wanesa mej) – skrzypaczka i kompozytorka. Jej styl muzyczny polega na bardzo nowoczesnej interpretacji muzyki klasycznej.

Vanessa Mae miała 11 lat, gdy po raz pierwszy wystąpiła z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej.

Posłuchaj

Jan Sebastian Bach, Toccata i Fuga d-moll w wykonaniu rozrywkowym Vanessy Mae (fragment trwający ok. 3,5 min, obejmujący toccatę i część fugi po toccacie)

Zwróć uwagę na nowoczesną interpretację utworu oraz na muzyczny „dialog” skrzypiec z innymi instrumentami orkiestry w części następującej po toccacie (fudze – w języku łacińskim to słowo oznacza dosłownie „ucieczka”).

Co możesz powiedzieć o tym wykonaniu dzieła Jana Sebastiana Bacha?

Koncert jako niepowtarzalne wydarzenie

miejsca
koncertowe

niepowtarzalność
koncertów

koncerty
charytatywne

Koncerty najczęściej odbywają się w specjalnie dostosowanych **salach koncertowych, filharmoniach, kościołach, a także na stadionach oraz miejskich placach**. Takie spotkania dają możliwość kontaktu wykonawcy z odbiorcą muzyki. Koncerty pozwalają przeżywać muzykę zbiorowo i widzieć, jak jest ona wykonywana. Najczęściej to dla słuchacza wielkie wydarzenie, na które czeka. **Nie ma dwóch jednakowych koncertów**, nawet jeśli program koncertu i wykonawcy są ci sami. Muzyka, którą wykona orkiestra, zespół lub soliści, przybierze swój kształt dopiero w obecności słuchaczy.

Organizuje się również **koncerty charytatywne**. Środki uzbierane ze sprzedaży biletów są wówczas przekazywane na szczytne cele, na przykład na pomoc potrzebującym.

André Rieu (czytaj: andre rije; ur. w 1949 r.) to holenderski kompozytor, skrzypek i dyrygent. Stworzył Orkiestrę Johanna Straussa, z którą wykonuje głównie muzykę klasyczną, filmową, a także utwory ludowe z różnych krajów.

Każdy jego koncert jest dopracowanym do perfekcji wielkim widowiskiem. Dyrygent wychodzi z muzyką klasyczną poza sale koncertowe.

Muzyka klasyczna w wykonaniu André Rieu przyciąga wielotysięczne tłumy, a atmosfera na jego koncertach jest porównywalna do tej panującej podczas występów największych gwiazd rocka.

Posłuchaj

André Rieu, The Second Waltz (Shostakowich) (czytaj: de sekend ɔlc)

Zwróć uwagę na to, jak piękna muzyka wybitnego rosyjskiego kompozytora (uważanego za największego twórcę muzyki symfonicznej XX w.) porwała i urzekła publiczność. Utwór The Second Walz wykonuje orkiestra pod dyрекcją André Rieu.

Grupa MoCarta to typowy kwartet smyczkowy (skrzypce pierwsze i drugie, altówka i wiolonczela). Ich koncerty nie są jednak tradycyjne. Czterech muzyków wirtuozów wykonuje muzykę klasyczną we własnym opracowaniu, ubarwiając ją elementami rozrywki i kabaretu.

Grupa MoCarta podczas jednego z występów.

Posłuchaj i obejrzyj

The Best of Mozart (czytaj: de best of mocart)

Mozart Group Arosa Humorfestival 2013 (czytaj: mocart grup aroza humorfestiwal)

(oba filmy znajdziecie w internecie)

Obejrzyjcie dwa wykonania utworów Wolfganga Amadeusza Mozarta: w pierwszym filmie występują muzycy klasyczni (utwór W.A. Mozarta – wersja studyjna), w drugim zaś – muzycy z Grupy MoCarta w roli showmanów – wirtuozów. Które z tych wykonania jest twoim zdaniem ciekawsze?

PYTANIA I POLECENIA

1. Dowiedz się, kiedy w pobliskiej szkole muzycznej odbywają się koncerty. Jeśli w twojej miejscowości nie ma szkoły muzycznej, wówczas poszukaj innych koncertów, na przykład plenerowych. Wybierz się na jeden z nich i nagraj go. Wykorzystaj do tego kamerę w telefonie komórkowym. Zaprezentuj najciekawszy fragment na lekcji muzyki. Przed nagraniem zapoznaj się z podstawowymi zasadami ochrony danych osobowych (RODO).

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Potocznie słowo „koncert” oznacza imprezę muzyczną. Może się odbywać **na żywo** lub **z playbacku**.
- **Koncert** to także **rodzaj utworu muzycznego** przeznaczonego dla solisty (koncert solowy) lub grupy muzyków (concerto grosso) z towarzyszącą im orkiestrą. Występują oni przed publicznością na żywo i wykonują muzykę w swoim indywidualnym stylu.
- Każdy koncert to **niepowtarzalne wydarzenie**. Może się on odbywać w sali koncertowej, filharmonii, a także w plenerze oraz na stadionie.
- Organizuje się również **koncerty charytatywne**, z których dochód przeznaczany jest na szczytne cele.

s. 10

s. 10

s. 12

s. 12

2. Opera – widowisko 4D na żywo

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest opera i jakie były jej początki, a także z jakich elementów się składa;
- poznasz nazwiska największych twórców opery oraz światowej sławy śpiewaków operowych;
- odkryjesz, w jaki sposób świat opery przenika do świata rozrywki.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Przypomnij sobie fragment znanej arii operowej i zanuć go.
2. Pomyśl i powiedz, z jakim gatunkiem muzyki kojarzy ci się Stanisław Moniuszko.
3. Wymień trzy nazwiska znanych śpiewaków operowych.

O operze

opera

akt

libretto

Opera to widowisko muzyczno-dramatyczne będące połączeniem słowa, muzyki, ruchu i gry aktorskiej, które powstało na przełomie XVI i XVII wieku we Włoszech. Opera składa się przeważnie z trzech lub czterech części zwanych **aktami**. Całość rozpoczyna się **uwerтурой** wykonywaną przez orkiestrę. Tekst opery, czyli **libretto**, jest śpiewany przez artystów. Śpiewacy wykonują **arie** (pieśni solowe), **duety**, **ansamble** (utwory dla kilku solistów) i **recytatywy** (śpiewne deklamacje). **Partie wokalne** (solistów i chóru) są wykonywane przy akompaniamencie orkiestry. **Partie baletowe** wykonują tancerze.

Za pierwsze dzieło operowe uznaje się *Dafne* (z 1597 r.) **Jacopo Periego** (czytaj: jakopo periego), włoskiego śpiewaka i kompozytora. Brak było wtedy pięknych scenicznych dekoracji, właściwego oświetlenia czy partii baletowych. Do rozwoju gatunku przyczynił się inny włoski kompozytor, **Claudio Monteverdi** (czytaj: klaudio montewerdi; 1567–1643). Nazywa się go „prawdziwym ojcem opery”. Jego pierwszą operą był *Orfeusz*. Zawiera ona arie, ale zamiast recytowanych dialogów pojawiły się śpiewne duety.

Polska opera narodowa

Stanisław
Moniuszko

Za twórcę polskiej opery narodowej uznaje się **Stanisława Moniuszkę**. Jego dwa dzieła – *Straszny dwór* oraz *Halka* – zyskały miano oper narodowych.

Stanisław Moniuszko (1819–1872) – polski kompozytor epoki romantyzmu. Dyrygent, organista i pedagog. Twórca oper i około 300 pieśni zebranych w cykl dwunastu *Śpiewników domowych*.

Scena z opery *Straszny Dwór* w Operze Wrocławskiej.

Posłuchaj

Claudio Monteverdi, uwertura (toccata) do opery Orfeusz

Zwróć uwagę na dźwięki instrumentów dętych blaszanych, które rozpoczynają tę uwerturę. Są one instrumentalnym preludium (wstępem) do przedstawienia i trzykrotnie zapowiadają jego początek. Instrumenty dęte, grające razem z bębniem, wprowadzają słuchacza w podniosłą atmosferę oraz zapowiadają ważne treści tej opery.

W baroku najważniejsza była opera włoska ze swoimi ośrodkami w Rzymie, Wenecji i Neapolu. Operowa **szkoła neapolitańska** obejmowała trzy pokolenia twórców. Zawdzięczamy im podział opery na dwa zasadnicze rodzaje: **seria** i **buffa**. Operowy styl neapolitański nazywany jest stylem **bel canto**, w którym najistotniejszy jest śpiew solisty, a nie chóru. Najwybitniejszym kompozytorem z Neapolu był **Alessandro Scarlatti** (czytaj: alesandro skarlati; 1660–1725).

Bel canto (z włos. piękny śpiew) – technika wokalna wywodząca się ze szkoły neapolitańskiej, której istota polega na śpiewie ozdobionym wirtuozerią wokalną i popisie solisty.

Bel canto

Fascynacja operą włoską objęła całą Europę. We Francji powstała francuska szkoła operowa. Fala muzyki operowej pojawiła się również w Polsce.

Wielkim reformatorem opery był niemiecki kompozytor epoki klasycyzmu **Christoph Willibald Gluck** (czytaj: kristof wilibald gluk; 1714–1787). Dzięki niemu libretta do oper pisano nie tylko w języku włoskim, ale również w językach narodowych. Jego opery miały możliwie najdoskonalszy tekst, bardzo dobrą muzykę, piękne partie chórów i solistów, prostą akcję dramatyczną, a także taneczne układy baletowe. Jego najsłynniejsza opera to *Orfeusz i Eurydyka*.

Mistrzem w komponowaniu oper był **Wolfgang Amadeusz Mozart** – jeden z trzech wielkich klasyków wiedeńskich. Szczególnie wartościowe i piękne są jego opery komiczne, między innymi *Wesele Figara* lub *Don Giovanni*. Dzieła Mozarta są pełne lekkości i polotu. Pod względem treści i muzyki są dziełami ponadczasowymi.

Wolfgang Amadeusz Mozart

Posłuchaj

Wolfgang Amadeusz Mozart, *Wesele Figara*, aria Figara

Zwróć uwagę na komiczny charakter arii Figara, tytułowego bohatera opery, oraz na akompaniament orkiestrowy – raz delikatny i subtelny, a raz głośny i podkreślający akordy w wykonaniu całej orkiestry.

W epoce romantyzmu opera zmieniła ponownie swoje oblicze. Wprowadzono do sztuki elementy baśniowości, podań ludowych, wierzeń, legend i mitów.

Ryszard Wagner (1813–1883) swoje dzieła operowe nazwał dramata muzycznymi. Zachwycają one oryginalną instrumentacją i pomysłem na teatr operowy. Monumentalne, czasem wielogodzinne dzieła Wagnera wprowadzały słuchacza w świat rycerskiego średniowiecza.

Romantyczna opera włoska to nadal czas królowania stylu bel canto – najważniejsze były piękne melodie i olśniewające głosy. Największym włoskim kompozytorem operowym był **Giuseppe Verdi** (czytaj: dżiuzeppe werdi). W jego operach pojawiają się wątki narodowe związane z budzącą się w romantyzmie świadomością narodową.

Wiek XIX i XX to kolejne zmiany w dziełach operowych. W utworach powszechnie używano języka narodowego kompozytorów. Pod względem tematyki pojawiała się tendencja do opisywania prawdziwych postaci i realnych przeżyć bohaterów sztuk. Kompozytorzy oper tego okresu to **Gioacchino Rossini** (czytaj: dziokino rossini), **Giacomo Puccini** (czytaj: działkomo puczini), **Piotr Czajkowski** i **Stanisław Moniuszko**.

Zagraj na instrumentach

Wykonaj na dzwonkach lub keyboardzie (możesz również zanucić) arię Skołuby z III aktu opery Straszny dwór zgodnie z zapisem nutowym.

Ten zegar stary

Muzyka: Stanisław Moniuszko
Słowa: Jan Chęciński

mf

Ten ze - gar sta - ry, gdy - by świat, ku - ra - nty ciął jak
z nut. Ze - psu - ty wsza - kże od stu lat, na - krę - cać pró - żny
trud. Lecz je - śli nie - spo - dzia - nie ktoś o - bcy tu - taj sta - nie, to
ze - gar ten, gdy pie - je kur, dmie w rząd prze - dę - tych rur.

Posłuchaj

Giuseppe Verdi, Więc pijmy na chwałę miłości z opery **La Traviata**

Utwór jest wykonywany przez duet śpiewaków oraz chór i orkiestrę. Podaj nazwy słyszanych głosów – żeńskiego i męskiego.

Giuseppe Verdi, twórca między innymi opery *Nabucco*.

Wystawianie oper jest prezentowaniem oraz upowszechnianiem dzieł polskiej i światowej literatury wokally-instrumentalnej. To także możliwość poznania współczesnych śpiewaków operowych.

Tematyka oper

Zamysłem reżyserów sztuk operowych jest **przełożenie libretta historycznego na współczesny język**. Często poruszane w nich problemy odnoszą się do wydarzeń dzisiejszego świata. Przykładem takiego uwspółcześnienia treści historycznej z wykorzystaniem nowoczesnej technologii: telebimów, projektorów, laserów, nagłośnienia estradowego, mikrofonów bezprzewodowych oraz efektów specjalnych (eksplozje) jest opera **Nabucco** (czytaj: nabukko) **Giuseppe Verdiego** wystawiona w Operze Wrocławskiej w 2018 roku.

Giuseppe Verdi

Dzieło to w formie superwidowiska plenerowego zostało wyreżyserowane w Operze Wrocławskiej w 2018 roku. Ściany budynku stanowiły scenografię opery. Na scenie pojawił się dwunastometrowy, ważący 2,5 tony posąg ze styroduru (bardzo twardego styropianu) z twarzą solisty Kruma Galabowa (baryton), który śpiewał partię Nabucca, a także 350-osobowy zespół wykonawców (m.in. chór, balet, soliści, orkiestra). Dzięki tym efektom widzowie mogli się przenieść w odległe czasy potęgi dawnego Babilonu.

Operę **Nabucco** Giuseppe Verdi skomponował w przededniu wydarzeń Wiosny Ludów (1842 r.). Dziewiętnastowieczna publiczność włoska odniosła starożytną treść do ówczesnych nastrojów politycznych. Utwór Chór niewolników – *Va pensiero* (czytaj: wa pensjero) stał się nieoficjalnym hymnem uciśnionego narodu włoskiego.

opera Nabucco

Posłuchaj

Giuseppe Verdi, Chór niewolników z opery Nabucco

Zwróć uwagę na pierwszą część utworu, w której chór śpiewa jednogłosowo. Odpowiedz, jak nazywa się ten rodzaj śpiewu.

Opera *Nabucco* została wystawiona w plenerze od strony kolumnady Opery Wrocławskiej. Budynek opery był elementem choreografii.

Niektórzy śpiewacy operowi, na przykład **Plácido Domingo** (czytaj: plasido domingo), **Luciano Pavarotti** (czytaj: lucziano pawarotti), **José Carreras** (czytaj: hosi kareras), polski tenor **Piotr Beczała** oraz solistka operowa **Aleksandra Kurzak** odnieśli sukcesy na skalę światową. Zachwycają słuchaczy swoją rozległą skalą głosu, jego barwą i rodzajem, a także zdolnością do wykonywania długich, bogato zdobionych fraz.

Wybitny tenor Plácido Domingo oraz liryczni tenorowie José Carreras i Luciano Pavarotti śpiewali na największych scenach teatrów operowych, między innymi w Metropolitan Opera w Nowym Jorku i La Scali (czytaj: la skali) w Mediolanie. Zdjęcie przedstawia trzech tenorów podczas jednego z koncertów.

Zagraj na instrumentach

Zagraj na ukulele utwór zgodnie z zapisem nutowym.

Ukulele to niewielki instrument strunowy zbliżony kształtem do gitary. Ma cztery struny strojone według dźwięków:

Struny	a1	e1	c1	g1
--------	----	----	----	----

A musical staff with a treble clef showing four notes: A1, E1, C1, and G1. Below the staff, the strings are labeled: pierwsza struna, druga struna, trzecia struna, and czwarta struna.

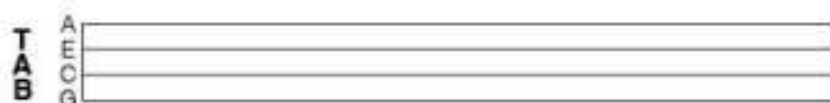
pierwsza
struna

druga
struna

trzecia
struna

czwarta
struna

W tabulaturze dźwięki zapisuje się na czterolinii podobnie jak dla gitary basowej:

Ukulele obecnie jest bardzo popularne z uwagi na łatwość gry i niewygórowaną cenę.

Habanera

Muzyka: Georges Bizet
(czytaj: żorż bize)

Umiarkowanie

Ukulele

Ukulele
Tabulatura

6

U.

Tab.

12

U.

Tab.

Ada Sari – polska śpiewaczka operowa. Śpiewała sopranem koloraturowym. To najwyższy głos kobiecy wykonujący szybkie pasaże i ozdobniki dźwiękowe.

Najwyższym uznaniem dla XIX-wiecznej śpiewaczki operowej było nazwanie jej **primadonną** lub **diwą**. Taką klasyczną diwą była na przykład polska śpiewaczka operowa **Ada Sari** (1886–1968), a także grecka śpiewaczka **Maria Callas** (czytaj: marija kallas) nazwana primadonną stulecia. Określenie diwa **przeniknęło obecnie do kultury masowej**. Za ponadprzeciętność w głosie diwami muzyki rozrywkowej są nazywane między innymi **Adele**, **Lady Gaga** i **Edyta Górniak**.

Wielu śpiewaków operowych łączy klasyczną operę ze współczesną rozrywką. **Małgorzata Walewska** (mezzosopranistka), diwa operowa, jest członkiem jury w programie telewizyjnym *Twoja twarz brzmi znajomo*.

W Krynicy Zdroju cyklicznie odbywają się festiwale imienia naszego słynnego tenora Jana Kiepury. Z kolei w czasie Sopockich Dni Sztuki Wokalnej i Warsztatów Kompletniej Techniki Wokalnej młodzi artyści mają możliwość kształcić swój śpiew pod okiem ekspertów i gwiazd muzyki operowej.

diwa operowa,
primadonna

Ada Sari

Małgorzata
Walewska

PYTANIA I POLECENIA

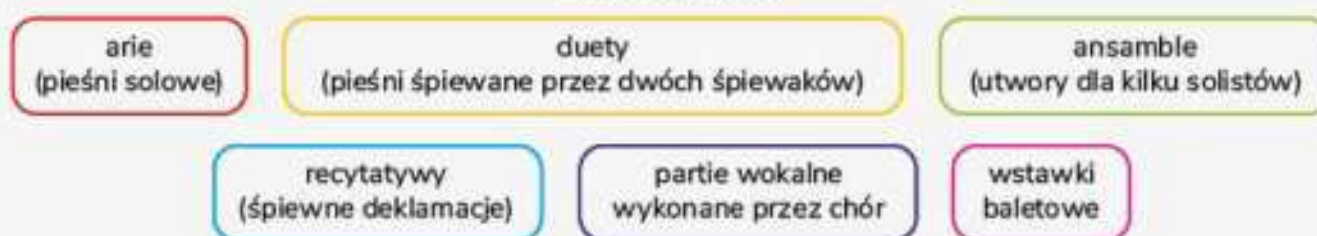
1. Porozmawiajcie w klasie o swojej ostatniej wizycie w operze. Opiszcie swoje wrażenia i emocje. W wypowiedziach używajcie terminologii muzycznej i słów związanych ze sztuką, na przykład *libretto*, *antrakt*, *uwertura*, *dyrygent*, *choreograf*, *aria*, *chóry*, *duety*, *tercety*, *preludium*.
2. Odszukaj w dostępnych źródłach znaczenie terminów: *opera seria* i *opera buffa*.
3. Znajdź w dostępnych źródłach (internecie, leksykonach) nazwiska czterech polskich i dziesięciu zagranicznych kompozytorów tworzących opery. Wypisz je oraz podaj po dwa tytuły ich oper.
4. Opracuj kodeks poprawnego zachowania się w instytucjach kulturalnych: w operze, operetce, teatrze muzycznym. Uwzględnij właściwy strój, punktualność, szacunek dla wykonawców i innych widzów. Przygotuj kodeks w takiej formie, aby można go było powiesić w klasie lub na szkolnym korytarzu. Zwróć uwagę na estetykę wykonania.
5. Zapoznaj się z librettem (treścią) opery *Nabucco* i dokończ w zeszycie notatkę:
Nabucco to starotestamentowa historia najazdu babilońskiego na Jerozolimę. Główny bohater Nabucco to autorytarny władca, dla którego rząda władzy jest najważniejszym celem. Po-
stanawia zająć Jerozolimę ■

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 14

- **Opera** to widowisko muzyczno-dramatyczne składające się z **aktów**; tekst (**libretto**) jest śpiewany przez artystów.

Elementy opery

s. 14

s. 15

s. 15

s. 17

s. 18

s. 19

s. 19

s. 19

- Za twórcę polskiej opery narodowej uważa się **Stanisława Moniuszkę**.
- **Bel canto** (z włos. piękny śpiew) to technika wokalna wywodząca się ze szkoły neapolitańskiej, której istota polega na śpiewie ozdobionym wirtuozerią wokalną i popisie solisty.
- Mistrzem w pisaniu oper był **Wolfgang Amadeusz Mozart** – jeden z trzech wielkich klasyków wiedeńskich.
- Innym wybitnym twórcą oper był **Giuseppe Verdi**, autor **oper Nabucco**.
- Niektórzy **śpiewacy operowi odnoszą sukcesy na skalę światową**. Do najwybitniejszych należą **Placido Domingo**, **Luciano Pavarotti** i **José Carreras**.
- Wybitne śpiewaczki operowe w XIX wieku nazywano **diwami** lub **primadonnami**. W Polsce tak określano **Adę Sari**.
- Określenie **diwa przeniknęło do popkultury**. Tak nazywa się na przykład wokalistki: **Adele**, **Lady Gagę**, **Edytę Górniak**.
- Wieku śpiewaków operowych łączy operę ze współczesną rozrywką, na przykład mezzosopranistka **Małgorzata Walewska**, jurorka popularnego programu rozrywkowego.

3. Operetka i teatr muzyczny – eksplozja lekkości

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest operetka i z jakich elementów się składa;
- poznasz nazwiska największych jej twórców;
- dowiesz się, jakie dzieła można zobaczyć w teatrze muzycznym.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Przypomnij sobie tytuły kilku operetek. Wymień je.
2. Czy wiesz, gdzie w najbliższej okolicy znajduje się teatr muzyczny? Może widziałeś/widziałaś jakiś spektakl w tym teatrze? Opowiedz o swoich wrażeniach.

Cechy charakterystyczne operetki

Operetka to muzyczny utwór sceniczny wywodzący się z opery komicznej, wodewilu i śpiewogry. Charakteryzuje się **lekką, melodyjną muzyką** i **żartobliwym charakterem**. Towarzyszy jej orkiestra. Na operetkę składają się **części muzyczne** – **uwertura, arie, śpiewy zespołowe** (np. duety i tercety) **oraz partie wokalne chóru**. Mogą być także **sceny mówione** (monologi, dialogi). Występują one na przemian z fragmentami śpiewanymi i instrumentalnymi.

Dawniej operetka miała zaspokajać potrzebę rozrywki. Dziś reżyserzy tworzą prawdziwe widowiska muzyczne, pełne efektów wizualnych i akustycznych. Mają one za zadanie wprowadzić widza w obszary doznań estetyczno-artystycznych oraz wywołać pewne emocjonalne i umysłowe skojarzenia.

operetka

części operetki

sceny mówione

Twórcy operetek

Do słynnych twórców operetek zaliczamy między innymi **Jacquesa Offenbacha** (czytaj: żaka ofenbacha; 1819–1880), **Johanna Straussa syna** (czytaj: johana sztrausa; 1825–1899), **Franza Lehára** (czytaj: franca lehara; 1870–1948) i **Emmericha Kálmána** (czytaj: emerisia kalmana; 1882–1953).

twórcy operetek

Scena z operetki Emmericha Kálmána *Księżniczka czardasza* (teatr w Magdeburgu).

Posłuchaj

Jacques Offenbach, kankan z operetki **Orfeusz w piekle**

Kankan to żywiołowy taniec pochodzący z Algierii. Jego charakterystyczne figury to między innymi naprzemienny wyrzut prostej i ugiętej nogi do góry w trakcie rytmicznych podskoków oraz takie elementy akrobatyczne jak szpagat i gwiazda.

Po wysłuchaniu utworu odpowiedz, ile razy było słycać powtarzające się tematy muzyczne. Spróbujcie zatańczyć kankana.

Kankan tańczony podczas operetki *Orfeusz w piekle* (Opera Bałtycka w Gdańsku).

Przedstawienia operetkowe

miejsca
wystawiania
operetek

W Polsce pierwsze operetki zaczęto wystawiać na scenie Teatru Wielkiego w Warszawie w 1859 roku. Obecnie przedstawienia operetkowe, rewie, balety, musicale oraz inne formy widowisk sceniczno-muzycznych można zobaczyć na scenach **teatrów muzycznych**.

Teatr Wielki w Warszawie.

Ich odmianami są teatry operowe, operetkowe, musicalowe i baletowe oraz teatry tańca. Występują w nich zawodowi tancerze, wokaliści (soliści i chórzyscy) oraz instrumentalści.

Budynek Teatru Muzycznego w Gdyni.

PYTANIA I POLECENIA

1. Zaśpiewajcie na przemian (dziewczęta i chłopcy), po jednej linijce fragment arii Johanna Straussa Wielka sława to żart z opery Baron cygański. Poczujcie się jak słynni śpiewacy i śpiewaczki.

Wielka sława to żart

Muzyka: Johann Strauss

Libretto: Ignaz Schnitzer (czytaj: ignac sznicer)

1. F

Wie - lka sła - wa to żart,

5. F C

ksią - że bła - zna jest wart,

9. C

zło - to to - czy się w krąg, z rąk do

13. C7 F

rąk, z rąk do rąk.

Wielka sława to żart,
książę błazna jest wart,
złoto toczy się w krąg,
z rąk do rąk, z rąk do rąk.

- Podzielcie się na dwie grupy. Na podstawie informacji dostępnych między innymi w internecie lub leksykonach przygotujcie w grupach prezentację multimedialną na temat polskich twórców operetki i ich dzieł. Zaprezentujcie swoje prace na lekcji muzyki za 2 tygodnie.

- Zagrajcie na dowolnym instrumencie fragment Galopu z operetki Jacquesa Offenbacha *Orfeusz w piekle*.

W nutach pojawia się określenie *accelerando* (czytaj: aczczelerando), oznaczające stopniowe zwiększanie tempa. Wykonajcie utwór czterokrotnie. Za pierwszym razem tempo niech będzie szybkie (wskazanie metronomu – 120). Kolejne powtórzenia utworu wykonajcie, za każdym razem zwiększając tempo o 10 jednostek. A może ktoś w waszej klasie potrafił zagrać ten utwór jeszcze szybciej?

Orfeusz w piekle (fragment) Muzyka: Jacques Offenbach

Szybko

- Korzystając z różnych źródeł informacji, wyjaśnij znaczenie pojęć: opera komiczna, wodewil, śpiewogra.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 21

- Operetka** to muzyczny utwór sceniczny charakteryzujący się lekką, melodyjną muzyką i żartobliwym charakterem.

s. 21

- Części muzyczne operetki** to uwertura, arie, śpiewy zespołowe oraz partie wokalne chóru.

s. 21

- W operetce są także **sceny mówione**, które występują na przemian z fragmentami śpiewanymi i instrumentalnymi.

s. 21

- Wybitni **twórcy operetki** to między innymi **Jakub Offenbach**, **Johann Strauss syn**, **Franz Lehár**, **Emmerich Kálmán**.

s. 22

- Przedstawienia operetkowe** są wystawiane najczęściej na scenach teatrów muzycznych.

4. Musical – ruch i dźwięk

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest musical i z jakich elementów się składa;
- dowiesz się, jaki zespół pracuje nad tym niezwykle imponującym dziełem;
- poznasz nazwiska twórców najpopularniejszych musicali;
- spróbujesz swoich sił wokalnych i wykonasz jeden z musicalowych utworów;
- wraz z koleżankami i kolegami z klasy będziesz współtworzyć musical według własnego pomysłu.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Wymień tytuły znanych ci musicali.
2. Zastanów się, jakie są różnice między musicalem a operą. Wymień je.
3. Czy zdarzyło ci się oglądać musical? Opowiedz o swoich wrażeniach.

Cechy musicalu

Musical (czytaj: mjuzikal) to widowisko spopularyzowane w XX wieku, rodzaj amerykańskiego spektaklu muzycznego. Składa się z **aktów**, a te dzielą się na mniejsze fragmenty, które mogą być śpiewane, tańczone lub mówione. Teksty pisane są prostym językiem, czasem nawet slangiem. Charakterystyczne dla musicalu są sceny zbiorowe. Nad powstaniem widowiska pracuje wiele osób, między innymi **reżyser, choreograf, scenograf, projektant kostiumów, reżyser światła, reżyser dźwięku, dyrygent i inspicjent**. Każde przedstawienie musicalowe jest wielkim przedsięwzięciem ze względu na użycie efektownych, monumentalnych dekoracji, technik multimedialnych i pełnego nagłośnienia akustycznego. Jest imponujące również ze względu na liczbę występujących w nim artystów obdarzonych wieloma umiejętnościami: wokalnymi, tanecznymi oraz aktorskimi.

musical
i jego budowa

akty

twórcy
widowiska

Afisze informujące o musicalach wystawianych w teatrach na Broadwayu (czytaj: brodteju) w Nowym Jorku – tutaj prezentowane są najznamienitsze musicale.

Popularne musicale

West Side Story

Jednym z najpopularniejszych na świecie musicali jest **West Side Story** (czytaj: łest sajd story). Muzykę do niego skomponował **Leonard Bernstein** (czytaj: bernsztajn) – jeden z najbardziej uznanych amerykańskich dyrygentów. Fabuła musicalu została oparta na dramacie Williama Szekspira (czytaj: łiliama) *Romeo i Julia*, ale akcja rozgrywa się w latach 50. XX wieku na ulicach Nowego Jorku.

Spektakl *West Side Story* opowiada o dwóch nowojorskich gangach walczących ze sobą oraz o nieszczęśliwej miłości portorykańskiej imigrantki Marii i Amerykanina Tony'ego (zdjęcie ze spektaklu w Teatrze Calderon w Madrycie).

Posłuchaj

Leonard Bernstein, fragment musicalu **West Side Story**

Zwróć uwagę na połączenie muzyki popularnej z elementami jazzu.

Mamma Mia

Niezwykle popularne są musicale filmowe. Przykładem może być **Mamma Mia**. Jest on oparty na piosenkach popularnej szwedzkiej grupy popowej **ABBA**.

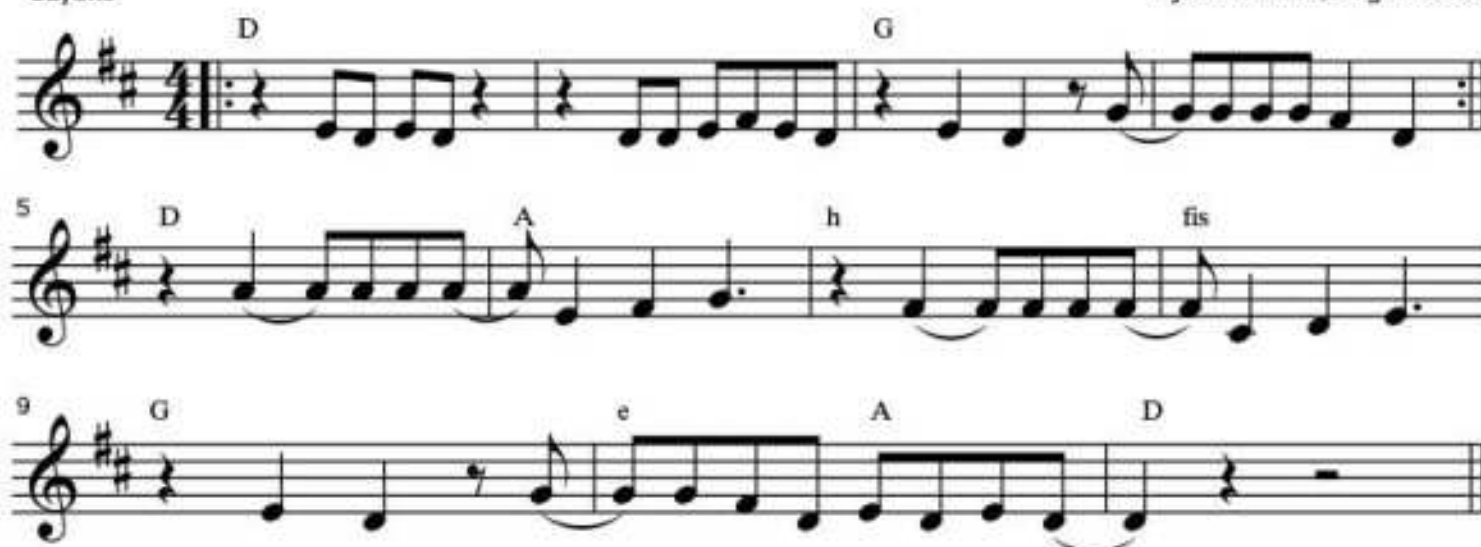
Zagraj na instrumentach

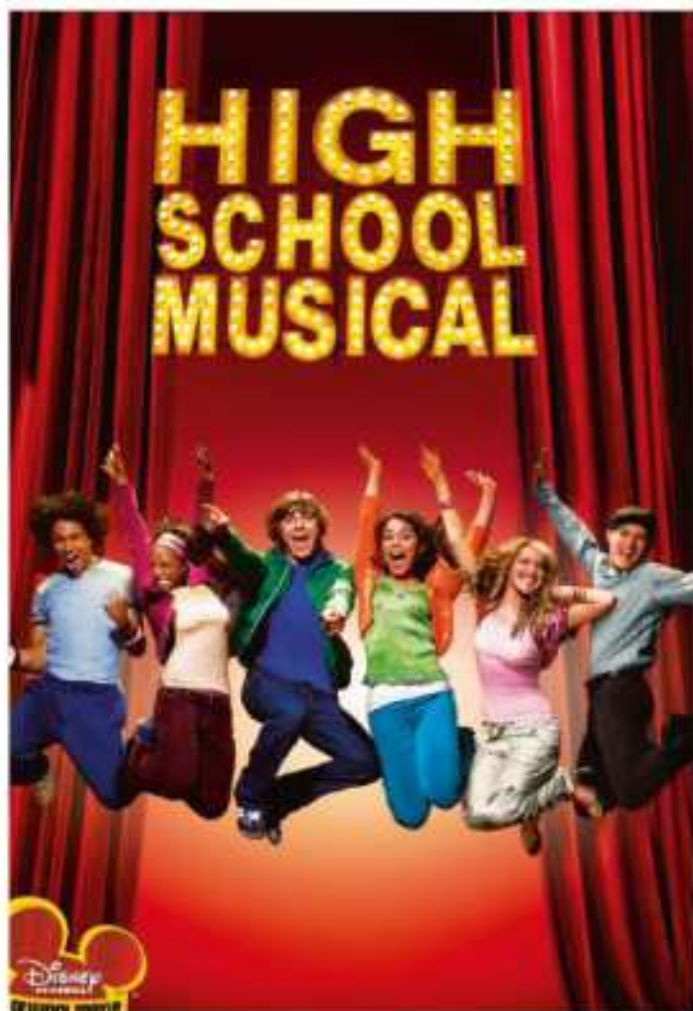
Wykonaj na keyboardzie lub dzwonkach i gitarze utwór *Mamma Mia* zespołu ABBA zgodnie z zapisem nutowym.

Mamma Mia

Muzyka: Benny Anderson,
Björn Ulvaeus, Stig Anderson

Szybko

Musicalowe piosenki, z takich filmów, jak **Moulin Rouge** (czytaj: mulę ruż) z Nicole Kidman oraz **Chicago** z Renée Zellweger (czytaj: rene zelweger) i Richardem Gere'em (czytaj: riczardem girem) stały się hitami muzycznymi.

W 2006 roku na ekrany telewizyjne wszedł film muzyczny **High School Musical** (czytaj: haj skul mjuzikal). Jest to musical dla młodzieży, a jego akcja toczy się wśród uczniów amerykańskiej szkoły.

High School musical

Materiały promujące film muzyczny *High School Musical*.

Posłuchaj

Masz w sobie wiarę z musicalu **High School Musical** (wersja polska)

Zwróć uwagę na muzyczny dialog duetu wokalistów.

Musical **Skrzypek na dachu** Jerry'ego Bocka (czytaj: dżerego boka) opowiada o historii ubogiej żydowskiej rodziny. Główny bohater, mleczarz Tewje, ojciec czterech córek, planuje je wydać za mąż.

Skrzypek na dachu

Scena z musicalu *Skrzypek na dachu*. Piosenki z tego musicalu stały się bardzo popularne (Wydział Teatru i Tańca na Uniwersytecie Otterbein w Westerville w Ohio).

Zagraj na instrumentach

Wykonaj na dostępnym instrumencie klawiszowym poniższą melodię zgodnie z zapisem nutowym.

Gdybym był bogaty z musicalu *Skrzypek na dachu*

Muzyka: Jerry Bock

Umiarkowanie

C

5 *f* *c* *G* *G7* 1.

9 *f* *G7* *C* 2.

Fred Astaire – gwiazda musicalu

Fred Astaire

Do wielkich gwiazd musicalowych zaliczany jest **Fred Astaire** (czytaj: fred aster; 1899–1987). To amerykański aktor, wokalista i tancerz. Poprzez połączenie elementów tańca klasycznego i towarzyskiego oraz stepowania wypracował oryginalny i rozpoznawalny styl tańca. Wykonywał go mistrzowsko. Początkowo Fred Astaire występował jako tancerz solowy, z czasem zaproponowano mu współpracę z aktorką i tancerką **Ginger Rogers** (czytaj: džindżer rodżers). Ten duet przeszedł do historii kina muzycznego.

Fred Astaire otrzymał w 1950 roku honorowego Oscara za całokształt pracy. Zdjęcie przedstawia Freda Astaire'a tańczącego z Ginger Rogers.

Polskie musicale

Dotychczas najpopularniejszym polskim musicaliem jest **Metro**, którego twórcami są Janusz Józefowicz i Janusz Stokłosa. Musical miał premierę w 1991 roku w Teatrze Dramatycznym w Warszawie. Po ogromnym sukcesie w kraju był wystawiany między innymi w Nowym Jorku i Moskwie.

Bohaterami musicalu *Metro* są młodzi artyści, którzy przyjeżdżają na casting do teatru. Marzą o miłości i realizacji swoich pasji. W trakcie spektaklu opowiadają o swoich marzeniach (zdjęcie ze spektaklu w Teatrze Buffo w Warszawie).

Posłuchaj

Utwór *Uciekali* z musicalu *Metro*

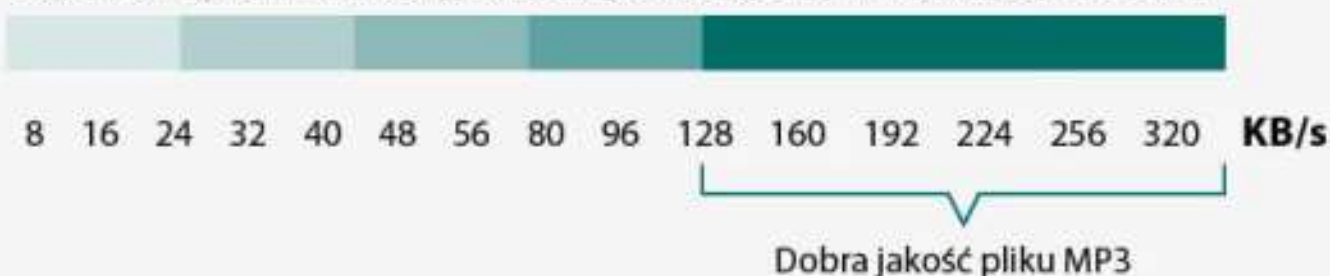
Zwróć uwagę na brak wyraźnego rytmu w zwrotkach – takie zjawisko określane jest w muzyce jako *ad libitum*. Pozwala ono wokaliście na dowolność wykonania. W refrenach pojawia się perkusja, która nadaje wyraźny rytm utworowi.

PYTANIA I POLECENIA

1. Dobierzcie się w pary. Wykorzystując technikę karaoke, zaśpiewajcie w duecie utwór *Masz w sobie wiarę* z musicalu *High School Musical*. W tym celu skorzystajcie z legalnej aplikacji do karaoke – najlepiej takiej, w której można dowolnie ustalić tempo wykonania danego utworu. W początkowej fazie nauki korzystajcie z tempa wolnego, na przykład **adagio** (wskazanie metronomu, urządzenia podającego tempo utworu, zawiera się w przedziale od 55 do 60 uderzeń na minutę). Kolejne tempo to umiarkowane **moderato** (88–92 uderzeń na minutę). Zakończcie ćwiczenie tempem szybkim – **allegro** (120–138 uderzeń na minutę).

Często aplikacje do karaoke zawierają odtwarzacz oraz edytor do zmiany parametrów wykonania utworu. Można więc odtwarzać pliki MIDI oraz MP3 i OGG.

Plik MP3 – format zapisu dźwięku w dobrej jakości. Służy do przechowywania muzyki na dysku. W czasie zapisywania MP3 można wybrać wartość liczbową odpowiedzialną za jakość nagrania. Za dobrą jakość nagrań uznaje się MP3 powyżej 128 KB/s.

2. W dostępnych źródłach odszukaj nazwiska kilku kompozytorów tworzących musicale oraz tytuły ich widowisk. Zapisz je w zeszycie.
3. Wyjaśnij, na czym polega praca reżysera, choreografa, scenografa, projektanta kostiumów, reżysera światła, reżysera dźwięku, dyrygenta i inspicjenta. W tym celu możesz skorzystać na przykład z informacji w internecie.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 25

s. 25

s. 25

s. 26

s. 27

s. 28

s. 28

- **Musical** to forma teatralna, w której muzyka, piosenki, taniec i dialogi tworzą jedną całość.
- Musical **składa się z aktów** – formą przypomina operetkę.
- Nad powstaniem widowiska musicalowego pracuje wiele osób, między innymi **reżyser, choreograf, scenograf, projektant kostiumów, reżyser światła, reżyser dźwięku, dyrygent i inspicjent**.
- Popularne musicale to między innymi: **West Side Story, Mamma Mia, High School Musical i Skrzypek na dachu**.
- Do wielkich gwiazd musicalu zaliczamy **Freda Astaire'a**.
- Najpopularniejszym polskim musicaliem jest **Metro** Janusza Józefowicza i Janusza Stokłosa.

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

Tematyka projektów została dobrana tak, by w praktyce sprawdzały wiedzę i umiejętności zdobyte podczas ostatnich zajęć. Wspólnie z nauczycielem zdecydujcie, ile projektów w semestrze chcielibyście zrealizować i jaka tematyka was najbardziej zainteresowała. Można je wykonać samodzielnie lub w grupie.

1. Robimy projekt – organizujemy koncert!

- Opracuj scenariusz koncertu muzycznego w wykonaniu uczniów twojej szkoły. W pierwszej kolejności ustal: • tematykę koncertu • kto będzie jego odbiorcą • gdzie on się odbędzie • w jakim terminie chcesz go zorganizować (data i godzina).
- Rozpisz program koncertu. Dobierz wykonawców oraz osobę prowadzącą (konferansjera).
- Zaplanuj promocję koncertu w mediach społecznościowych. Jakie informacje tam umieścisz? Przygotuj przykładowy post.
- Zaprezentuj swój pomysł na koncert podczas lekcji. Wysłuchaj propozycji kolegów i koleżanek. Spośród opracowanych scenariuszy wybierzcie ten, który jest waszym zdaniem najciekawszy.
- Podzielcie się na trzy grupy i wykonajcie plakat informujący o organizowanym koncercie.

2. Przygotowujemy musical!

Na wykonanie zadania macie 2–3 tygodnie. Podzielcie się na dwa zespoły. Zapoznajcie się z treścią bajki *Kot w butach*. Zadaniem każdej grupy jest przygotowanie musicalu. W zespołach wybierzcie reżysera, aktorów, choreografa, scenografa, projektanta kostiumów, reżysera światła, reżysera dźwięku, dyrygenta i inspicjenta.

Reżyserze! Musisz przenieść treść bajki we współczesne realia.

- Zapisz swoją wersję w programie do edycji tekstu.
- Następnie przydziel role aktorom. Aby mieli oni czas na naukę swoich ról w domu, treść uwspółcześnionej bajki roześlij im mailem.
- Dobierz piosenki (powinny być w formacie MP3 128 KB). Stwórz playlistę w odtwarzaczu plików muzycznych.
- Omów wizję musicalu z choreografem, scenografem, projektantem kostiumów, reżyserem światła, reżyserem dźwięku, dyrygentem i inspicjentem. Przygotujcie niezbędne stroje, rekwizyty, opracujcie układy taneczne itp. **Pamiętajcie o próbach przed występem!**

Na finałową prezentację waszego musicalu możecie zaprosić kolegów i koleżanki z innej klasy lub szkoły – zaplanujcie, jak to zrobić (drukowane zaproszenia, plakat, a może wiadomość mailowa?). Nie zapomnijcie zarejestrować występu – całość nagrajcie telefonem komórkowym.

II.

„Śpiewać każdy może”

▶ Ludzki narząd głosu jako instrument

▶ W drodze do niepodległości

▶ Recital i występ plenerowy

▶ Muzyka na Boże Narodzenie – kolędy i pastorałki

Ed Sheeran

1. Ludzki narząd głosu jako instrument

NA TEJ LEKCJI:

- nauczysz się dbać o głos;
- określisz rodzaj swojego głosu;
- poznasz pojęcia: *karaoke*, *podkład muzyczny*;
- dowiesz się, czym jest ZAiKS;
- przekonasz się, że są programy komputerowe, z których można korzystać, by ćwiczyć swój głos.

Porozmawiajmy o muzyce

1. W latach 70. XX wieku podczas jednego z opolskich festiwali Jerzy Stuhr zaśpiewał piosenkę *Śpiewać każdy może* (słowa: Jonasz Kofta). Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem zapisanym w tytule tego utworu?
2. Przypomnij sobie rodzaje głosów ludzkich – to zagadnienie omawialiście w szkole podstawowej. Czy wiesz, jaki ty masz rodzaj głosu?
3. Czy wiesz, co oznacza określenie ochrona własności intelektualnej? Jeśli nie – jak je rozumiesz?

Głos ludzki jako instrument muzyczny

głos ludzki

Muzyka to niezwykły świat dźwięków, wydawanych również przez instrumenty. Najbardziej zdumiewa ludzki aparat głosowy, dzięki któremu możemy mówić i śpiewać. **Głos ludzki** jest najstarszym i najbardziej naturalnym instrumentem muzycznym. Umożliwia on komunikowanie się, służy również do przekazywania uczuć i emocji.

Posłuchaj

Śpiewać każdy może w wykonaniu Jerzego Stuhra podczas Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu w 1977 roku.

Zwróć uwagę na znakomity kunszt aktorski Jerzego Stuhra i jego parodiowe wykonanie utworu.

Jerzy Stuhr podczas występu na Krajowym Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu w 1977 roku.

Zasady higieny głosu

Przygotowaniem do poprawnego śpiewu są ćwiczenia oddechowe i emisyjne. Sprawiają one, że przy śpiewaniu nie forsujemy gardła i strun głosowych, a nasze słowa są wyraźne i zrozumiałe.

Podczas śpiewu należy pamiętać o zasadach **higieny głosu**.

higiena głosu

Zasady higieny głosu

- Podczas śpiewania przyjmij odpowiednią postawę. Bez względu na to, czy śpiewasz siedząc, czy stojąc, wyprostuj plecy. Twoja sylwetka nie powinna być spięta – ciało musi być rozluźnione.
- Nie nadwyreżaj swojego głosu – śpiewaj na miarę swoich możliwości i nie zaciskaj mięśni gardła.
- Zadbaj o odpowiednią wilgotność powietrza – wietrz pomieszczenie, w którym śpiewasz.
- Często nawilżaj również aparat głosowy – nie tylko w czasie śpiewu, ale również przed rozpoczęciem śpiewania; najlepiej pij przegotowaną letnią wodę.
- Nie śpiewaj podczas przeziębienia, by niepotrzebnie nie forsować podrażnionego gardła.

Podział głosów ludzkich

Głosy żeńskie i męskie **dzielimy na niskie, średnie i wysokie**.

podział głosów
żeńskich
i męskich

Sprawdzamy skalę swojego głosu

Wspólnie z nauczycielem spróbujcie określić wasze głosy.

Skala głosów ludzkich (zestawienie dla skali przeciętnej)

Głosy żeńskie	
sopran	$h-b^2$
mezzosopran	$gis-gis^2$
alt	$f-e^2$
Głosy męskie	
tenor	$B-a^1$
baryton	$G-fis^1$
bas	$E-e^1$

Oktawy na klawiaturze

Postłuchaj

Michał Szpak, *Color of your life*, wykonanie utworu podczas Konkursu Piosenki Eurowizji w 2017 roku. Zwróć uwagę na dużą skalę głosu artysty.

Michał Szpak podczas Konkursu Piosenki Eurowizji w 2017 roku.

Doskonalenie śpiewu

karaoke

podkład muzyczny

W jaki sposób ćwiczyć głos? Od wielu lat bardzo popularne jest **karaoke** – śpiewanie znanych przebojów muzycznych do odtwarzanego akompaniamentu instrumentalnego, czyli tak zwanego **podkładu muzycznego** (z linią melodyczną lub bez niej). System karaoke wykorzystuje się w popularnym polskim programie telewizyjnym „Szansa na sukces”. Debiutujący wokaliści amatorzy losowo wybierają do zaśpiewania utwór danego wykonawcy, po czym śpiewają go do podkładu profesjonalnego (zbliżonego do oryginału) lub do podkładu łatwiejszego, w którym słychać wyraźnie linię melodyczną. Program istnieje (z siedmioletnią przerwą) od 1993 roku. Przyczynił się do odkrycia wielu talentów – późniejszych gwiazd polskiej piosenki, między innymi Katarzyny Cerekwickiej, Anny Wyszkoń i Justyny Steczkowskiej.

Justyna Steczkowska wzięła udział w programie „Szansa na sukces” w 1994 roku. Podbiła serca jurorów brawurowym wykonaniem piosenki *Boskie Buenos Maanamu*.

Obecnie w telewizji emitowane są różne programy telewizyjne, tzw. talent show, które umożliwiają młodym artystom amatorom (również wokalistom) przedstawienie swojego talentu szerokiej publiczności.

Za jedną z najbardziej popularnych i utalentowanych piosenekarek polskiej muzyki rozrywkowej uznaje się **Edytę Górniak**. Wykorzystuje ona wiele technik wokalnych. Jedną z nich jest **falset**, czyli śpiewanie bardzo wysokich dźwięków na niedomkniętych strunach głosowych.

Dzięki śpiewaniu falsetem Edyta Górniak jest często porównywana do Whitney Houston (czytaj: łitnej hjuston) i Mariah Carey (czytaj: maraja kerri).

Posłuchaj

Ed Sheeran i Andrea Bocelli, *Perfect Symphony*

Zwróć uwagę na kontrastowe połączenie głosów obu artystów. Bocelli (czytaj: boczelli) śpiewa tenorem. Sheeran (czytaj: sziran) to gwiazda muzyki pop i śpiewa głosem zabarwionym rockowo.

Ed Sheeran i Andrea Bocelli podczas wspólnego występu.

Prawa autorskie

Pamiętaj, że **wszystkie nagrania muzyczne podlegają ochronie praw autorskich**. Z naruszeniem praw autorskich mamy do czynienia za każdym razem, gdy wykorzystujemy utwór (kopiujemy go, użyczamy innym, przypisujemy autorstwo) bez zezwolenia twórcy. Dozwolone jest wykorzystanie nagrań tylko na własny, domowy użytek.

W Polsce organizacją, która zajmuje się zarządzaniem prawami autorskimi twórców, jest Stowarzyszenie Autorów ZAiKS (ZAiKS – Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych).

**ochrona
praw autorskich**

PYTANIA I POLECENIA

1. Wyszukaj w internecie informacje na temat legalnych, darmowych programów do karaoke. Zaśpiewaj dowolną piosenkę z wykorzystaniem wybranego programu.
2. Wykorzystaj szkolny instrument klawiszowy (keyboard). Sprawdź, czy ma opcję karaoke. Wybierz piosenkę, którą chcesz zaśpiewać, i zdobądź legalne pliki MIDI z podkładem muzycznym. Kiedy stwierdzisz, że tonacja nagrania jest zbyt wysoka dla twojego głosu, obniż ją, stosując funkcję Transpose (skala od 0 do -12 półtonów). Dzięki tej funkcji możesz również podwyższyć tonację utworu (skala od 0 do +12 półtonów).

Pliki MIDI są plikami muzycznymi o małej pojemności (są znacznie mniejsze niż pliki MP3 i WAV). System MIDI umożliwia wzajemne komunikowanie się między elektronicznymi instrumentami muzycznymi i komputerem.

3. Dowiedz się więcej o prawidłowym śpiewaniu i mówieniu. Przeczytaj książkę pod tytułem Trening głosu Beaty Ciecierskiej-Zajdel. Znajdziesz w niej wiele praktycznych porad emisyjnych. Przygotuj trzy najciekawsze twoim zdaniem ćwiczenia i wykonajcie je wspólnie z kolegami i koleżankami z klasy podczas następnych zajęć.

4. Zagrajcie na keyboardzie i gitarze utwór Yesterday zespołu The Beatles.

Yesterday

Muzyka: John Lennon,
Paul McCartney

Yes - ter-day all my trou - bles seemed so far a-way
now it looks as trough they're here to stay, oh I be-live in
Yes - ter-day. Sud - den-ly I'm not half the man I used to be,
there's a shad-ow hang-ing ov - er me, oh Yes - ter - day came
sud-den-ly. Why she had to go I dont't know, she wouldn't say

19 e7 A7 d C B C C7 F
I said some-thing wrong, now I long for Yes-ter - day

23 e7 A7 d F B C7
Yes-ter-day love was such an ea-sy game to play, now I need a place to

27 F A7 d7 G7 B F d7 G B F
hide a-way, oh I be-live in yes-ter-day Mm

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Głos ludzki** jest często porównywany do instrumentu muzycznego. Umożliwia komunikowanie się między ludźmi, a także śpiew. s. 32
- Należy pamiętać o zasadach **higieny głosu**, czyli między innymi: s. 33
 - pozycji, w jakiej śpiewamy,
 - śpiewaniu bez nadwyrężania gardła i unikaniu śpiewania podczas przeziębienia,
 - dbaniu o wilgotność pomieszczenia, w którym śpiewamy,
 - nawilżaniu aparatu głosowego.
- Głosy żeńskie i męskie dzielimy na **niskie, średnie i wysokie**. s. 33
- Głosy żeńskie: niski – **alt**, średni – **mezzosopran**, wysoki – **sopran**. s. 33
- Głosy męskie: niski – **bas**, średni – **baryton**, wysoki – **tenor**. s. 33
- Do doskonalenia śpiewu można wykorzystać **karaoke** – polega ono na śpiewaniu znanych utworów do gotowego akompaniamentu instrumentalnego, czyli tak zwanego **podkładu muzycznego**. Dużą popularnością wśród wokalistów-amatorów cieszą się telewizyjne programy muzyczne, tzw. talent show, w których można spróbować swoich sił na dużej scenie. s. 34
- Wszystkie nagrania muzyczne oraz teksty utworów podlegają **ochronie praw autorskich** – nie można ich kopiować, rozpowszechniać, modyfikować bez zgody autora ani przypisywać im własnego autorstwa. Z nagrań można korzystać wyłącznie na własny, domowy użytek. s. 35

2. W drodze do niepodległości

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jaką rolę odgrywały pieśni patriotyczne w trudnych momentach dziejowych Polski;
- spróbujesz wyrazić emocje związane z muzyką w pracy plastycznej;
- poznasz współczesne pieśni patriotyczne;
- przygotujesz się do realizacji projektu upamiętniającego rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Jak rozumiesz słowo patriotyzm?
2. Wymień tytuły znanych ci pieśni patriotycznych.

Rola pieśni patriotycznych

Historia Polski obfitowała w dramatyczne wydarzenia, między innymi zabory, powstania zbrojne, wojny. Nasz kraj niejednokrotnie znajdował się w trudnej sytuacji politycznej i gospodarczej. Polacy nie poddawali się mimo grożących im prześladowań i represji. **Głęboka miłość do ojczyzny znalazła wyraz nie tylko w słowach i czynach, lecz także w muzyce.**

Pieśni żołnierskie i patriotyczne, między innymi Mazurek Dąbrowskiego, Rota, Piechota, My, Pierwsza Brygada – Legiony oraz Rozkwitały pąki białych róż, stanowiły ważną formę przekazu o wydarzeniach w poszczególnych okresach historii naszego narodu. Pielęgnowane z pokolenia na pokolenie utwierdzały Polaków w poczuciu świadomości narodowej. Pomagały żyć i tworzyć, walczyć i zwyciężać. Motywowały do działania. Przyczyniały się do wzmacniania uczuć patriotycznych. Były i są manifestacją naszej wspólnoty i tożsamości narodowej w kraju i za granicą.

muzyka
patriotyczna

pieśni
żołnierskie

Pieśni patriotyczne w okresie działań wojennych zagrzewały do walki, podtrzymywały na duchu, jednoczyły Polaków.

Posłuchaj

Ignacy Jan Paderewski, *Nie zginie Polska*

Wysłuchaj poruszającego przemówienia Ignacego Jana Paderewskiego. Było ono skierowane do Polaków, którzy podczas II wojny światowej pozostali w kraju. Zwróć uwagę na emocje kompozytora.

Posłuchaj

Ignacy Jan Paderewski, *Fantazja polska gis-moll op. 19* (fragment początkowy ok. 5 min.)

To jeden z najśłynniejszych utworów fortepianowych Ignacego Jana Paderewskiego. Jak piszą recenzenci, utwór przywołuje polski folklor, ale jest również symbolem całego narodu i przypomina o jego istnieniu.

Zwróć uwagę na bogactwo melodyczne tematów muzycznych, pełnych ruchu i wyrazistości, oraz na połączenie partii fortepianu z grą orkiestry.

W 2018 roku minęło 100 lat od odzyskania przez Polskę niepodległości. Podczas organizowanych uroczystości rocznicowych niejednokrotnie wybrzmiewały patriotyczne pieśni, również te **komponowane współcześnie**.

współczesne
pieśni
patriotyczne

Posłuchaj

Jest taki kraj, słowa: Jan Pietrzak, muzyka: Włodzimierz Korcz

Zwróć uwagę na tekst piosenki. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa zamieszczone poniżej.

Nadziei uczą ci, co na stos
Potrafią rzucić swój życia los.
Za ojców groby, za Trzeci Maj,
Jest takie miejsce, taki kraj.

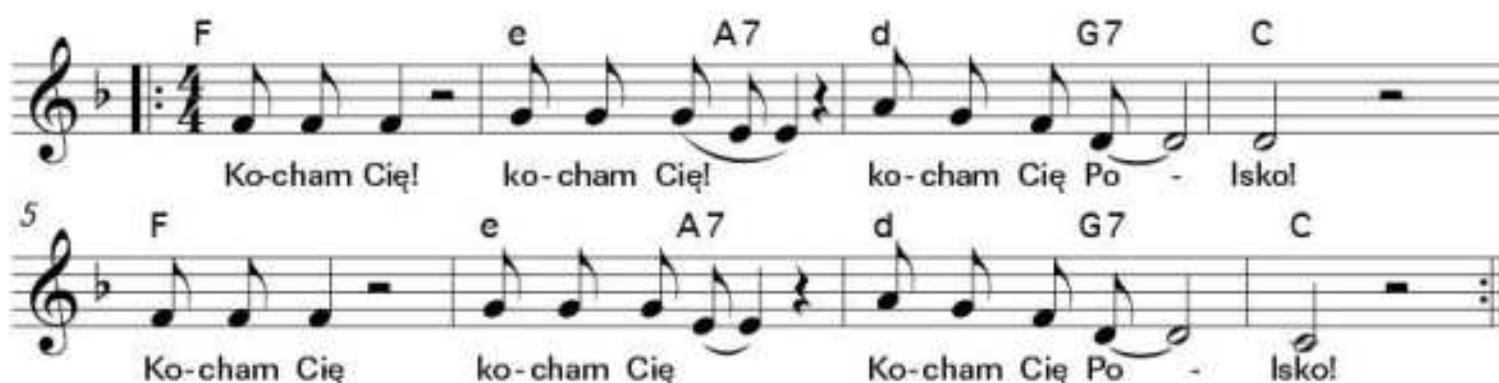
Zagraj na instrumentach

Wykonaj fragment melodii przewodniej programu telewizyjnego *Kocham Cię, Polsko*.

Kocham Cię, Polsko (fragment)

Muzyka: Łukasz Sztaba,
Dominika Kurdziel
Słowa: Marcin Dziedzic

Wesoło

Ko-cham Cię! ko-cham Cię! ko-cham Cię Po - lsko!

Ko-cham Cię ko-cham Cię Ko-cham Cię Po - lsko!

PYTANIA I POLECENIA

1. Przypomnij sobie pieśni patriotyczne omawiane w szkole podstawowej. Która z nich jest twoją ulubioną? Zaśpiewaj pierwszą zwrotkę i refren.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 38

- **Muzyka patriotyczna** stanowi ważną formę przekazu o kluczowych, często trudnych wydarzeniach w historii narodu.

s. 38

- **Pieśni żołnierskie**, takie jak *Rota*, *Piechota*, *Mazurek Dąbrowskiego* oraz *My, Pierwsza Brygada* zagrzewały do walki o wolność ojczyzny oraz pomagały zwyciężać.

s. 39

- **Współcześnie również powstają pieśni patriotyczne.**

3. Recital i występ plenerowy

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest recital i jaką może mieć formę;
- dowiesz się, jaki jest najpopularniejszy instrument solowy wykorzystywany podczas recitali;
- poznasz formę koncertu na żywo – występu plenerowego.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Wymień nazwiska artystów, którzy kojarzą ci się z recitalem.
2. Na czyj recital lub występ plenerowy zabrałabyś/zabrałbyś najbliższą ci osobę? Uzasadnij swoją wypowiedź.

Recital solowy i kameralny

Recital to rodzaj koncertu muzycznego, w którym na żywo występuje solista – wokalista lub instrumentalista. Słowo to wprowadził do muzyki węgierski kompozytor i pianista Franciszek Liszt.

Recitale kameralne (duety) to recitale, podczas których oprócz solisty występuje akompaniator.

recital

recital kameralny

Franciszek Liszt (1811–1886) – węgierski kompozytor i pianista. Zapoczątkował w romantyzmie solowe koncerty fortepianowe, inaczej zwane recitalami.

Fortepian z dworku w Żelazowej Woli.

Recital fortepianowy

Już w romantyzmie fortepian był najpopularniejszym solowym instrumentem, na którym wykonywano koncerty instrumentalne – recitale. Najśłynniejszym polskim twórcą, który całe swoje życie komponował utwory przeznaczone na fortepian, był **Fryderyk Chopin**. W Żelazowej Woli, we wnętrzu jego domu rodzinnego, odbywają się cyklicznie recitale chopinowskie. Znani wirtuozi fortepianu wykonują utwory kompozytora. Jednym z nich jest **Rafał Blechacz**, zwycięzca XV Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina.

Posłuchaj

Fryderyk Chopin, Etiuda c-moll, op. 10 nr 12, nazywana Rewolucyjną

Ten utwór wymaga od pianisty wielkich umiejętności technicznych. W początkowych taktach utworu lewa ręka gra bardzo szybkie przebiegi dźwiękowe, czyli pasaże. Jest to trudne do wykonania. Młodzi pianiści ćwiczą pasaże, używając nie jednej, a obu rąk. Dowiedz się, jaką nazwę mają utwory kształcące biegłość w grze pianisty.

Fryderyk Chopin (1810–1849) skomponował ponad 200 utworów – w większości na fortepian. Są to między innymi mazurki, polonezy, walce, ballady i nokturny.

Recitale piosenkarzy rozrywkowych

Recitale są wykonywane nie tylko przez muzyków klasycznych. Również wielu polskich piosenkarzy rozrywkowych decyduje się na występy recitalowe podczas organizowanych tras koncertowych. Są one najlepszym sposobem na promocję artysty. Dają także możliwość bliskiego kontaktu z publicznością. Jedną z autorek recitali telewizyjnych jest Magda Umer-Przeradzka.

trasa koncertowa

Trasa koncertowa to co najmniej kilka zaplanowanych koncertów artysty, odbywających w określonym regionie i czasie.

Recital wymaga bardzo dobrego przygotowania się wykonawcy do występu. U piosenkarzy istotna jest między innymi dykcja.

dykcja

Dykcja to właściwy sposób wymawiania słów.

Posłuchaj i obejrzyj

Michał Bajor, Walc na tysiąc pas

Michał Bajor (ur. 1957 r.) to polski aktor i piosenkarz. Jego utwory Ogrzej mnie czy Walc na tysiąc pas stały się przebojami. Zwróć uwagę na bardzo dobrą dykcję śpiewającego aktora i wzrastające tempo utworu. Artysta daje popis swoich wielkich umiejętności wokalnych i aktorskich.

Michał Bajor jest nie tylko piosenkarzem, lecz także aktorem.

Występ plenerowy

Zazwyczaj koncerty i recitale odbywają się w salach koncertowych, filharmoniach oraz klubach muzycznych, ale organizuje się je też na otwartej przestrzeni – na stadionach, placach i w parkach. Mówimy wtedy o **występach plenerowych**. Taka forma kontaktu artysty z publicznością jest coraz powszechniejsza.

Występy plenerowe najczęściej odbywają się na żywo. Wymagają od organizatorów więcej pracy: muszą być oni przygotowani na gwałtowną zmianę pogody oraz zapewnić bezpieczeństwo zarówno wykonawcom, jak i zgromadzonej publiczności. Zdarza się, że gdy pada deszcz lub gdy jest niska temperatura, artyści są zmuszeni korzystać z **playbacku**.

występ
plenerowy

Playback to odtwarzanie w trakcie występu artysty utworu nagranych wcześniej w studiu (instrumenty i wokal). Mikrofon wokalisty oraz instrumenty muzyków są wówczas wyciszone.

playback

Half playback (półplayback) – odmiana playbacku polegająca na tym, że podczas koncertu odtwarzana jest wcześniej nagrana muzyka, a partie wokalne wykonywane są na żywo.

half playback

Mocną stroną organizacji występów w plenerze jest to, że na koncert może przyjść nawet do kilkudziesięciu tysięcy ludzi – sale koncertowe zazwyczaj mogą pomieścić maksymalnie kilkaset osób. Największe muzyczne wydarzenie plenerowe w Polsce to gdyński **Open'er Festival**. Występują na nim artyści z całego świata. W ramach festiwalu koncerty odbywają się jednocześnie na kilku scenach, a wykonawcy śpiewają na żywo.

Podczas trwającego kilka dni festiwalu Open'er powstaje swojego rodzaju miasteczko festiwalowe – rozciąga się ono na przestrzeni kilkudziesięciu hektarów i obejmuje także pole namiotowe.

PYTANIA I POLECENIA

1. Wyszukaj w internecie informacje na temat okoliczności napisania *Etiudy Rewolucyjnej* przez Fryderyka Chopina
2. Poćwicz dykcję. Na następnej stronie znajdziesz fragment tekstu piosenki *Walc na tysiąc pas*. Spróbuj go wypowiedzieć, zaczynając od tempa umiarkowanego (np. moderato) i stopniowo je zwiększając aż do szybkiego (np. presto). Łatwiej będzie mówić ten tekst w szybkim tempie, akcentując ostatni wyraz w każdym wersie. Następnie spróbuj zaśpiewać utwór we wzrastającym tempie, wraz z nagraniem.

To walc na dwadzieścia pas
 To walc naprawdę pyszny
 Znacznie bardziej niż
 Daleko bardziej niż
 Ten biedny walc na trzy
 A już po chwili to
 To jest walc na sto pas
 To jest walc na sto pas
 I na ulicznym skrzyżowaniu
 Białe bzy miłośnicie nucą go
 W paryskiej wiosny dni
 To walc na tysiąc pas

To walc na tysiąc pas
 Walc, który dopadł czas
 I w tysiąc pytań zgadł
 Co trzeba zrobić, by
 Znow mieć dwadzieścia lat
 To walc na tysiąc pas
 To walc na tysiąc pas
 Walc, który dopadł nas
 I śpiewa naszym dniom
 Że już budować czas
 Miłości jasny dom

3. Zagrajcie na instrumentach Koncert jesienny na dwa świerszcze i wiatr w kominie.

Koncert jesienny na dwa świerszcze i wiatr w kominie (fragment – refren)

Muzyka: Krzysztof Knittel
 Słowa: Wojciech Niżyński

Chords: Cm, E^b, B, A^b, G4-3, G7, C, B, C.

Lyrics:

Kon-cert je - sien - ny na dwa świer-szcze i wiatr w ko-mi - nie

W og - ro-dzie za-snął pod gru-szą cho-choł I śni o

pię-knej dziew-czy - nie A strach na wró-ble przy-dro-żne wie-rzby

li - czy Tań-cząc na mie-dzy w ob - ję-ciach pol-nej

my - szy Kon - cert, kon - cert, kon - cert je -

sien - ny na dwa świer-szcze i wiatr w ko-mi - nie ko-on - cert, co

21 z ba-bim la-tem od-ply-nie, od-ply - nie, od - ply-nie, od-ply - nie, od-

24 ply - nie od - ply - nie, od - ply - nie, od - ply - nie...

Refren: Koncert jesienny na dwa świerszcze i wiatr w kominie
 W ogrodzie zasnął pod gruszą chochoł
 I śni o pięknej dziewczynie
 A strach na wróble przydrożne wierzby liczy
 Tańcząc na miedzy w objęciach polnej myszy
 Koncert, koncert, koncert jesienny na dwa świerszcze i wiatr w kominie
 Koncert, co z babim latem odpłynie...

4. Posłuchajcie utworu Koncert jesienny na dwa świerszcze i wiatr w kominie w wykonaniu Magdy Umer. Potem wykonajcie jedno z poniższych zadań.
 - a) Zilustrujcie refren piosenki, używając tylko instrumentów perkusyjnych.
 - b) Korzystając z aplikacji komputerowej do rysowania, stwórzcie jesienną ilustrację do tekstu piosenki.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Recital** – forma koncertu solisty (wokalisty lub instrumentalisty), wykonywanego na żywo, często z akompaniamentem – najczęściej fortepianu. s. 41
- **Recital kameralny** (duet) – występ, podczas którego soliście towarzyszy akompaniator. s. 41
- **Trasa koncertowa** – co najmniej kilka zaplanowanych koncertów artysty, odbywających w określonym miejscu i czasie. Dla artysty jest to czas bliskich spotkań z fanami, a także aktywnego promowania swojej twórczości. s. 42
- **Dykcja** – poprawne, wyraźne wymawianie słów. s. 42
- **Występ plenerowy** – koncert lub recital odbywający się na otwartej przestrzeni (np. na stadionie). Takie występy potrafią zgromadzić nawet kilkadziesiąt tysięcy fanów. s. 43
- **Playback** – odtwarzanie podczas występu artysty nagranych wcześniej utworów (zarówno warstwy instrumentalnej, jak i wokalu). s. 43
- **Half playback** – odtwarzanie podczas występu artysty nagranych wcześniej warstwy instrumentalnej utworu – partie wokalne wykonywane są na żywo. s. 43

4. Muzyka na Boże Narodzenie – kolędy i pastorałki

NA TEJ LEKCJI:

- poznasz fakty związane z historią kolęd;
- wysłuchasz najprawdopodobniej pierwszej polskiej kolędy;
- dowiesz się, jaka jest różnica między kolędą a pastorałką;
- nauczysz się grać kolędę *Cicha noc*;
- poznasz ciekawą technikę stosowaną w nauczaniu – dramę.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Jak myślisz, w jakim celu tworzone kolędy?
2. Podaj tytuły kolęd, które są znane niemal na całym świecie.
3. W okresie Bożego Narodzenia śpiewa się również inne utwory o tematyce świątecznej. Jakiego rodzaju są to utwory?

Historia kolędy

Historia kolędy sięga czasów rzymskich, kiedy to 1 stycznia, począwszy od 153 roku przed narodzeniem Chrystusa, konsulowie rzymscy obejmowali urzędy. Z tej okazji Rzymianie przekazywali sobie prezenty i śpiewano pieśni. W 45 roku po Chrystusie Juliusz Cezar wprowadził kalendarz juliański – od tego czasu styczniowe kalendy (od łacińskiego słowa *calendae* – pierwszy dzień miesiąca) rozpoczynały nowy rok. Po przyjęciu chrześcijaństwa i rzymsko-katolickiego kalendarza w Polsce wprowadzono zwyczaj kolędowania i połączono go z okresem Bożego Narodzenia. Początkowo kolęda była pieśnią powitalną, a w miarę rozwoju chrześcijaństwa z łacińskich hymnicznych śpiewów kościelnych wykształciły się pieśni religijne, mówiące o Bożym Narodzeniu. Były śpiewane w języku łacińskim i zawierały fakty związane z Bożym Narodzeniem według Ewangelii św. Mateusza i św. Łukasza. Zwyczaj śpiewania bożonarodzeniowych pieśni szybko rozpowszechnił się w całej Europie. Pisali je anonimowi pielgrzymi, powstawały w klasztorach i na dworach. Komponowane w rytmach tańców narodowych: mazura, kujawiaka, oberka czy poloneza stały się utworami śpiewanymi nie tylko w kościołach, lecz także w szkołach, domach i na świątecznych koncertach. Dzisiaj kolędowanie to wyjątkowy zwyczaj, który zbliża ludzi i nadaje wieczery wigilijnej uroczysty nastrój.

kolęda

Kolęda to pieśń religijna mówiąca o wydarzeniach związanych z narodzeniem Chrystusa.

Według źródeł najstarsza znana polska kolęda to *Bądź zdrow, Królu Anielski*, przetłumaczona z języka czeskiego. Tekst został zapisany przez Jana Szczeknę w kazaniu w 1424 r.

Posłuchaj

Bądź zdrow, Królu Anielski w wykonaniu Scholi Nativitatis

Zwróć uwagę na głosy w tej kolędzie. Jak nazywa się śpiew z udziałem kilku głosów?

Przykłady kolęd w różnych rytmach:

- *Bóg się rodzi* – kolęda w rytmie poloneza autorstwa Franciszka Karpińskiego (XVIII w.);
- *Jezus malusieńki* – kolęda w rytmie kujawiaka z XVIII wieku;
- *Ach, ubogi żłobie* – napisana w rytmie mazura pieśń z XIX wieku;
- *Jam jest dudka* – kolęda w rytmie oberka z początku XVIII wieku.

Twórcy kolęd

Kolędy pisali wybitni literaci, poeci i kompozytorzy. Do znanych ich twórców należą Mikołaj Sęp Szarzyński (żył w XVI w.), Andrzej Morsztyn (żył w XVII w.), Feliks Nowowiejski (żył w XIX w.) i Zygmunt Noskowski (kompozytor XX-wieczny). Witold Lutosławski skomponował 20 kolęd, bazując na materiałach z dzieł ks. Michała Mioduszelewskiego i słynnego etnografa Oskara Kolberga. Ks. Mateusz Jeż napisał znaną kolędę *Nie było miejsca dla Ciebie*. Popularny utwór *Mędrzy świata, monarchowie to wspólne dzieło* Stefana Bortkiewicza (słowa) i ks. Zygmunta Odelgiewicza (muzyka).

Posłuchaj

Fryderyk Chopin, Scherzo h-moll, op. 20

Fryderyk Chopin, urzeczony kolędami, jedną z nich umieścił w swoim utworze. Wsłuchaj się w muzykę i podaj tytuł tej kolędy.

Kolęda *Cicha noc*

Cicha noc

Najpopularniejszą kolędą jest utwór skomponowany w XIX wieku przez austriackiego organistę i nauczyciela muzyki Franciszka Grubera *Cicha noc*. Jest śpiewana niemal na całym świecie – została przetłumaczona na ponad 300 języków i dialektów. Powstała w 1818 roku w małym miasteczku Oberndorf w Austrii. Na pamiątkę tego wydarzenia zbudowano tam **Kaplicę Cichej Nocy**.

Kaplica Cichej Nocy w Oberndorf w Austrii. Kaplica została zbudowana na pamiątkę powstania kolędy *Cicha noc*.

Pastorałki

pastorałka

Pastorałka to odmiana kolędy. Jest to pieśń ludowa o wesołym, tanecznym charakterze i tematyce związanej z Bożym Narodzeniem. Nie jest wykorzystywana w nabożeństwach religijnych ze względu na swój świecki charakter.

Posłuchaj

Kolędowo-górska pastorałka w wykonaniu zespołu Megitza

Zwróć uwagę na taneczny charakter pastorałki i użyte w tym utworze instrumenty kapeli ludowej. Wymień inne znane ci instrumenty ludowe.

Kapela – muzyczny zespół ludowy liczący najczęściej 2–5 instrumentów. Jej skład instrumentalny zależy od regionu.

Wielu znanych polskich wykonawców, na przykład Ryszard Rynkowski, Irena Santor, Justyna Steczkowska i Krzysztof Krawczyk specjalnie na święta nagrywa albumy z kolędami i pastorałkami.

PYTANIA I POLECENIA

1. Poszukaj w internecie informacji na temat historii kolędy Cicha noc. Przygotuj krótką wypowiedź na ten temat.
2. Zagraj na dzwonkach lub keyboardzie (barwa „flute”) i gitarze kolędę Cicha noc zgodnie z zapisem nutowym.

Cicha noc (fragment)

Muzyka: Franciszek Gruber

B F⁷ B

Ci - cha noc, świę - ta noc! Po - kój nie - sie lu - dziom wszem,

Es B Es B

a u zło - bka Ma - tka Świę - ta czu - wa sa - ma u - śmie - chnię - ta

17 F⁷ B C⁹ B F⁷ B

nad Dzie - cią - tka snem, nad Dzie - cią - tka snem.

3. Zanuć wybrane pieśni bożonarodzeniowe. Obejrzyj zamieszczony obok obraz *Adoracja Dzieciątka* holenderskiego malarza Gerarda van Honthorsta (czytaj: fon hontorsta). Zastanów się i odpowiedz, które ze znanych ci kolęd nawiązują tematycznie do tego obrazu.

Adoracja Dzieciątka, obraz holenderskiego malarza Gerarda van Honthorsta.

4. W różnych krajach są różne tradycje związane z Bożym Narodzeniem. Wykonaj prezentację multimedialną na temat tych zwyczajów w Australii lub Chinach.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Kolędy** to pieśni religijne opisujące narodzenie Chrystusa. Są wykonywane w okresie Bożego Narodzenia. Stały się ważnym elementem naszej tradycji świątecznej.
- **Jedna z popularniejszych kolęd, *Cicha noc***, powstała w XIX wieku w Austrii. Śpiewa się ją niemal na całym świecie.
- **Pastorałka** jest odmianą kolędy. Jest również związana z narodzeniem Jezusa, ale to zazwyczaj pieśń ludowa o wesołym, tanecznym charakterze. Akcja polskich pastorałek rozgrywa się najczęściej w rodzinnym krajobrazie.

s. 46

s. 47

s. 48

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. **Przygotowujemy uroczystość z okazji rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.**
Zaplanujcie uroczyste wydarzenie z okazji Dnia Niepodległości. Przygotujcie projekt zgodnie z poniższym planem.
 - I. **Temat projektu**
Tytuł projektu lub jego motto. To może być także inspirujący cytat.
 - II. **Cel i założenia projektu**
Przykładowy cel: Upamiętnienie rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.
Przykładowe założenia:
 - a) Przypomnienie najważniejszych wydarzeń i dat z historii Polski.
 - b) Upamiętnienie osób, które poświęciły życie dla Polski.
 - III. **Opis projektu**
 - a) Sposób realizacji. Na przykład:
 - organizacja wieczornicy szkolnej z występem artystycznym,
 - organizacja spotkania z kombatanami,
 - organizacja konkursu piosenki i pieśni patriotycznej,
 - lekcja historii w plenerze,

- wykonanie monografii miejscowości, w której mieszkasz, i jej uroczysta prezentacja,
- organizacja biegu patriotycznego,
- organizacja akademii szkolnej,
- przygotowanie i odsłonięcie tablicy okolicznościowej,
- przeprowadzenie szkolnego quizu patriotycznego,
- wycieczka do miejsc ważnych historycznie,
- przygotowywanie okolicznościowej gazetki,
- upamiętnienie rocznicy pod pomnikami pamięci.

IV. Partnerzy projektu

Na przykład: władze miejskie, dyrekcja szkoły, lokalny dom kultury, muzeum, rada rodziców, związek kombatanów, parafia, sponsorzy.

V. Czas realizacji i harmonogram

- a) określenie terminu uroczystości,
- b) określenie czasu na przygotowanie projektu z podziałem na poszczególne czynności.

VI. Koordynatorzy projektu

Na przykład: przedstawiciele dyrekcji szkoły, nauczyciele, rodzice, uczniowie.

VII. Oczekiwane efekty

Na przykład: pogłębienie wiedzy z historii Polski, kształtowanie poczucia patriotyzmu, poczucia tożsamości narodowej lokalnej i kulturowej; uświadomienie znaczenia wolności i patriotyzmu w życiu każdego człowieka oraz narodu.

VIII. Ewaluacja

Podsumowanie projektu – na przykład poprzez ankietę, wywiady; wyciągnięcie wniosków.

2. Opracuj scenariusz występu plenerowego w twojej szkole.

- a) Wybierz charakter imprezy: artystyczno-rozrywkowa lub sportowa.
- b) Nadaj jej tytuł i wymyśl hasło przewodnie.
- c) Wybierz miejsce organizacji imprezy.
- d) Zaplanuj liczbę widzów. Pamiętaj o zapewnieniu bezpieczeństwa i oznakowaniu dróg dojścia i rozchodzenia się publiczności, dróg ewakuacji, a także punktów pomocy medycznej.
- e) Opracuj program i regulamin uczestnictwa.
- f) Zaplanuj odpowiednie nagłośnienie i oświetlenie.
- g) Wykonaj plakat informujący o tym występie plenerowym.

III.

Upowszechnianie kultury muzycznej

- ▶ Filharmonia – harmonia w każdym calu
- ▶ Domy kultury – atomy kultury
- ▶ Studia nagraniowe i radiowe – nieograniczone możliwości nagrywania muzyki
- ▶ Domowe studio nagrań – fabryka muzyki w domu

1. Filharmonia – harmonia w każdym calu

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest filharmonia i jakie koncerty się w niej odbywają;
- poznasz najważniejsze pojęcia związane z filharmonią oraz skład wielkiej orkiestry symfonicznej;
- spróbujesz swoich sił jako dyrygent;
- dowiesz się, że są aplikacje do tworzenia i obróbki krótkich filmów.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy byłeś/byłaś w filharmonii? Jakie wrażenie zrobił na tobie koncert w takim miejscu?
2. Zastanów się, jakie zadania ma kierownik orkiestry. Wymień je.
3. Wymień rodzaje orkiestr, jakie znasz.

filharmonia

Filharmonia i muzyka poważna

koncerty muzyki poważnej

meloman

Instytucją kultury, w której odbywają się głównie **koncerty muzyki poważnej**, jest **filharmonia**. To wyjątkowe miejsce dla **melomanów** – miłośników muzyki klasycznej. W niej prezentuje się utwory przeznaczone do wykonania przez orkiestrę symfoniczną.

koncerty muzyki kameralnej

W filharmonii odbywają się również **koncerty muzyki kameralnej**, czyli wykonywanej przez małe zespoły instrumentalne (np. tria, kwartety, kwintety). Coraz częściej można także zobaczyć i usłyszeć wykonawców różnych stylów muzycznych, na przykład popu, rocka czy jazzu.

Filharmonia Wiedeńska.

Filharmonia Wrocławska.

Posłuchaj

Józef Haydn, fragment Koncertu na trąbkę i orkiestrę Es-dur

W tym koncercie słyszeć bardzo szybkie, wysokie i jasne dźwięki grane na trąbce z towarzyszeniem wielkiej orkiestry symfonicznej. Zwróć uwagę na piękne połączenie gry instrumentalisty i orkiestry.

Józef Haydn (czytaj: hajdn; 1732–1809) to najstarszy z klasyków wiedeńskich, nazywany mistrzem kwartetu smyczkowego. Ustalił ostatecznie skład orkiestry klasycznej, zwanej dziś wielką orkiestrą symfoniczną.

Wielka orkiestra symfoniczna składa się często z kilkudziesięciu muzyków.

Wielka orkiestra symfoniczna

Wielka orkiestra symfoniczna jest największym zespołem muzycznym. Skupia wszystkie grupy instrumentów. Orkiestra symfoniczna ma wielkie możliwości brzmieniowe i dlatego wykonuje różne formy muzyczne (symfonie, koncerty, uwertury, poematy symfoniczne, opery, balety).

wielka orkiestra symfoniczna

Wspólna gra całej orkiestry wymaga współpracy muzyków z **dyrygentem**. Podczas prób i koncertów dyrygent, korzystając z **partytury**, czyta wszystkie partie instrumentów, a za pomocą **batuty** pokazuje muzykom metrum, tempo i dynamikę wykonywanego utworu. Poprzez mistrzowskie interpretacje utworów wielu dyrygentów zyskało ogromną sławę. Należą do nich między innymi Herbert von Karajan, Leonard Bernstein, André Rieu, Jerzy Maksymiuk, Jacek Kasprzyk, Antoni Wit i Piotr Rubik.

dyrygent

partytura

batuta

Muzyka poważna z przymrużeniem oka

Interesującą formą przedstawienia muzycznego, nawiązującego do filharmonii, jest tak zwana „**Filharmonia Dowcipu**”. To przedstawienie muzyczno-kabaretowe w reżyserii Waldemara Malickiego i Jacka Kęcika, które łączy muzykę klasyczną (instrumentalną i wokálną) z elementami humoru i dowcipu.

„Filharmonia Dowcipu”

W „Filharmonii Dowcipu” muzykę wykonują specjalnie wybrani znakomici instrumentalści i wokaliści. Koncert prowadzi przy fortepianie maestro Waldemar Malicki.

Posłuchaj i obejrzyj

My heart will go on w wykonaniu Marty Zalewskiej i „Filharmonii Dowcipu”

Wysłuchaj i obejrzyj propozycję „Filharmonii Dowcipu” Waldemara Malickiego w utworze *My heart will go on* z filmu *Titanic*. Zwróć uwagę na profesjonalne wykonanie partii wokalne i komizm sytuacyjny całego utworu.

Posłuchaj

Metallica, Nothing Else Matters (czytaj: nafink els maters) w wersji z orkiestrą symfoniczną. Zwróć uwagę na solową grę instrumentu, który rozpoczyna tę balladę. Posłuchaj, jak orkiestra symfoniczna stopniowo włącza się w utwór i gra razem z zespołem Metallica.

Koncert zespołu Metallica z orkiestrą symfoniczną to pokazanie muzyki rockowej i poważnej w nowym wymiarze (zdjęcie z koncertu w teatrze w Berkeley w Kalifornii).

PYTANIA I POLECENIA

1. Wyszukaj w internecie informacje o 2–3 znanych dyrygentach, o których nie wspomniano w podręczniku. Przygotuj notatkę na ich temat.
2. Przeanalizuj repertuar filharmonii na najbliższe miesiące. Zaproponuj koleżankom i kolegom z klasy wspólny udział w wybranym koncercie. Na kolejnych zajęciach opowiedzcie o swoich wrażeniach. Możecie także wysłać maila ze swoją recenzją na adres filharmonii.
3. Poczuj się dyrygentem wielkiej „orkiestry klasowej”. Wybierz znany wszystkim utwór wokalny. Stań przed klasą, unieś rękę i dyryguj swoim zespołem zgodnie z odczuwanymi przez ciebie emocjami.
4. Spośród podanych utworów wybierz jeden i zagraj zgodnie z zapisem nutowym – pierwszy utwór na keyboardzie, drugi na gitarze.

1.

Niech żyje bal

Muzyka: Seweryn Krajewski

a E7 a
 7 E7 a G7
 13 C G F G7
 19 C E7 1. E7 2. a
 25 E7 a 1.
 31 a 2.

2.

One (fragment)

Muzyka: James Hetfield, Lars Ulrich

Moderato (♩ = 108)

U utworze *One* występuje **dźwięk „h”** oraz **akord „h”**, czyli h-moll. W oryginalnym zapisie tego utworu w miejscach występowania akordu „h” pojawi się nazwa „b” i „bm”. Są to te same dźwięki i akordy, lecz inaczej zanotowane.

W Polsce ten dźwięk zapisujemy jako „h”, natomiast w zachodniej kulturze muzycznej dźwięk ten oznacza się literą „b”. Polski akord „hm” lub „h” zapisywany jest jako „bm” w krajach zachodnich.

Polski zapis	Zapis w zachodniej kulturze muzycznej
h	b
H	B
hm	bm

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 52

- **Filharmonia** jest instytucją kultury, w której odbywają się **koncerty muzyki poważnej i kameralnej**. Można w niej także usłyszeć wykonawców współczesnych stylów muzycznych. To miejsce szczególne dla tych **melomanów**, którzy są miłośnikami muzyki klasycznej.

s. 53

- Największym zespołem muzycznym jest **wielka orkiestra symfoniczna**.

s. 53

- Koordynatorem pracy orkiestry jest **dyrygent**, od którego talentu, muzykalności i pracowitości zależy sposób wykonania dzieła.

s. 53

- Dyrygent podczas prób i koncertów czyta partie instrumentów z **partytury**, a za pomocą **batuty** wskazuje muzykom metrum, tempo, dynamikę i sposób wykonania utworu.

s. 53

- Muzykę poważną można także połączyć z elementami humoru i dowcipu – przykładem jest **„Filharmonia Dowcipu”** Waldemara Malickiego.

2. Domy kultury – atomy kultury

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym zajmują się domy kultury;
- poznasz zawód animatora kultury i zakres jego działań;
- dowiesz się, dlaczego domy kultury są nazywane atomami kultury.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy wiesz, gdzie w twojej okolicy znajduje się dom kultury? Jak często w nim bywasz i w jakim celu?
2. Przypomnij sobie, co oferuje twój lokalny dom kultury. Czy ta propozycja spełnia twoje oczekiwania?

Rola domów kultury

Nowoczesne **domy kultury** różnią się od tych sprzed wielu lat – zarówno ofertą, jak i wyposażeniem. Obecnie są to placówki z nowoczesną infrastrukturą oraz właściwie dobraną kadrą pracowników. Zadaniem tych instytucji jest budzenie „popytu na kulturę” i odpowiadanie na kulturalne potrzeby rodaków. Domy kultury to miejsca, gdzie **można się amatorsko realizować poprzez sztukę, zajęcia muzyczne, teatralne i plastyczne**. Udział w nich daje

możliwość działania na wielu płaszczyznach, bez względu na wiek czy wykształcenie. Dzisiaj mówi się o ponownym rozkwicie domów kultury. Zdarza się, że na zajęcia artystyczne przychodzą całe rodziny, reprezentujące różne pokolenia.

domy kultury

realizacja pasji

„Lato w słoiku” to przykład warsztatów prowadzonych w Gminnym Ośrodku Kultury w Chojnicach.

Jak działają domy kultury?

ZAJĘCIA STAŁE PRZEZNACZONE DLA RÓŻNYCH GRUP WIEKOWYCH

ZAKRES WIEKOWY:

- dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy

PRZYKŁADOWE GRUPY PRACY:

- sekcja plastyczna i rękodzieła
- sekcja muzyczna – chór seniorów, orkiestra dęta, zespół rockowy, zespół ludowy
- sekcja taneczna – taniec towarzyski, współczesny
- szachy

ORGANIZACJA WYDARZEŃ KULTURALNYCH

- festyny, akademie, koncerty charytatywne, koncerty plenerowe
- wystawy, plenery, spektakle wielopokoleniowe
- debaty, szkolenia, warsztaty tematyczne, sesje naukowe
- projekty lokalne, projekty międzynarodowe, wizyty studyjne

Plakat koncertu jazzowego organizowanego przez Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku.

Koncert zorganizowany przez Miejskie Centrum Kultury w Mieroszowie.

Posłuchaj

XXII Międzynarodowy Festiwal Piosenki i Kultury Romów, Ciechocinek 2018, część 1 (fragment)

Zwróć uwagę na silną ekspresję wykonawców oraz charakterystyczne ozdabianie melodii. Co jeszcze zauważasz w tej muzyce?

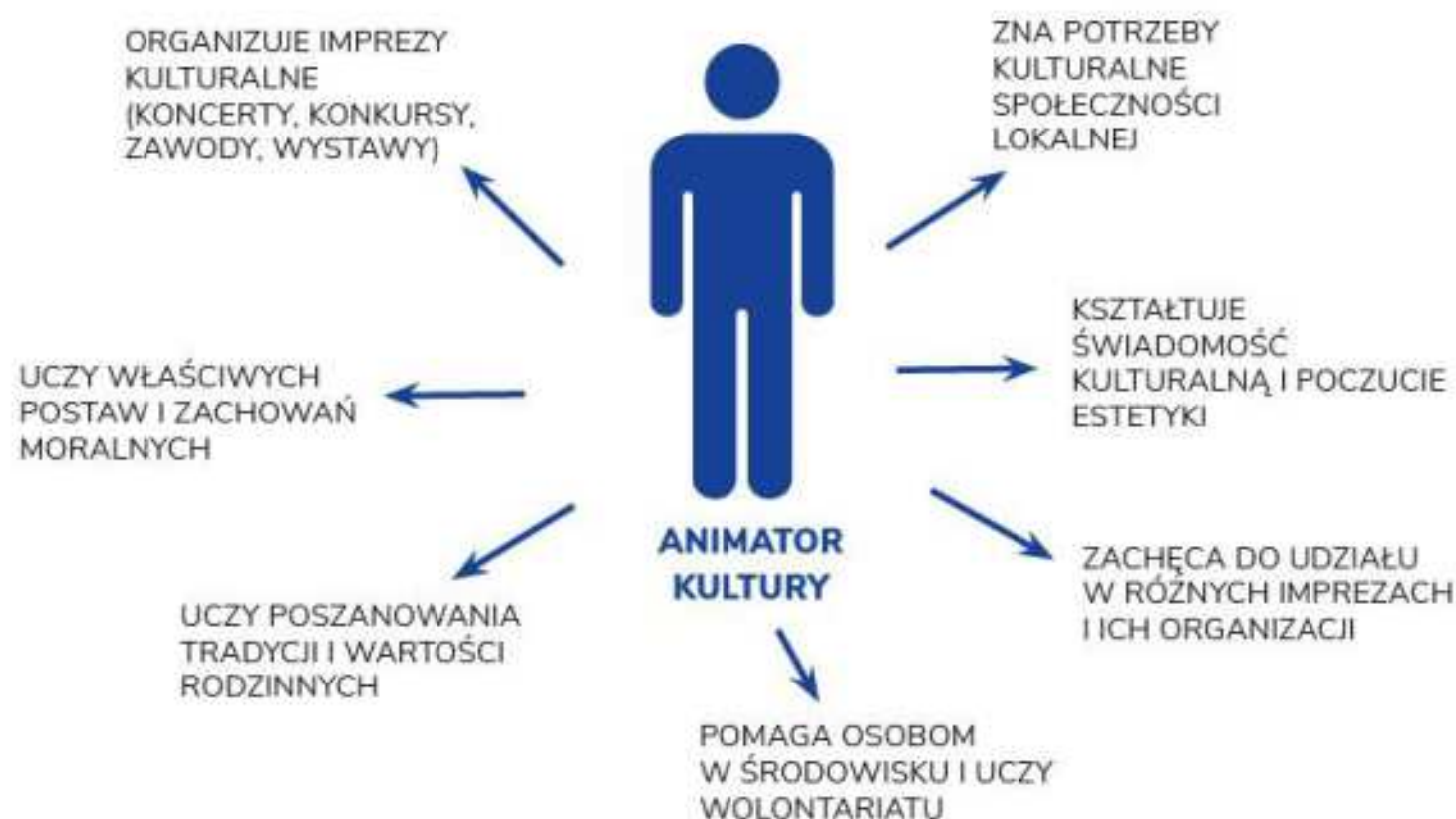
Animatorzy kultury

Domy Kultury upowszechniają, czyli popularyzują, kulturę i sztukę. Odbywa się to za sprawą osób, które nazywamy **animatorami kultury**.

animator kultury

Animator kultury musi mieć określone umiejętności – jego rolą jest upowszechnianie kultury wśród osób w różnym wieku i aktywizowanie ich.

Animator (od łac. *animo* – ożywiać) **kultury** – to osoba, która poprzez różne działania stara się zaspokoić potrzeby kulturalne innych ludzi.

Domy kultury nazywa się czasem **atomami kultury**. W określeniu tym mieści się porównanie domów kultury do atomów – małych cząsteczek, z których zbudowana jest materia. Materia w tym przypadku jest kultura i sztuka, a cząsteczkami – animatorzy szerzący tę kulturę.

atomy kultury

PYTANIA I POLECENIA

1. Przeprowadź ankietę wśród kolegów i koleżanek z klasy bądź klasy równoległej. Poniżej zamieszczono wzór ankiety i jej treść. Przygotuj ją w dowolnym programie do edytowania tekstu – przepisz ją i wszędzie, gdzie zaznaczono, zostaw puste miejsca na odpowiedź. Następnie prześlij ją znajomym do wypełnienia. Ty również ją wypełnij. Dzięki ankiecie określisz, jaki powinien być nowoczesny dom kultury. Porównaj swoje odpowiedzi z odpowiedziami znajomych.

Ankieta NOWOCZESNY DOM KULTURY

1. Dom kultury to miejsce _____

2. Ludzie, którzy tu przychodzą _____

3. Nowoczesny dom kultury powinien _____

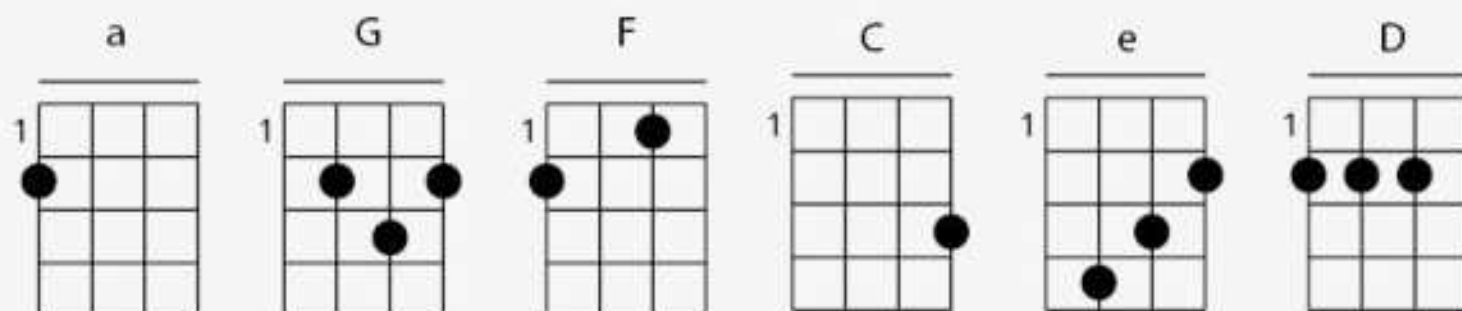
4. Pracownicy domu kultury znają potrzeby swojej społeczności i _____

5. Dom kultury wyszukuje _____

2. Wyobraź sobie, że pracujesz jako animator w miejscowym domu kultury. Zgłosiła się do ciebie lokalna społeczność romska. Romowie chcieliby zaprezentować pozostałym mieszkańcom swoją kulturę – muzykę, zwyczaje, obrzędy, zabawy. W jaki sposób im pomożesz? Spisz plan działań i propozycje twojego domu kultury.

3. Zagraj na instrumentach jedną z poniższych melodii zgodnie z zapisem nutowym. Pierwszy utwór wykonaj na dzwonkach chromatycznych (melodia) i gitarze lub ukulele (akompaniament). Poniżej podano schematy akordów: a, G, F, C, e i D do zagrania na ukulele.

1.

Popcorn

Muzyka: Gershon Kingsley
(czyt. gerszon kingzli)

Szybko!

♩ = 140

1. *Popcorn*

Muzyka: Gershon Kingsley
(czyt. gerszon kingzli)

Szybko!
♩ = 140

Chordy: a, G, F, C, e, D

Drugi utwór zagraj na keyboardzie i gitarze. Wykorzystaj diagramy na gitarę podanych akordów: G, D, H7, e, h.

2.

My Cyganie

Muzyka: tradycyjny utwór ludowy

Z wolna

G D H7 e h

My Cy-ga - nie co pę-dzi-my z wiatrem,

5 e h F#7 h H7

My Cy-ga - nie wszy-stkim gra - my, a śpie-wa - my so - bie ta - k:

Zywo

9 G D H7 e h

O - re o - re sza ba da ba da a-mo-re. Hej! A - mo - re sza ba da ba da.

13 e h F#7 h H7 h

O mu-ria - ty, o sza-bria - ty, haj-da troj-ka na mie-nia - al na mie-nial

G e D H7 h F#7

G /D H7

1. My Cyganie co pędzimy z wiatrem,

/e /h /
my Cyganie znamy cały świat!

e /h /
My Cyganie wszystkim gramy,

F#7 /h H7/
a śpiewamy sobie tak:

G /D H7 /
Refren: Ore, ore sza ba da ba da amore,

e /h /
Hej! Amore sza ba da ba da.

e /h /
O muriaty, o szabriaty,

F#7 /h H7/ /h /
hajda trojka na mienia! (bis) (przy powtórzeniu „na mienia” jeden akord)

2. Kiedy tańczę, niebo tańczy ze mną.

Kiedy gwizdzę, gwizdże w polu wiatr

Zamknę oczy, liście więdną,

kiedy milknę, milczy świat.

Refren: Ore ore...

3. Gdy śpiewamy słucha cała ziemia,

gdy śpiewamy, słucha cały świat.

Niechaj każdy z nami śpiewa,

gdy rozbrzmiewa piosnka ta.

Refren: Ore ore...

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Najważniejszymi **funkcjami domów kultury** jest integracja lokalnych środowisk, **rozwijanie zainteresowań** odbiorców kultury i pobudzanie ich do działań artystycznych. s. 57
- Zajęcia w domach kultury przeznaczone są **dla różnych grup wiekowych**: dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. **Zajęcia są różnorodne**, począwszy od plastycznych, poprzez rękodzieła, aż po taneczne i teatralne. s. 57
- Domy kultury zajmują się także **organizacją wydarzeń kulturalnych**: festynów, koncertów oraz wystaw. s. 58
- Osobami, które wypełniają te zadania, są **animatory kultury**. s. 59
- Domy kultury są nazywane **atomami kultury** – materią jest kultura i sztuka, a częsteczkami animatorzy szerzący tę kulturę. s. 59

3. Studia nagraniowe i radiowe – nieograniczone możliwości nagrywania muzyki

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym się zajmują studia nagrań;
- poznasz rodzaje studiów nagrań i ich możliwości;
- dowiesz się, jakie możliwości nagrań dają sale koncertowe;
- nauczysz się podstawowych pojęć związanych z obróbką muzyki;
- będziesz mieć możliwość wejść w rolę właściciela studia nagrań i zaplanować działania promujące studio.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy ważna jest dla ciebie jakość muzyki, której słuchasz? Dlaczego?
2. W rozmowach o muzyce często pojawia się termin akustyka. Czy wiesz, co on oznacza? Jeśli nie znasz definicji tego słowa, powiedz, z czym ci się ono kojarzy.
3. Opisz salę koncertową, w której miałeś/miałaś okazję słuchać muzyki.

Studia nagraniowe i radiowe

meloman

profesjonalne
studio nagrań

audiofil

Przeciętny odbiorca muzyki oraz **meloman** chcą, by muzyka, której słuchają, była dobrej jakości. Ich muzyczne pasje są zazwyczaj różne, jednak łączy ich chęć słuchania muzyki dobrze nagranej (wydanej), która powstała w **profesjonalnych studiach nagraniowych**. Są także osoby, które wykazują zainteresowanie najwyższą jakością odtwarzanego dźwięku. To słuchacze, których nazywa się **audiofilami** (z łac. audio – słyszę, z gr. philos – kochający). Studia nagraniowe i radiowe to zespoły bardzo nowoczesnych sal studyjnych, przeznaczonych do realizacji audycji radiowych, profesjonalnych nagrań koncertowych oraz studyjnych, nagrań audiobooków, reklam, dubbingów (czytaj: dabingów). Pomieszczenia studyjne powinny posiadać bardzo dobrą **akustykę** oraz odpowiednią kubaturę (objętość).

akustyka

Akustyka – dział fizyki, który dotyczy powstawania i wzajemnego oddziaływania fal dźwiękowych.

studia radiowe

Studia radiowe to typowe studia emisyjne różnych rozgłośni (stacji) radiowych. Powstają w nich programy i audycje informacyjne, publicystyczne, muzyczne lub sportowe, które są emitowane w przestrzeni zwanej eterem. Studia radiowe mogą służyć jako studia dyskusyjne, ale nagrywa się w nich również muzykę.

W Polsce istnieje ponad 300 różnorodnych **stacji radiowych**. Ich lista stale się powiększa. Część z nich ma zasięg ogólnopolski, a inne funkcjonują lokalnie. Stacje radiowe bywają sprofilowane. Przykładem może być RMF Classic – stacja prezentująca muzykę poważną, filmową, jazz oraz piosenkę poetycką, a także Polskie Radio Program III – ograniczające audycje polityczne na rzecz programów kulturalnych. Zupełnie inny profil prezentuje z kolei Antyradio, muzycznie skupiające się na alternatywnym rocku.

stacje radiowe
w Polsce

Logo radiowej Trójki.

Studio radiowe S1 w Radiu Gdańsk.

Studia nagraniowe mają nieco inne zadania niż studia radiowe. Nagrywa się w nich między innymi solistów, zespoły, chóry, orkiestry kameralne i symfoniczne oraz zespoły ludowe. Profesjonalne studia nagraniowe oferują szeroki wachlarz usług – rejestruje się w nich muzykę klasyczną, rozrywkową, rockową, folkową, ludową, jazzową, a także całe spektakle teatralne i słuchowiska. W studiach tych odbywają się również próby przed koncertami.

studia nagraniowe

Przy nagrywaniu koncertów orkiestr oraz dużych zespołów muzycznych bardzo ważna jest **objętość studia oraz jego powierzchnia**. Dobra akustyka pomieszczeń gwarantuje właściwy odbiór muzyki na żywo, łatwiej też ją nagrać. Często odbywa się to z udziałem publiczności – wtedy powierzchnia sali i sceny oraz ich akustyka są bardzo istotne.

studio
a rodzaj nagrania

Studio programu *Jaka to melodia* podczas nagrania z udziałem publiczności.

Studio Muzyczne im. Agnieszki Osieckiej w Polskim Radiu.

Miejsca do rejestrowania dużych koncertów

rejestrowanie
koncertów

miksowanie

mastering

Do rejestrowania dużych koncertów przeznaczone są specjalne sale koncertowe. Wielkie studia nagrań mają takie sale, a mniejsze studia przenoszą swój sprzęt nagrywający do dużych sal koncertowych. Materiał z koncertów rejestruje się na żywo, ale produkcja gotowych utworów odbywa się już w studiu. Tam można nagrania **miksować** (czyli mieszać i łączyć wszystkie nagrane ścieżki dźwiękowe w jedną całość jak najlepiej pasującą do siebie), dodawać efekty poprawiające jakość nagrania i dokonywać **masteringu** całości, czyli ujednolicić brzmienie nagranych materiałów i wydobyć z niego jak najwięcej niuansów brzmieniowych.

Mastering – końcowy etap pracy w studiu nagraniowym, którego celem jest uzyskanie jak najlepszego brzmienia nagranych utworów.

Na świecie jest wiele wspaniałych sal koncertowych, między innymi Royal Albert Hall (czytaj: rojal albert hol) w Londynie, Carnegie Hall (czytaj: karnegi hol) w Nowym Jorku, Palacio de Bellas Artes (czytaj: palasio de bejas artes) w Meksyku, Sydney Opera House (czytaj: sidnej opera hałs) w Australii. Powstawały one w różnym czasie. Wszystkie jednak zachwycają pięknem architektury i walorami akustycznymi.

Sala koncertowa Sydney Opera House w Australii.

Sala koncertowa Palacio de Bellas Artes w Meksyku.

polskie sale
koncertowe

W Polsce również mamy piękne, nowoczesne i akustyczne sale koncertowe. Należą do nich między innymi **Sala Koncertowa Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza** w Szczecinie, **Sala Koncertowa Narodowej Orkiestry Symfonicznej** w Katowicach i sale koncertowe w **Narodowym Forum Muzyki** we Wrocławiu.

Wnętrze Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu.

Posłuchaj

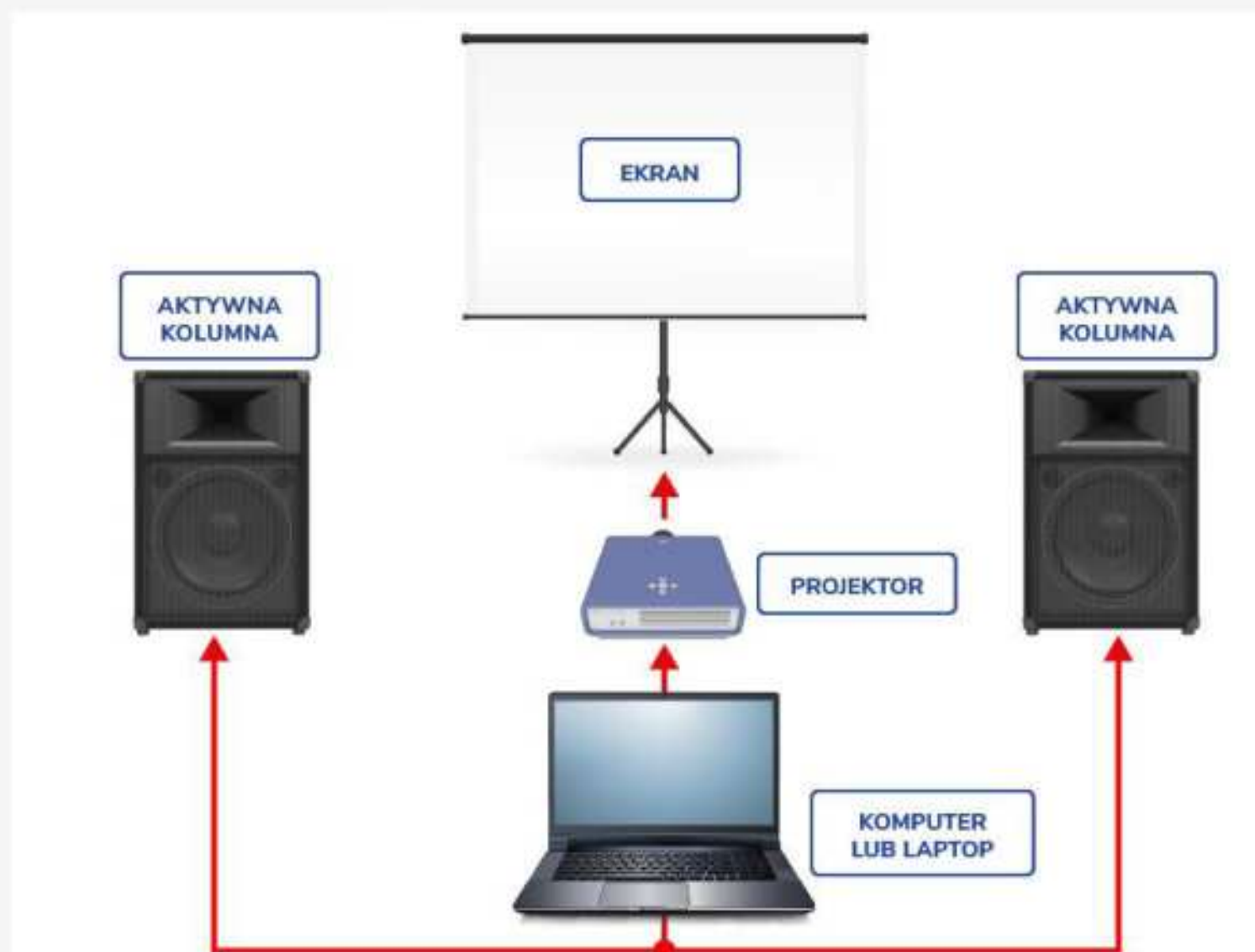
Zespół Raz dwa trzy. Koncert Jubileuszowy Raz Dwa Trzy – 25 lat Narodowego Centrum Muzyki we Wrocławiu, cz. 1
Koncert zarejestrowany był na żywo. Zespół grał z towarzyszeniem Wielkiej Orkiestry Symfonicznej przy udziale publiczności. Wysłuchaj fragmentu koncertu zespołu Raz dwa trzy. Jak określisz tę muzykę? Co powiesz o zachowaniu publiczności na koncercie?

Koncert jubileuszowy zespołu Raz dwa trzy w Radiowej Trójce, 2017 r.

PYTANIA I POLECENIA

- 1. Poczujcie magię koncertu!** Wykorzystajcie salę komputerową (informatyczną) w waszej szkole. Przygotujcie: • laptop • projektor i duży ekran do projekcji • aktywne kolumny głośnikowe – kolumny zaopatrzone w głośniki • wzmacniacz z mikserem. Skonfigurujcie całość tak, by można było obejrzeć koncert jubileuszowy zespołu Raz dwa trzy, który odbył się w Narodowym Centrum Muzyki we Wrocławiu. Podłączcie aktywne kolumny głośnikowe do komputera dla lepszego odsłuchu. Obejrzyjcie ten koncert na ekranie poprzez przekaz komputer – głośniki – projektor – ekran. Poniżej schemat prawidłowego podłączenia sprzętu.

2. Wyjaśnij określenie użyte w tekście o salach koncertowych: „nagrania można zmiksować”.
Odpowiedź znajdziesz w internecie pod hasłem „miksowanie ścieżek”.

3. Zagrajcie opracowany na trzy instrumenty (keyboard, fortepian, gitara) utwór Hallelujah.

Hallelujah

Muzyka: Leonard Cohen
(czyt. Leonard Cohen)

$\text{♩} = 70$

Skrzypce lub barwa
violin na keyboardzie

Fortepian

mp

5 a F G C G

10 C F G a F G *cresc.*

15 E a F *mf*

20 a F C

25 G C G

PODSUMOWANIE LEKCJI

- By dźwięki słuchanej muzyki były jak najlepszej jakości, utwory nagrywa się w specjalnych **profesjonalnych studiach nagrań**. Można w nich „wyprodukować” muzykę nagrałą zarówno tam, jak i poza studiem, na przykład podczas koncertów na żywo. Nagrań dokonuje się również w **studiach radiowych**. s. 64
- W Polsce istnieje **ponad 300 stacji radiowych**, które prezentują zróżnicowaną muzykę. s. 65
- Pomieszczenia, w których dokonuje się rejestracji muzyki, powinny mieć dobrą **akustykę**. s. 64
- **Meloman** to miłośnik muzyki. s. 64
- **Audiofil** to miłośnik słuchania muzyki na sprzęcie najwyższej jakości. s. 64
- Materiał muzyczny w postaci ścieżek dźwiękowych **miksuje się** (łączy nagrane ścieżki dźwiękowe w jedną całość), a następnie dodaje efekty i wykonuje **mastering** końcowy w celu uzyskania jak najlepszego brzmienia. s. 66
- Obecnie buduje się wiele nowoczesnych **obiektów koncertowych** o bardzo dobrej akustyce. W Polsce jednym z takich obiektów jest Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu. s. 66

4. Domowe studio nagrań – fabryka muzyki w domu

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, w jakim celu powstają domowe studia nagrań;
- poznasz elementy niezbędne do stworzenia własnego domowego studia nagrań;
- dowiesz się, że do edycji i miksowania muzyki możesz wykorzystać legalne i proste w obsłudze programy komputerowe.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy byliście kiedyś w studiu nagrań? Opiszcie, co tam zobaczyliście.
2. Studio nagrań w domu – czy waszym zdaniem to możliwe?
3. Czy znasz jakieś programy do nagrywania muzyki? Podaj ich nazwy i wymień ich możliwości.

domowe
studio nagrań

Domowe studio nagrań

Profesjonalne nagrania muzyczne można realizować nie tylko w dużych studiach nagrań, lecz także w małych wytwórniach i w studiach domowych. W ostatnim czasie przybywa takich miejsc. Szczególnie popularne jest nagrywanie piosenek (wokali) do gotowych podkładów muzycznych. Takie studia nagraniowe powstają przy domach i centrach kultury, szkołach oraz w prywatnych domach. Ważny jest oczywiście odpowiedni sprzęt, a także profesjonalne umiejętności osób nagrywających. Do zorganizowania małego studia nagrań wystarczą dwa pomieszczenia – **sala do nagrań** oraz pokój do realizacji dźwięku, czyli **reżyserka**. Nie można tam oczywiście zaprosić wielkich zespołów (np. orkiestra filharmoniczna), ale z powodzeniem można nagrać solistów i małe grupy muzyków.

Określenie „**domowe studio nagrań**” jest dość szerokie i dotyczy wszystkich rodzajów studiów nagrań, które nie są studiami radiowymi i zawodowymi studiami nagrań.

Małe studio nagrań.

sala do nagrań

reżyserka

ABC wiedzy o domowym studiu nagrań

Zanim rozpoczniesz przygodę z muzyką w swoim studiu nagraniowym musisz wiedzieć, co będzie potrzebne, by ono powstało.

1. POMIESZCZENIE (ewentualnie dwa) dobrze wytłumione

Ściany i sufit powinny być wyłożone matami pochłaniającymi dźwięk, a pomieszczenia – oddzielone od siebie oknem lub dużą witryną (do komunikacji wzrokowej). Ważne, by z łatwością móc się między nimi przemieszczać.

Jedno z pomieszczeń domowego studia nagrań.

konstrukcja
domowego
studia

2. KOMPUTER DO NAGRAŃ

Wystarczy dowolny współczesny sprzęt zaopatrzony w procesor o wysokiej częstotliwości taktowania (szybki), dobrej jakości dysk twardy (wysoka prędkość odczytu/zapisu danych), wygodny duży ekran, klawiaturę i mysz.

Częstotliwość taktowania to liczba cykli wykonywanych przez procesor w ciągu 1 sekundy. Częstotliwość 1,4 GHz oznacza, że procesor wykona 1,4 miliarda cykli w ciągu 1 sekundy.

Komputer do nagrań.

komputer do
nagrań

częstotliwość
taktowania

3. LEGALNY PROGRAM DO NAGRYWANIA, EDYCJI I MIKSOWANIA MUZYKI

Można wybrać programy darmowe lub zakupić program z licencją. Zazwyczaj są one proste i intuicyjne w obsłudze. Wszystkie dają możliwość nagrywania, edycji i obsługi wielu ścieżek. Pobiera i importuje pliki w wielu formatach.

Dzięki programom dla profesjonalistów można także skomponować utwór, zaaranżować go, zapisać i wykonać mastering w wysokiej jakości.

programy do
nagrywania

Aranżacja – opracowanie i zapisanie utworu na wiele instrumentów i głosów; nadanie dziełu właściwego stylu muzycznego.

4. INTERFACE AUDIO (czytaj: interfejs)

To małe urządzenie, które po przyłączeniu do komputera pozwoli na podłączenie do niego całego sprzętu w studiu: mikrofonów dla wokalistów, gitar i instrumentów klawiszowych.

Interface audio.

Interface – nazywany jest też zewnętrzną kartą dźwiękową komputera. Uwaga! Wybierając program komputerowy, należy pamiętać o tym, że producent często proponuje własny interface, kompatybilny z jego oprogramowaniem. To dobra opcja dla każdego studia.

5. MIKROFONY

Każde studio powinno być wyposażone w mikrofony do różnych zastosowań. Na początek potrzebny jest wielkomembranowy mikrofon do nagrywania wokali. Jest to **mikrofon pojemnościowy** – jego zadaniem jest zbieranie głosów wokalisty lub wokalistów z pewnego oddalenia.

Mikrofon pojemnościowy jest bardzo czuły. Doskonale nadaje się do nagrania kilku osób jednocześnie (np. chórków).

Mikrofon małomembranowy (również pojemnościowy) służy do nagrań gitar akustycznych, pianina lub fortepianu. Jest bardzo czuły. Świetnie nadaje się do nagrywania instrumentów, które emitują wysokie częstotliwości.

Mikrofon pojemnościowy.

Mikrofon małomembranowy.

Mikrofon dynamiczny przyda się do nagrywania niskich częstotliwości, czyli gitar basowych albo „stopy” w zestawach perkusyjnych. To mikrofon wytrzymały na duże ciśnienie akustyczne (natężenie dźwięku) i odporny na wstrząsy.

mikrofon
dynamiczny

Mikrofon dynamiczny.

6. MONITORY ODSŁUCHOWE

To zestaw dwóch głośników służących do odsłuchu wykonywanych nagrań. Dźwięki, które słyszymy z tych monitorów, nie zawierają „ulepszeń” dźwiękowych. Dzięki temu osoba nagrywająca może obiektywnie oceniać, jak brzmi nagranie w studiu.

Monitor odsłuchowy studyjny.

monitory
odsłuchowe

7. SŁUCHAWKI

Podobnie jak monitory odsłuchowe, zapewniają komfortowy odsłuch nagrań. **Słuchawki zamknięte** izolują osobę nagrywającą od otoczenia. **Słuchawki otwarte** wyróżniają się lepszą jakością dźwięku, ale nie izolują tak dokładnie od otoczenia, jak słuchawki zamknięte.

Słuchawki zamknięte.

Słuchawki otwarte.

słuchawki

słuchawki
zamknięte
i otwarte

8. PRZEWODY

To inaczej kable, których w każdym studiu potrzeba wiele metrów. W małym studiu najważniejszy jest przewód zakończony dwoma końcówkami XLR (kanon). Używamy go do podłączenia mikrofonów oraz kolumn odsłuchowych.

Przewód z końcówkami XLR.

Innym ważnym przewodem jest tak zwany jack-jack (czytaj: dżek-dżek) – przewód służący do połączenia gitar lub keyboardu z interface'em. Zaopatrzony jest w dwie końcówki o nazwie jack 6,3 mm.

Przewód jack-jack.

9. STATYWY

Umieszcza się na nich mikrofony, gitary, keyboardy oraz nuty.

Statyw mikrofonowy.

Statyw gitarowy.

Statyw pod keyboard.

Statyw do nut (pulpit).

10. FILTRY MIKROFONOWE

Popularnie zwane pop-filtrami. Mają za zadanie odseparowanie podmuchu powietrza w czasie śpiewu czy wypowiedzania głosek „p” i „b”. Głoski te charakteryzują się niską częstotliwością i są zmorą osób początkujących w nagrywaniu.

filtry
mikrofonowe

Filtr mikrofonowy.

Posłuchaj

Katie Melua, I will be there (nagranie ze studia radiowego)

Artystka przez cały czas trwania piosenki śpiewa na żywo z orkiestrą symfoniczną. Wykonuje utwór z użyciem pop-filtru. Zwróć uwagę na wielkie emocje, które towarzyszą temu wykonaniu (artystka śpiewa o matce). Oceń to wykonanie.

PYTANIA I POLECENIA

1. Monitory odsłuchowe mają jeszcze inne nazwy. Odszukaj w sieci więcej informacji na ich temat. Podaj te nazwy.
2. Obejrzyj teledysk Katie Melua i wysłuchaj jeszcze raz utworu *I will be there*. To znakomity przykład śpiewu z zastosowaniem filtru popularnie zwanego „plujką”.
3. Zagrajcie opracowany na pięć instrumentów melodycznych (keyboard, dzwonki, fortepian, bas, gitara) i dwa perkusyjne (bębenek, talerze) temat muzyczny z filmu *Gwiezdne wojny*.

Temat z filmu *Gwiezdne wojny* (fragment)

Muzyka: John Williams
(czyt. dżon wiljams)

Majestatycznie

Keyboard
barwa brassy

Dzwonki

Bas

Bębenek,
talerze

Talerze

Bębenek

Key.

Dz.

B.

B.
T.

Talerze

Bębenek

Key. 8 C G F D G

Dz. 8

B. 8

B. T. 8 Bębenek Talerze

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Małe, tak zwane **domowe studia nagrań** są obecnie bardzo popularne. Odpowiednio wyposażone i z fachową obsługą są konkurencją dla studiów profesjonalnych. W „domowej fabryce muzyki” każdy może nagrać piosenkę. s. 70
- Przygodę z nagrywaniem można rozpocząć we własnym domu. Wystarczy przygotować odpowiednie miejsce: **jedno lub dwa pomieszczenia**. s. 70
- Domowe studio nagrań należy wyposażać w: **komputer do nagrań, legalne oprogramowanie do nagrań i obróbki muzyki, interface audio, mikrofony (małomembranowy i dynamiczny) i filtry mikrofonowe, monitory odsłuchowe, słuchawki otwarte i zamknięte, przewody oraz statywy**. s. 71

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Przeprowadzamy wywiad!

Wybierzcie spośród siebie osobę, której zadaniem będzie przeprowadzenie wywiadu z dyrygentem filharmonii. Wspólnie ustalcie, gdzie znajduje się najbliższa filharmonia. Wybrana osoba musi umówić się z dyrygentem na rozmowę – najlepiej przeprowadzić ją osobiście. Jeśli jednak filharmonia znajduje się daleko, wystarczy rozmowa telefoniczna. W grupie przygotujcie pytania do wywiadu: na temat organizacji pracy orkiestry, doboru repertuaru, tras koncertowych, historii siedziby filharmonii itp. Wywiad należy zarejestrować (funkcja nagrywania w telefonie) oraz zrobić zdjęcia. Nagrany przez kolegę lub koleżankę materiał wykorzystajcie do przygotowania krótkiego filmu w formacie MP4 w dostępnej darmowej aplikacji. Zróbcie napisy, wykorzystajcie zdjęcia.

2. Wyobraź sobie, że jesteś właścicielem studia nagrań i realizatorem dźwięku. Poniżej zestawiono studia nagrań, specjalizujące się w określonych usługach.

Studio 1 – nagrywa muzykę klasyczną i religijną (orkiestry symfoniczne, chóry, organy, instrumenty solowe)

Studio 2 – rejestruje muzykę rozrywkową (zespoły muzyczne i solistów)

Studio 3 – realizuje dema zespołów oraz całe płyty

Studio 4 – wykonuje usługi w zakresie renowacji starych płyt

Studio 5 – realizuje wideoklipy i prezentacje audiowizualne

Studio 6 – wykonuje usługi w zakresie udźwiękowienia filmów

Studio 7 – oferuje usługi produkcji płyt z nadrukiem

Studio 8 – dokonuje nagrań audiobooków, reklam, dubbingów, audycji radiowych itp.

Wybierz jedno z podanych studiów nagrań – to, które najbardziej odpowiada twoim zainteresowaniom. Następnie:

a) wymyśl nazwę studia i szczegółowy zakres oferowanych usług;

b) opracuj tekst reklamujący twoje studio nagrań;

c) zaplanuj kampanię reklamową w internecie: • opisz grupę potencjalnych klientów • zrób listę portali, na których będziesz się reklamować, by do nich dotrzeć • zaproponuj chwytliwe hasło marketingowe.

3. Wykonaj w domu własny pop-filtr!

Do wykonania pop-filtra potrzebne będą:

- metalowa obręcz o średnicy około 20 cm z uchwytem – uchwyt powinien być zaopatrzony w końcówkę, którą można przymocować do statywu mikrofonowego;
- pończocha lub rajstopa.

Do przetestowania przygotowanego przez siebie sprzętu będziesz potrzebować:

- mikrofonu,
- komputera lub dyktafonu.

Na metalową obręcz naciągnij pończochę i dokładnie ją napnij. Przymocuj obręcz do statywu mikrofonowego. Gotowe! Teraz wypróbuj swój sprzęt: do mikrofonu zaopatrzonego w pop-filtr wypowiedz donośnym głosem słowa „Nad brzegiem ruczaju rosły pierwiosnki”. Nagraj to wykonanie na komputerze. Odsłuchaj, jak ono brzmi. Sprawdź, czy głoski „b” i „p” w słowach „brzegiem” i „pierwiosnki” zostały nagrane prawidłowo, czy razem z nimi nie zapisał się zbyt duży poświst powietrza. Jeżeli nagranie jest dobre – to znaczy, że domowy pop-filtr zadziałał prawidłowo.

IV.

Taniec – poezja ciała

- ▶ Kilka słów o tańcu
- ▶ Tańce innych narodów
- ▶ Tańce towarzyskie

1. Kilka słów o tańcu

NA TEJ LEKCJI:

- zrozumiesz, jaką funkcję pełnił taniec dawniej i dziś;
- poznasz różnice między tańcem klasycznym i współczesnym;
- dowiesz się, kto był prekursorem tańca współczesnego;
- poznasz pojęcie *choreografia*.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Opowiedz, czym jest dla ciebie taniec. Lubisz tańczyć? A może wolisz oglądać taniec w wykonaniu innych?
2. Czy znasz nazwy tańców, które tańczyli twoi rodzice i dziadkowie lub które były popularne, gdy byli młodzi?
3. Jakie znasz programy telewizyjne propagujące taniec?

Tanec dawniej

rola tańca
w życiu

Dawniej **taniec spełniał wiele funkcji**. Dowiadujemy się tego z zachowanych malowideł nagrobnych i rysunków malowanych farbami roślinnymi na skałach i w jaskiniach. Taniec stanowił ważny element podczas różnorodnych obrzędów i ceremonii. Wzmacniał więzi plemienne. Ludzie wierzyli, że tańcem można przebłagać bóstwa. Dlatego często miał on znaczenie rytualne i magiczne.

Tanec rytualny. Malowidło naskalne z epoki paleolitu w jaskini Roca dels Moros w Katalonii.

Posłuchaj

Camille Saint-Saëns, Danse macabre (czytaj: camij san səs, „dans makabr”)

Francuski tytuł utworu *Danse macabre* oznacza w języku polskim „taniec śmierci”.

Opowiedz, jakimi środkami muzycznymi posłużył się kompozytor dla wyrażenia nastroju lęku.

Balet i modern

Na przestrzeni stuleci taniec ewoluował, zawsze jednak był środkiem wyrazu emocji.

Początek XX wieku to czas wielkich zmian w tańcu. Po kilku stuleciach dominacji **tańca klasycznego** (baletu) pojawił się jego nowy rodzaj, nazywany **modernem** lub **tańcem współczesnym**.

taniec klasyczny

taniec współczesny

Isadora Duncan

Isadora Duncan – szkice Auguste'a Gorgueta.

Wybitną indywidualnością, która odmięniła oblicze tańca, była **Isadora Duncan** (czytaj: izadora dankan). To ona była prekursorką modernu. Taniec ten był niejako przeciwieństwem tańca klasycznego – opierał się na swobodzie ruchu i interpretacji muzyki. Isadora Duncan nie tylko wprowadziła zmiany w tańcu, lecz także wpłynęła na wizerunek tancerza i jego strój. Odrzuciła baletowe obuwie umożliwiające stanie na palcach – **pointy** (czytaj: płęty). Propagowała tańczenie boso. Zrezygnowała z tradycyjnej spódniczki (tzw. paczki), jaką nosiły tancerki klasyczne. Zastąpiła ją prostą, zwiewną tuniką. Uwolniła też tancerki od baletowych koków – mogły one tańczyć z rozpuszczonymi włosami. Zrezygnowała również z utartych schematów kroków klasycznych, a inspiracją do nowych figur był dla niej taniec starożytnej Grecji.

Cechą tańca współczesnego jest to, że skupia się on na człowieku, nie wymaga pięknych strojów ani rozbudowanych dekoracji scenicznych. Tancerz poprzez taniec i układ choreograficzny powinien eksponować samego siebie i wyrażać swoje emocje.

Choreografia – kompozycja taneczna, obejmująca poszczególne elementy tańca, takie jak figury i kroki taneczne, przebieg tańca, układ i pracę rąk, gesty, również sposób przekazania emocji.

choreografia

PYTANIA I POLECENIA

- Zbierz informacje (np. korzystając z internetu) na temat organizowanych w Lublinie Międzynarodowych Spotkań Teatrów Tańca. Dowiedz się:
 - jaki jest cel imprezy;
 - co ciekawego wydarzyło się podczas ostatniej edycji Spotkań.
 Przygotowaną informację przedstaw na lekcji w formie relacji lub prezentacji.
- Ułóż prostą choreografię do utworu Kamila Bednarka Euforia. Ruchem ciała wyraż swój stan dobrego samopoczucia i radości.
- Zagraj według zapisu na keyboardzie (barwa violin), fortepianie i basie (gitarze basowej) fragment utworu Camille Saint-Saëns Danse macabre. Uwaga: zapis dla gitary basowej jest bardzo prosty – zawiera tylko dwa dźwięki: g i f. Dźwięk g znajdziesz na 3 polu czwartej (najgrubszej) struny E. Dźwięk f znajdziesz na 1 polu czwartej (najgrubszej) struny E.

Danse Macabre (fragment)

Muzyka: Camille Saint-Saëns

Tempo walca

♩ = 145

Barwa violin
na keyboardzie

Piano

Bas

W takcie 11 nad nutą a1 występuje tak zwany **mordent górny**, czyli **ozdobnik**. Oznacza on, że dźwięk a1 możemy „ozdobić” jednym lub dwoma dodatkowymi szybkimi dźwiękami, położonymi w odległości sekundy małej lub wielkiej.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 80

- Dawniej taniec **pełnił bardzo ważną funkcję** w życiu społeczności: był elementem obrzędów i ceremonii, wzmacniał więzi plemienne, miał znaczenie rytualne.

s. 81

- Początek XX wieku to czas wielkich zmian w tańcu. Dominujący przez stulecia taniec **klasyczny** ustąpił miejsca **tańcowi współczesnemu** (modernowi), opierającemu się na swobodzie ruchu i interpretacji.

s. 81

- Prekursorką modernu była **Isadora Duncan**.

s. 81

- Sztuka komponowania układów tanecznych i ruchów scenicznych tancerzy to **choreografia**.

2. Tańce innych narodów

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie cechy ma muzyka ludowa;
- poznasz pojęcie *muzyka etniczna*;
- będziesz mieć okazję poznać tańce słowiańskie oraz charakterystyczne tańce krajów południowej Europy;
- dowiesz się, czym się charakteryzuje muzyka latynoamerykańska i jakie tańce są związane z tą muzyką;
- dostrzeżesz różnice między tańcami poszczególnych narodów.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy znasz zespoły będące ambasadorami polskiej muzyki ludowej? Podaj ich nazwy.
2. Tańce różnych narodów mają swoje charakterystyczne cechy. Z jakim tańcem kojarzysz kastaniety?
3. Znana wokalistka Shakira poza śpiewem jest znana także z charakterystycznego tańca – często wykonuje go w swoich teledyskach. Czy wiesz, jaki to rodzaj tańca?

Muzyka ludowa

Muzykę ludową z różnych stron świata wyróżniają pewne stałe elementy, charakterystyczne dla danego narodu. Na rodzaj i sposób wykonywanej muzyki mają wpływ różne czynniki, nawet położenie geograficzne kraju, panujące tam warunki życia oraz temperament miejscowej ludności. W oryginalnej muzyce ludowej można usłyszeć tradycję i wielowiekową kulturę danego narodu. Muzyka od stuleci jest związana z tańcem.

muzyka ludowa

W **muzyce słowiańskiej** charakterystyczna jest melancholijna śpiewność i żywiołowość tańców.

muzyka słowiańska

Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” wykonuje polskie tradycyjne utwory i tańce ludowe w artystycznym opracowaniu.

Wybrane tańce słowiańskie

Polski polonez.

Krakowiak.

Mazur.

Rosyjski hopak.

Czeska polka.

Ukraiński kozak.

Muzyka etniczna to muzyka narodu lub grupy etnicznej, zamieszkującej jakiś obszar na świecie. Określenie to dotyczy również muzyki popularnej, czerpiącej inspirację z muzyki ludowej różnych krajów.

muzyka etniczna

Tańce Europy Południowej

Muzyka krajów Europy Południowej jest radosna, żywiołowa i dla nas – nieco egzotyczna. Charakteryzują ją wyraźne wpływy muzyki arabskiej i cygańskiej.

Tańce południa Europy

tańce południa Europy

Greckie sirtaki.

Kobieta tańcząca hiszpańskie flamenco.

Hiszpańskie bolero.

Węgierski czardasz.

Włoska tarantella.

Posłuchaj

Temat przewodni z filmu Grek Zorba w wykonaniu Królewskiej Orkiestry Symfonicznej
W tradycyjnym greckim tańcu tancerze ustawieni w jednej linii trzymają się za ramiona i wykonują charakterystyczną kombinację kroków i figur. Znajdź w internecie film z nauką podstawowego kroku sirtaki. Zatańcz zgodnie z instruktażem.

tańce latyno-
amerykańskie

Tańce latynoamerykańskie

Muzyka latynoamerykańska obejmuje tańce, rytmy oraz style muzyczne występujące w całej Ameryce Łacińskiej. Muzyka ludowa tych krajów łączy elementy muzyki indiańskiej, muryńskiej, hiszpańskiej i portugalskiej. Jest ona dynamiczna, pełna ekspresji i temperamentu.

Tańce latynoamerykańskie

Samba.

Tango.

Rumba.

Posłuchaj

Carlos Gardel (czytaj: karlos gardel), **La Cumparsita**

La Cumparsita (czytaj: la kumparsita) to utwór bardzo żywiołowy w rytmie tanga. Na uwagę zasługuje solowa gra instrumentu, rodzaju harmonii ręcznej – **bandoneonu**.

Astor Piazzolla – argentyński kompozytor, mistrz gry na bandoneonie.

Tango to rodzaj muzyki oraz taniec z Argentyny i Urugwaju. Historia tanga sięga przełomu XIX i XX wieku. Taniec charakteryzuje się improwizacyjnym stylem oraz bliskością partnerów podczas wykonywania kroków. Muzyka jest sentymentalna, a utwory często opisują smutek z powodu nieszczęśliwej miłości. Instrumentem charakterystycznym dla tanga jest **bandoneon**.

Wybitnymi przedstawicielami tego stylu muzycznego byli **Astor Piazzolla** (czytaj: astor piasola; 1921–1992), argentyński kompozytor i wirtuoz bandoneonu, oraz **Carlos Gardel** (1890–1935), słynny argentyński śpiewak pochodzenia francuskiego.

Samba to narodowy taniec Brazylii. Jest żywiołowy, tańczy się go solo lub w parach. Charakterystyczne są w nim dynamiczne ruchy biodrami, przeniesienie ciężaru ciała nad przednią część stóp oraz płynne, „miękkie” wybijanie rytmu nogami.

Największy pokaz samby odbywa się podczas karnawału w **Rio de Janeiro** (czytaj: rijo de żanejro), stolicy Brazylii.

Tancerka samby podczas karnawału w Rio.

Posłuchaj

Bellini, Samba De Janeiro

Zwróć uwagę na taneczny charakter tego utworu.

Taniec hinduski

taniec hinduski

Taniec hinduski to rodzaj tańca religijnego pochodzącego z Indii. Sztuka taneczna w tym kraju ma wielowiekową tradycję i cechuje ją bogactwo środków wyrazu. Tańce hinduskie dzielą się na kilka odrębnych stylów w zależności od położenia geograficznego (północ lub południe Indii). Ich wspólnym elementem jest symbolika gestów tancerzy i przyjmowanych przez nich poz ciała. Są one umownymi, zakodowanymi znakami, które widzowie odczytują w czasie spektaklu. W ten sposób tancerze przekazują treści opowiadań zaczerpniętych ze świętych ksiąg kultury hinduskiej. Sztuka dramatyczna i aktorska są nierozdzielnie związane z tańcem. Klasyczny taniec hinduski polega nie tylko na ciągłym odtwarzaniu tych samych ruchów i poz, lecz także służy osiągnięciu harmonii. Ważnymi jego elementami są rytm i akompaniament muzyczny wykonywany na tradycyjnych instrumentach hinduskich.

Obecnie bardzo popularna jest współczesna forma tańca hinduskiego, którą rozpropagowały filmy z Bollywood (czytaj: bolitud). Odwołuje się on do tradycji tańca hinduskiego, lecz traktuje jego zasady bardziej swobodnie. Zazwyczaj jest to taniec grupowy, w którym wszyscy odtwarzają ten sam układ choreograficzny do współczesnej muzyki indyjskiej.

PYTANIA I POLECENIA

- 1.** Zbierz informacje na temat jednego z instrumentów: ukraińskiej bałajki lub greckiego buzuki. Naszkicuj instrument w zeszycie. Opowiedz o nim.

2. Ponizej podano schemat rytmiczny samby. Zagraj ten rytm na marakasach lub gwizdku.

3. Obejrzyj w internecie film, na którym Europejczycy wykonują taniec hinduski. Czy taniec hinduski wykonywany przez tancerzy z innej kultury i religii jest według ciebie równie orientalny?
4. Spróbuj zatańczyć sambę. Poznaj podstawowy krok. Przed nauką tańca nie zapomnijcie o rozgrzewce – prostych ćwiczeniach obejmujących wszystkie partie ciała (skłony, skręty i krążenia głowy, podnoszenie i opuszczanie barków, wznoszenie i opuszczanie ramion, krążenia bioder, podnoszenie nóg w przód, w bok i w tył, podskoki w miejscu, marsz).

Partnerka

1. Lewą nogę przesuwa do tyłu (na „raz”).
2. Prawą nogę dostawia do lewej (na „i”).
3. Unosi i opuszcza lewą nogę (na „dwa”).
4. Prawą nogę przesuwa do przodu (na „raz”).
5. Lewą nogę dostawia do prawej (na „i”).
6. Unosi i opuszcza prawą nogę (na „dwa”).

Partner

1. Prawą nogę przesuwa do przodu (na „raz”).
2. Lewą nogę dostawia do prawej (na „i”).
3. Unosi i opuszcza prawą nogę (na „dwa”).
4. Lewą nogę przesuwa do tyłu (na „raz”).
5. Prawą nogę dostawia do lewej (na „i”).
6. Unosi i opuszcza lewą nogę (na „dwa”).

Tancerze wykonują kroki, stojąc naprzeciw siebie. Partner obejmuje partnerkę prawą ręką. Podczas wykonywania kroków podstawowych tancerze dwukrotnie zginają i prostują kolana.

5. Zagrajcie fragment utworu Kalinka w opracowaniu na keyboard, dzwonki i gitarę. Zaczniście od tempa na 70. Stopniowo je zwiększajcie. Całość zakończcie okrzykiem „Hej!”.

Kalinka (fragment)

Muzyka: Iwan Petrowicz Larielow

Tempo początkowe

$\text{♩} = 70$

H7

Ukulele

Dzwonki

e H7

U.

Dz.

9 e H7 e H7 e

U.

Dz.

accel.

HEJ!

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Muzyka ludowa** zawiera elementy muzyczne charakterystyczne dla danego narodu; odzwierciedla temperament ludności mieszkającej na danym obszarze oraz odwołuje się do tradycji i kultury danego narodu. s. 83
- **Muzyka słowiańska** charakteryzuje się melancholijną śpiewnością, ale także żywiołowością tańców. s. 83
- **Tańce słowiańskie** to między innymi polski polonez, krakowiak, mazur, czeska polka, rosyjski hopak i ukraiński kozak. s. 84
- **Muzyka etniczna** to muzyka narodu lub grupy etnicznej, a także współczesna muzyka, która czerpie inspirację z muzyki ludowej innych narodów. s. 85
- **Tańce południa Europy** to greckie **sirtaki**, hiszpańskie **flamenco**, hiszpańskie **bolero**, węgierski **czardasz**, włoska **tarantella**. s. 85
- **Tańce latynoamerykańskie** to między innymi brazylijska **samba**, brazylijska **rumba**, argentyńskie **tango**. s. 86
- **Taniec hinduski** to rodzaj tańca religijnego w Indiach. Charakteryzuje się symboliką gestów tancerzy i przyjmowanych przez nich pozycji ciała. Ważnym elementem tańca jest rytm i akompaniament muzyczny wykonywany na tradycyjnych instrumentach hinduskich. s. 87

3. Tańce towarzyskie

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie tańce zaliczamy do tańców standardowych, a jakie do tańców latynoamerykańskich;
- poznasz różnice między poszczególnymi rodzajami tańca;
- nauczysz się tańczyć „belgijkę”.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy znasz rodzaje tańca nowoczesnego? Wymień je.
2. Odpowiedz, który rodzaj tańca dominuje na dyskotekach w twojej szkole.
3. Od kilku lat trwa w Polsce moda na taniec – bardzo popularne stały się szkoły tańca. Czy jest taniec, którego chciałbyś/chciałabyś się nauczyć? Podaj jego nazwę.

Korzyści płynące z tańczenia

taniec i płynące
z niego korzyści

Nie trzeba być wybitnym tancerzem, by nauczyć się podstawowych kroków wybranego tańca. Daje to wiele korzyści. **Poprawia gibkość, elastyczność i kondycję, zwiększa koordynację ruchową, dodaje energii**, a nawet pomaga **zwalczyć stres i przygnębienie**. Zwiększa **pewność siebie i świadomość własnego ciała**. Jest jedną z najzdrowszych i najprzyjemniejszych form spędzania wolnego czasu.

Tańce nowoczesne

Współcześnie taniec łączy wiele dziedzin sportowych. Do tańca noszącego nazwę *modern* wprowadzono na przykład takie elementy, jak stepowanie, figury gimnastyczne i akrobatyczne oraz techniki ze sztuk walki. W nowoczesnych odmianach tańca obowiązują układy choreograficzne, ale równie ważną rolę odgrywa swobodna improwizacja taneczna.

Popularne tańce nowoczesne to między innymi **new style, breakdance, jazz, funky, dancehall, discodance i afrodance**.

Tancerka wykonująca taniec jazzowy.

Tańcem, który wykonuje się do muzyki hip-hop, jest **breakdance** (czytaj: brejkdens). Tańczą go najczęściej bardzo wygimnastykowani młodzi ludzie. Sprawność fizyczną wykorzystują do wykonywania figur akrobatycznych w układach choreograficznych – przewrotów, stania na głowie czy rękach.

breakdance

Tancerz wykonujący jedną z figur breakdance.

Taniec integruje

Do utworu 't Smidje (czytaj: tiszmejde) belgijskiego zespołu Lāis (czytaj: les) opracowano ciekawy układ choreograficzny wykonywany w grupie kilku–kilkunastu par tanecznych. Popularnie taniec ten nazwano **belgijką**. Zaliczamy go do tańców integracyjnych. Cieszy się dużą popularnością wśród młodzieży.

belgijka

Posłuchaj

't Smidje w wykonaniu belgijskiego zespołu Lāis
Określ charakter tego utworu. Wymień instrumenty,
jakie tam słyszysz (poza elektronicznymi).

Para tańcząca belgijkę.

shuffle dance

Obecnie bardzo popularny wśród młodzieży staje się taniec o nazwie **shuffle** (czytaj: szafl). Składa się on z dwóch rodzajów kroków: drobnych **running** (czytaj: raning), sprawiających efekt biegania w miejscu, oraz posuwistych **shuffle**, polegających na przesuwaniu się na boki.

Jedna z figur shuffle dance.

tańce towarzyskie

Tańce turniejowe

W XX wieku bardzo popularne stały się **tańce towarzyskie** – **turniejowe**. Obecnie dzielą się one na dwie grupy: **tańce standardowe** oraz **tańce latynoamerykańskie**.

tańce standardowe

Tańce standardowe

- walc angielski
- walc wiedeński
- fokstrot
- quickstep (czytaj: kłikstep)

W tańcach standardowych ważna jest płynność ruchów oraz elegancja i sztyk.

Pary tańczące walca wiedeńskiego.

tańce latynoamerykańskie

Tańce latynoamerykańskie

- samba
- cha-cha (czytaj: cza-cza)
- rumba
- jive (czytaj: dżajf)
- passodoble

W tańcach latynoamerykańskich ważne są emocje płynące z ruchu ciała (również wyrażane na twarzach tancerzy) i dynamika ruchu.

Para tańcząca jive'a.

Posłuchaj

The Second Waltz w wykonaniu orkiestrowym André Rieu

Zatańcz ten taniec zgodnie z podanym niżej układem kroków walca wiedeńskiego.

Aby osiągnąć wysoki poziom i sukces, para taneczna musi trenować wiele lat. Najpierw ćwiczy się umiejętności taneczne i dba o poprawne wykonywanie wszystkich figur. Potem można doskonalić wyraz sceniczny swojego tańca.

Rozrywkowy program telewizyjny „Taniec z Gwiazdami” spopularyzował taniec towarzyski nie tylko wśród Polaków.

Tańce „socjalne”

tańce socjalne

W ostatnich latach bardzo popularne wśród tańczących Polaków stały się takie tańce latinoamerykańskie, jak **salsa**, **bachata**, **zouk** i **kizomba**. Nazywa się je czasem tańcami „socjalnymi” – nie chodzi w nich o bardzo skomplikowane układy taneczne, ale o efektowne figury i prowadzenia, które umożliwią improwizowanie na parkiecie z różnymi partnerami. Tańce te szczególnie stawiają na interakcję między tancerzami oraz emocje między nimi.

PYTANIA I POLECENIA

1. Program „Taniec z Gwiazdami” nadawany jest w technologii HD i z dźwiękiem w systemie Dolby Digital. Odszukaj w internecie znaczenie pojęć:
 - a) technologia HD;
 - b) system Dolby Digital.
2. W latach 80. dużą popularność zdobyła figura taneczna zwana **moonwalk** (czytaj: munłok), czyli „księżycowy chód”. Podczas jego wykonywania ma się wrażenie, że tancerz porusza się płynnie do przodu, choć przemieszcza się do tyłu. Obejrzyj w internecie, jak wygląda ten krok. Spróbuj zatańczyć charakterystyczny moonwalk.
3. Zagrajcie fragment walca *Nad pięknym modrym Dunajem* Johanna Straussa w opracowaniu na gitarę, keyboard i dzwonki.

Walc

Nad pięknym modrym Dunajem (fragment)

Muzyka: Johann Strauss

Gitara
Keyboard

Dzwonki

7

G.
K.

D.

14

G.
K.

D.

21

G.
K.

D.

28

G.
K.

D.

p. *p.*

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Taniec to jedna z najprzyjemniejszych form aktywnego spędzania czasu. Daje **mnóstwo korzyści**, między innymi poprawia koordynację ruchową, elastyczność ciała, dodaje pewności siebie i zwiększa świadomość ciała. s. 90
- Jednym z popularnych nowoczesnych tańców jest **breakdance**. By wykonać niektóre jego figury, trzeba mieć sprawne, wygimnastykowane ciało. s. 91
- W ostatnich latach popularny stał się taniec **belgijka**. Poszczególne figury tego tańca są wykonywane nawet przez kilkanaście par jednocześnie. s. 91
- Wśród młodzieży dużą popularnością cieszy się także **shuffle dance**, wykonywany solo. s. 92
- **Tańce towarzyskie** (turniejowe) dzielimy na standardowe i latynoamerykańskie. s. 92
- **Tańce standardowe** to walc angielski, walc wiedeński, fokstrot i quickstep. s. 92
- **Tańce latynoamerykańskie** to samba, cha-cha, rumba, jive i passodoble. s. 92
- **Tańcami „socjalnymi”** nazywa się czasem takie tańce latynoamerykańskie, jak salsa, bachata, zouk i kizomba. Są one nauczane w wielu szkołach tańca w Polsce. Nie chodzi w nich o bardzo skomplikowane układy taneczne, ale o efektowne figury i prowadzenia, które umożliwią improwizowanie na parkiecie z różnymi partnerami. s. 93

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Tańczymy belgijkę!

Belgijka jest dość prostym, żywiołowym tańcem. Z pewnością szybko się go nauczycie. Poniżej zamieszczono krótką instrukcję wykonania podstawowych kroków. Jeśli któryś sprawia wam kłopot, posłuchajcie się nagraniem, jakie znajdziecie w internecie.

Jeśli układ taneczny przypadł wam do gustu i dobrze się przy nim bawicie, możecie zaprezentować go na przykład uczniom z innej klasy. Możecie też zachęcić ich do wspólnego tańca!

1. Przygotowanie do tańca

- Dobierzcie się w pary chłopiec – dziewczyna i chwycie się w parach za ręce.
- Stańcie jedna para za drugą, tworząc koło. Dziewczęta stoją na zewnątrz koła, chłopcy wewnątrz.
- Partnerzy (chłopcy) lewą rękę trzymają za plecami.

2. Sekwencja czterech kroków do przodu i do tyłu

- Pary, stojąc jedna za drugą w równych odstępach, robią cztery kroki do przodu.
- Po wykonaniu czterech kroków do przodu, puszczaają swoje dłonie, i odwracają się, by stanąć tyłem do pierwotnego kierunku tańca.
- Pary łapią się ponownie za dłonie i robią cztery kroki do tyłu.

3. Powtórzenie sekwencji czterech kroków przód – tył

- Układ czterech kroków do przodu się powtarza.
- Po nich ponownie pary się odwracają i robią cztery kroki do tyłu.

4. Skoki do siebie – od siebie

- Tancerze wykonują dwa małe skoki – najpierw do siebie, potem od siebie.
- Ważne jest to, aby partnerzy oddalali się od siebie i przybliżali w tym samym czasie.

5. Zamiana miejsc między partnerem i partnerką – małe podskoki

- Po wykonaniu dwóch małych skoków, będąc w pozycji „od siebie”, tancerze zamieniają się miejscami. Robią to, mijając się i wykonując przy tym cztery drobne podskoki.
- Podczas mijania się partnerzy podają sobie na chwilę dłonie, a następnie puszcza je.

6. Skoki do siebie – od siebie

- Tancerze ponownie wykonują dwa małe skoki – do siebie i od siebie.

7. Zamiana w parach

- Tancerze dokonują zmiany par – partner pozostaje na swoim miejscu, ale wykonuje obrót w czterech podskokach, by ponownie znaleźć się po wewnętrznej stronie koła.
- Partnerka zmienia partnera, przechodząc do przodu po skosie – wykonuje przy tym cztery kroki.

Multimedia i ich zasięg

- ▶ Muzyka filmowa
- ▶ Sztuka – z potrzeby tworzenia
- ▶ Multimedia a sztuka
- ▶ Multimedia a nauka
- ▶ Multimedia a rozrywka

1. Muzyka filmowa

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest ścieżka dźwiękowa w filmie;
- poznasz nazwiska polskich twórców muzyki filmowej;
- przekonasz się, że nie każda muzyka pasuje do danego filmu;
- samodzielnie zmiksujesz muzykę do fragmentu ulubionego filmu.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Opowiedzcie, jaką funkcję może pełnić muzyka w filmie.
2. Zastanów się, jaki jest twój ulubiony film lub serial i spróbuj zanucić melodię z tego filmu.
3. Czy wiesz, jakie nagrody przyznaje się wybitnym twórcom muzyki filmowej w Polsce i na świecie? Wymień je.

Rola muzyki w filmie

Filmy dźwiękowe zaczęły powstawać w latach 30. ubiegłego stulecia. Muzyka w filmie ilustruje jego treść, wprowadza w klimat wydarzeń, pobudza emocje – potęguje wrażenia podczas odbioru oglądanych obrazów. Dla osiągnięcia zamierzonego efektu ważna jest współpraca kompozytora i reżysera. Zaczyna się ona tuż po montażu filmu. Reżyser wraz z kompozytorem omawiają tematykę filmu i jego konstrukcję. Następnie film zostaje udźwiękowiony. Czasami muzyka z filmu zyskuje większą popularność niż sam film – staje się znanym przebojem lub zdobywa popularne nagrody muzyczne. Najwyższym wyróżnieniem dla twórców muzyki filmowej jest **Oskar** – nagroda Amerykańskiej Akademii Filmowej. W tej kategorii jest ona przyznawana od 1934 roku.

nagrody za
muzykę filmową

Oskar

Inne prestiżowe nagrody filmowe, przyznawane również w kategorii: muzyka filmowa

- **Złote Globy** – nagroda przyznawana przez Hollywoodzkie Stowarzyszenie Prasy Zagranicznej
- **Cezar** – nagroda przyznawana przez francuską Akademię Sztuki i Techniki Filmowej
- **Grammy** – nagroda muzyczna przyznawana przez amerykańską Narodową Akademię Sztuki i Techniki Rejestracji; uznawana za odpowiednik Oscara w filmie

motyw przewodni
w muzyce filmowej

Motyw przewodni w muzyce filmowej to temat muzyczny towarzyszący danemu elementowi fabuły (związany z miejscem wydarzeń, przedmiotem lub bohaterem), który rozwija się i zmienia razem z nim. Motyw przewodni pojawia się wielokrotnie w toku utworu. Występuje w postaci charakterystycznego tematu muzycznego.

ścieżka dźwiękowa

Ścieżka dźwiękowa (soundtrack) to zapis muzyki z filmu (jego motyw muzyczny); a także wydania płytowe utworów muzycznych oraz jedna z wielu ścieżek (tracków) w komputerowym zapisie muzyki.

Zagraj na instrumentach

Zagrajcie opracowany na flet i gitarę temat przewodni z filmu *Titanic*.

Muzyka z filmu *Titanic* zyskała dużą popularność.

Muzyka: James Horner,
Will Jennings

(czyt. džejms horner, fil dženings)

Z uczuciem

$\text{♩} = 98$

My heart will go on

Sheet music for the song "My heart will go on" from the movie Titanic, arranged for Flute (Flet) and Guitar (Git.). The music is in 4/4 time, key of F major (one flat), and tempo is 98 beats per minute.

The score is divided into systems, each starting with a measure number (5, 10, 16, 22, 28). The Flute part is written on a single staff, and the Guitar part is written on a six-string staff using TAB notation.

System 1 (Measures 1-4):

- Flet:** Starts with a whole rest, followed by a quarter note G4, a dotted quarter note A4, an eighth note B4, a quarter note C5, a dotted quarter note B4, an eighth note A4, a quarter note G4, and a half note F#4.
- Citara:** TAB notation: 3 0 | 2 0 3 | 0 1 | 3 2 | 3 0 | 3

System 2 (Measures 5-8):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 3 0 | 2 0 3 | 0 1 | 2 1 | 3 1 | 0

System 3 (Measures 9-12):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 3 3 3 3 | 2 3 3 | 2 3 0 | 2 0 0 | 3 3 3 3 | 2 3 3

System 4 (Measures 13-16):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 3 | 3 3 3 3 | 2 3 3 | 2 3 0 | 2 0 0

System 5 (Measures 17-20):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 3 | 3 3 3 3 | 2 3 3 | 2 3 0 | 2 0 0

System 6 (Measures 21-24):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 3 3 3 3 | 2 3 3 | 3 | 3 | 0 | 3

System 7 (Measures 25-28):

- Flet:** Quarter note E4, quarter note F4, quarter note G4, quarter note A4, quarter note B4, quarter note C5, quarter note B4, quarter note A4, quarter note G4, and a half note F#4.
- Git.:** TAB notation: 1 3 2 0 | 2 3 | 2 0 3 | 2 3 2 | 0 | 3

Posłuchaj

John Williams, Marsz imperialny, temat przewodni z filmu *Gwiezdne wojny*. W utworze Johna Williamsa (czytaj: dżona filiamsa) ważną rolę odgrywają instrumenty perkusyjne, które podkreślają charakter motywu przewodniego. Nazwij te instrumenty.

John Williams (ur. 1932 r.) – amerykański kompozytor filmowy, dyrygent i pianista. Pięciokrotnie otrzymał statuetkę Oscara za muzykę do filmów *Lista Schindlera*, *Szczęki*, *E.T.*, *Gwiezdne wojny* oraz za adaptację muzyki do musicalu *Skrzypek na dachu*.

Polskie wyróżnienia dla muzyki filmowej

Polska Akademia Filmowa co roku przyznaje nagrody w dziedzinie filmu. **Statuetka Orła** jest wręczana w takich kategoriach, jak: najlepszy film, najlepsza główna rola męska i kobieca, najlepsza reżyseria, scenariusz, muzyka i dźwięk. W kategorii najlepsza muzyka nagrodzeni zostali między innymi: Zygmunt Konieczny (muzyka do filmu *Historia kina w Popielawach*; 1999 r.), Krzysztof Penderecki (muzyka do filmu *Katyń*; 2008 r.), Wojciech Karolak (muzyka do filmu *Excentrycy, czyli po słonecznej stronie ulicy*; 2016 r.) oraz Radzimir Dębski (muzyka do filmu *Sztuka kochania. Historia Michaliny Wisłockiej*; 2018 r.).

W Gdyni corocznie jest organizowany **Festiwal Polskich Filmów Fabularnych**, na którym przyznawana jest główna nagroda **Złote Lwy** za najlepsze filmy polskie. W ramach festiwalu wręczana jest także nagroda za najlepszą muzykę.

Polscy kompozytorzy zostali również wyróżnieni **Oskarem** w kategorii muzyka. W 1953 roku nagrodę tę otrzymał Bronisław Kaper za ścieżkę dźwiękową do filmu *Lili*, a w 2005 roku – Jan A.P. Kaczmarek za muzykę do filmu *Marzyciel*.

Kadr z filmu *Marzyciel*.

Festiwal Polskich
Filmów
Fabularnych

polscy
kompozytorzy
muzyki filmowej

Znani polscy kompozytorzy muzyki filmowej i filmy, do których skomponowali muzykę

Wojciech Kilar

- *Ziemia obiecana* (1974 r.),
- *Dracula* (1992 r.),
- *Pan Tadeusz* (1999 r.).

Waldemar Kazanecki

- *Noce i dni* (1975 r.),
- serial *Czarne chmury* (1973 r.),
- film animowany dla dzieci *Bolek i Lolek* (1963 r.).

Krzysztof Dębski

- *Ogniem i mieczem* (1999 r.),
- *W pustyni i w puszczy* (2001 r.),
- serial *Ranczo* (2006 r.),
- serial *Na dobre i na złe* (1999 r.).

Jedną z nowoczesnych form realizacji filmowych jest technika utrwalania i przekazywania obrazu nazywana **video art** (sztuką wideo). Filmy wzbogacone wideofreskami i technikami cyfrowymi (np. nakładania obrazów) są wykorzystywane przez różne media i łączone w całość. Obraz, dźwięk, tekst i grafika tworzą jednolity, nowoczesny przekaz multimedialny.

video art

Posłuchaj i obejrzyj

Gotye, *Somebody that I used to know*

Teledysk wykorzystuje technikę video art. Co sądzisz o tego rodzaju prezentacji? Czy twoim zdaniem połączenie dobrej muzyki z obrazem video pomaga w odbiorze tego utworu?

PYTANIA I POLECENIA

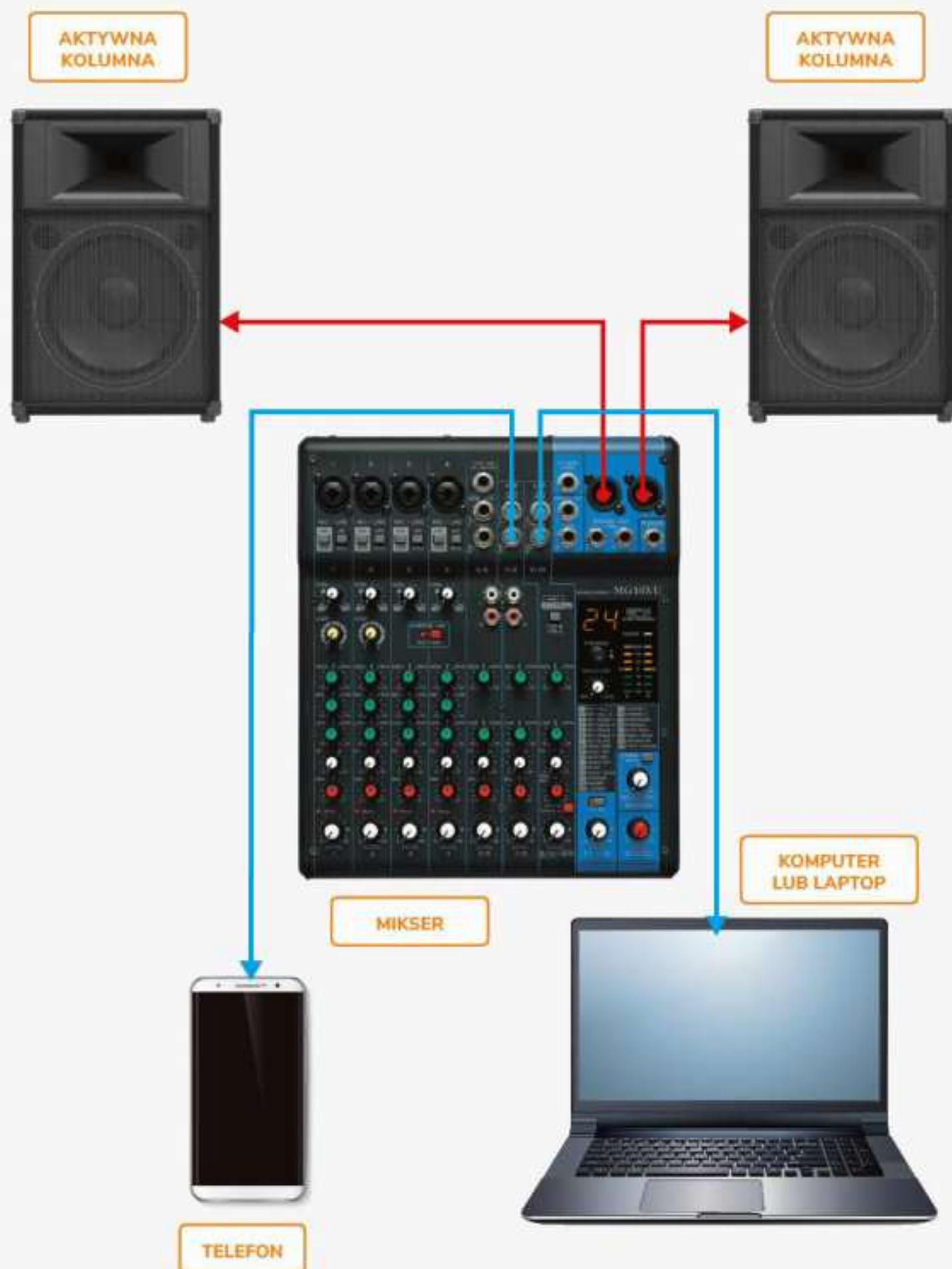
1. To zadanie dla tych uczniów, którzy chcą spróbować swoich sił w miksowaniu. Wykorzystaj umiejętność miksowania i podkładania dźwięku z miksera fonii. Będą ci potrzebne: konsola (mikser) ze szkolnego nagłośnienia, laptop lub telefon. Przygotuj również fragment ulubionego filmu z motywem przewodnim oraz dwa inne utwory muzyczne, które pasują do filmu.
 - a) Połącz swój laptop lub telefon z mikserem za pomocą specjalnego przewodu.
 - b) Suwakiem głośności w konsoli mikerskiej (mikserze dźwięku) ustal poziom głośności słuchanej muzyki z filmu.
 - c) Wybierz najbardziej lubiany przez ciebie fragment filmu.
 - d) Wycisz muzykę.
 - e) Obejrzyj fragment ponownie bez ścieżki dźwiękowej.
 - f) Podłóż pierwszy utwór pod wybrane kadry z filmu. Następnie zrób to samo z drugim utworem. Wykorzystaj efekt miksowania dźwięku.

Która wersja była ciekawsza – oryginalna czy twoja?

Mikser fonii.

Schemat połączenia sprzętu

2. Posłuchajcie ścieżki dźwiękowej z filmu *Cyrk* z Charlie Chaplinem (czytaj: czarli czaplinem) w roli głównej. To film z 1928 roku, z czasów kina niemego. Opierało się ono na bardzo wyrazistej grze aktorskiej. W sali kinowej, w której odbywały się projekcje, obecni byli również artyści, którzy wykonywali muzykę na żywo. Odgrywała więc ona niebagatelną rolę.

Posłuchaj

Charlie Chaplin, *The Lion's Cage*, fragment muzyki z filmu *Cyrk*

- Wpiszcie w wyszukiwarkę internetową hasło Charlie Chaplin *The Lion's Cage*.
- Obejrzyjcie film i wsłuchajcie się w jego ścieżkę dźwiękową.
- Opiszcie swoimi słowami, jak muzyka współgra z obrazem.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Muzyka w filmie odgrywa bardzo ważną rolę. Zdarza się, że zdobywa większą popularność niż sam film, a wybrane utwory stają się przebojami. **Najwyższym wyróżnieniem dla twórców muzyki filmowej jest Oskar** – nagroda Amerykańskiej Akademii Filmowej. W tej kategorii jest ona przyznawana od 1934 roku. Inne prestiżowe nagrody muzyczne to Złote Globy, Cezary i Grammy. s. 98
- Motyw przewodni w muzyce filmowej** to temat muzyczny towarzyszący danemu elementowi fabuły. Rozwija się i zmienia razem z fabułą. s. 98
- Ścieżka dźwiękowa**, inaczej *soudtrack*, to: s. 98
 - zapis motywu muzycznego z filmu,
 - wydanie płytowe utworów muzycznych,
 - jedna z wielu ścieżek muzycznych w komputerowym zapisie muzyki.
- Polscy kompozytorzy muzyki filmowej** to między innymi: Waldemar Kazanecki, Wojciech Kilar i Krzesimir Dębski. s. 100
- Corocznie w Gdyni jest organizowany **Festiwal Polskich Filmów Fabularnych**, na którym jest przyznawana główna nagroda Złote Lwy dla najlepszego polskiego filmu powstałego w ostatnim roku. W ramach festiwalu jest wręczana także nagroda za najlepszą muzykę. s. 100
- Video art** (sztuka wideo) to nowoczesna forma realizacji filmowych – filmy są wzbogacone wideofreskami i techniką cyfrową (np. nakładania obrazów). s. 101

2. Sztuka – z potrzeby tworzenia

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest sztuka;
- przekonasz się, że muzyka jest powiązana z innymi dziedzinami sztuki;
- przypomnisz sobie elementy dzieła muzycznego;
- wysłuchasz różnorodnych utworów muzycznych, w których można dostrzec inspirację innymi dziedzinami sztuki;
- przygotujesz się do multimedialnego opracowania historii twojej szkoły.

Porozmawiajmy o muzyce

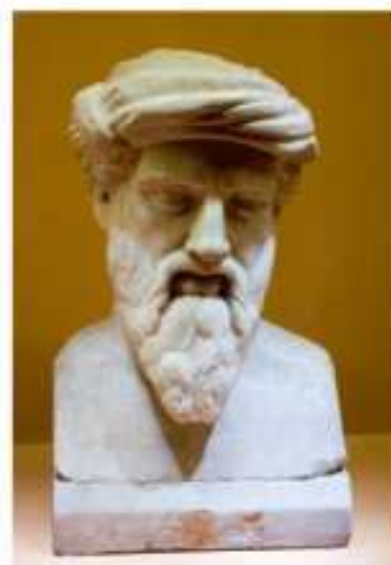
1. Wyjaśnij zwroty: *inspirować się muzyką, inspirować się malarstwem, inspirować się architekturą*.
2. Powiedz, do czego służą wirtualne dyski (tzw. chmury).

Działalność artystyczna człowieka

Świat, który nas otacza, postrzegamy za pomocą zmysłów: wzroku, słuchu, smaku, węchu i dotyku. Podziwiamy i próbujemy naśladować obrazy rzeczywistości – kształty czy dźwięki, które słyszymy. Tak powstaje **sztuka**, dziedzina działalności artystycznej człowieka. Sztuka jest przejawem wszelkiej ekspresji, odzwierciedleniem myśli i ludzkich emocji. Według Alberta Einsteina, „prawdziwa sztuka to taka, która powstaje dzięki potrzebie tworzenia”.

Istnieje podział na różne dziedziny sztuki, które mają za zadanie pobudzać emocje, wywoływać zachwyt nad pięknem, pozwalać na poszukiwanie doskonałych proporcji w czasie (muzyka, poezja, dramat, taniec) i w przestrzeni (malarstwo, rzeźba, architektura).

Związek muzyki z innymi rodzajami sztuki i naukami ścisłymi dostrzegli już starożytni filozofowie i uczeni, między innymi Pitagoras, Sofokles i Arystoteles.

Pitagoras.

Muzyka inspiruje i czerpie inspiracje

Wielu kompozytorów czerpie z malarstwa pomysły do tworzenia utworów muzycznych. Przykładem tego jest poemat symfoniczny rosyjskiego kompozytora **Siergieja Rachmaninowa** (1873–1943) *Wyspa umarłych*. Został on zainspirowany obrazem szwajcarskiego symbolisty **Arnolda Böcklina** (czytaj: arnolda boklina) o takim samym tytule.

Wyspa umarłych autorstwa Arnolda Böcklina.

sztuka

związek muzyki
z innymi rodzajami
sztuki

Elementy dzieła muzycznego

- rytm
- melodia
- harmonia
- dynamika
- agogika
- barwa dźwięku
- artykulacja

W malarstwie i muzyce stosowane są wspólne określenia dotyczące dzieła. Zobaczcie:

Malarstwo	Muzyka
kompozycja malarska	kompozycja muzyczna
barwa w malarstwie	barwa dźwięku (kolorystyka)
dynamika obrazu	dynamika utworu
rytm kompozycji	rytm dzieła

Posłuchaj

Siergiej Rachmaninow, Wyspa umarłych

Odpowiedz, które elementy dzieła muzycznego w poemacie muzycznym Siergieja Rachmaninowa pozwalają uzyskać wrażenie mroczności i strachu.

Polskim przykładem **inspiracji muzyką w plastyce** jest twórczość artysty malarza, rysownika i scenografa, profesora **Jerzego Dudy-Gracza** (1941–2004), który jako jedyny na świecie malarz zilustrował wszystkie utwory Fryderyka Chopina. Cykl akwarel, obrazów olejnych i całunów Dudy-Gracza poświęconych kompozytorowi nosi nazwę „Chopinowi”. To łącznie 313 dzieł obrazujących 295 utworów Chopina.

Innym przykładem **inspiracji muzyką w malarstwie** są **dzieła Jacka Malczewskiego** (1854–1929). Na wielu jego obrazach, na których instrumenty muzyczne stanowią element dzieła, panuje spokój i melancholia. Postacie trzymają w rękach instrumenty, które służą im jako rekwizyty do wyrażenia różnych emocji (miłości, gniewu, radości, zadumy).

muzyka jako
inspiracja
i inspiracje
dla muzyki

Jacek Malczewski, *Portret ślostry z lutnią*.

W VI Symfonii **Ludwika van Beethovena** (czytaj: ludwika wan betowena; 1770–1827) kompozytor wykorzystał muzyczne środki kolorystyczne do zilustrowania uczuć ludzi odpoczywających na wsi. Beethoven opisuje naturę poprzez zastosowanie różnych instrumentów, na przykład obój imituje pasterską fujarkę, smyczki – leniwie płynący strumień, a flety, klarnety i fagoty naśladują głosy ptaków.

Kontynuatorami wykorzystania kolorystyki w muzyce byli między innymi **Modest Musorgski** (1839–1881), który jest autorem cyklu miniatur fortepianowych *Obrazki z wystawy*, a także **Bedřich Smetana** (czytaj: bedrzych smetana; 1824–1884), twórca poematu symfonicznego *Moja Ojczyzna*, w którego skład wchodzi sześć poematów symfonicznych.

 Posłuchaj

Bedřich Smetana, cykl *Moja Ojczyzna*, poemat *Wełtawa*

Cykl *Moja Ojczyzna* składa się z sześciu poematów symfonicznych o tytułach nawiązujących do czeskiej mitologii, historii i topografii. W końcowej części poematu *Wełtawa* słychać bardzo mocne akordy orkiestry wsparte grą kotłów i czyneli. Powiedz, do jakiej grupy instrumentów zalicza się kotły i czynele.

 Zagraj na instrumentach

Zagraj rytm utworu na instrumentach perkusyjnych.

The musical score is written for percussion instruments in 4/4 time. It consists of three systems of staves, each with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature of 4/4.

System 1: Features four staves labeled Talerz, czynel; Tamburyn; Marakas, jajo marakas; and Bębenek, djembe. The first two staves have a dynamic marking of *mf* and the last two have a dynamic marking of *f*. The music is in 4/4 time.

System 2: Features four staves labeled T., Tamb., M., and B. The first two staves have a dynamic marking of *p* and the last two have a dynamic marking of *ff*. The music is in 4/4 time.

System 3: Features four staves labeled T., Tamb., M., and B. The first two staves have a dynamic marking of *mf* and the last two have a dynamic marking of *ff*. The music is in 4/4 time.

Wnętrze sali koncertowej Sinfonii Varsovii. Projektowany budynek będzie najnowocześniejszą budowlą w Polsce. Według zapewnień dźwięk wysokiej jakości będzie można usłyszeć z każdego miejsca na widowni.

Muzyka i architektura

Muzyka i architektura – co je łączy? Obie dziedziny sztuki kształtują naszą świadomość i pobudzają poczucie piękna. W muzyce mówimy o komponowaniu (dzieło muzyczne), a w architekturze – o kompozycji architektonicznej, czyli sposobie powiązania elementów dzieła (linii, płaszczyzn, brył).

Dawniej projektowano i wznoszono budynki, w których miały odbywać się koncerty, w zgodzie z kanonami danej epoki. Ważna była wielkość konstrukcji i jej przeznaczenie, ale akustyka wewnątrz nie zawsze była dobra. Muzyka dochodziła do słuchacza zazwyczaj z jednego miejsca.

Obecnie zadaniem architektów projektujących budowle, w których słuchana będzie muzyka, jest połączenie pięknej bryły architektonicznej z jej funkcjonalnością i z zasadami **akustyki**.

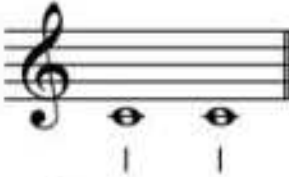
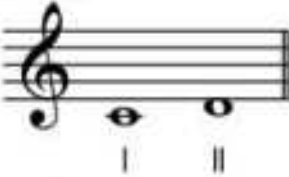
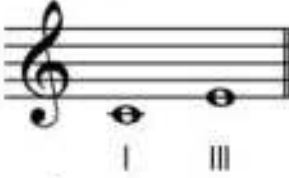
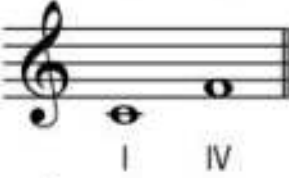
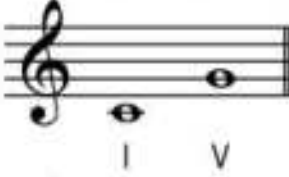
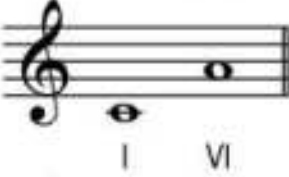
uwzględnienie
zasad akustyki

Istnieją dzieła muzyczne wzorowane na projektach architektonicznych odzwierciedlających podobieństwa proporcji budowli i utworu muzycznego. Znane są przykłady budowli, dla których inspiracją były interwały w muzyce.

Interwałem nazywamy odległość między dwoma następującymi po sobie lub współbrzmiającymi dźwiękami.

interwały
w muzyce

Interwały

	pryma I – I		sekunda I – II
	tercja I – III		kwarta I – IV
	kwinta I – V		seksta I – VI
	septyma I – VII		oktawa I – VIII

W Poznaniu odbywa się corocznie festiwal „Tydzień z architekturą”, w trakcie którego architekturę łączy się z innymi dziedzinami sztuki: filmem, malarstwem, muzyką, grafiką. Celem festiwalu jest ukazanie brzmień muzycznych inspirowanych przestrzenią architektoniczną.

Posłuchaj i obejrzyj

Narodowe Forum Muzyki, Wrocław/Strefa Przestrzeni (film dostępny w internecie)

Film ukazuje budynek Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, którego elementy symbolizują różne instrumenty muzyczne. Wysłuchaj komentarza lektora. Podyskutujcie w klasie – wyrażcie swoje zdanie, czy zgadzacie się z podobieństwem architektury tej budowli do instrumentów muzycznych.

PYTANIA I POLECENIA

1. Poszukaj w dostępnych źródłach informacji na temat Pitagorasa, Sofoklesa i Arystotelesa. Napisz, jaki był ich wkład w rozwój sztuki.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 104

s. 104

s. 105

s. 105

s. 107

s. 107

- **Sztuka** to przejaw ekspresji człowieka, odzwierciedlenie jego myśli i emocji.
- **Muzyka jest powiązana z innymi dziedzinami sztuki**, takimi jak malarstwo, rzeźba i architektura. Twórcy wzajemnie się inspirują. Związek muzyki z innymi dziedzinami sztuki dostrzeżono już w starożytności.
- **Elementy dzieła muzycznego** to: rytm, melodia, harmonia, dynamika, agogika, barwa dźwięku i artykulacja.
- **Muzyka jest inspiracją** dla innych twórców – malarzy, architektów. Powstają na przykład budynki nawiązujące swoim kształtem do muzycznych interwałów. Również **muzyka czerpie z innych dziedzin** – między innymi z malarstwa i literatury.
- **Interwał** to odległość między dwoma następującymi po sobie lub współbrzmiącymi dźwiękami.
- Współczesne budynki, w których wykonywana jest muzyka, powstają **z uwzględnieniem zasad akustyki** – tak, by muzyka była słyszana z każdego miejsca sali.

3. Multimedia a sztuka

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jak multimedia mogą być wykorzystane w sztuce;
- poznasz różne sposoby artystycznej ekspresji z zastosowaniem multimediów: happening, event, performance;
- wysłuchasz utworu Jeana-Michela Jarre'a (czytaj: żana miszela żara), artysty, który jako jeden z pierwszych podczas swoich koncertów zastosował bogate efekty multimedialne.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy wiesz, co to są multimedia? Wyjaśnij, jak rozumiesz to pojęcie.
2. Co sądzisz o lekcjach z wykorzystaniem multimediów?
3. Czy znasz postać i muzykę Jeana-Michaela Jarre'a? Opowiedz o nim.

Nowoczesne formy realizacji artystycznych

W XX wieku w wielu dziedzinach sztuki (muzyce, malarstwie, grafice, teatrze, filmie, rzeźbie) zaczęto wykorzystywać nowoczesne formy realizacji artystycznych, między innymi **happening**, **performance** oraz **event**.

- **Happening** (czyt. hepening; z ang. zdarzenie) – to widowisko, które artysta tworzy z widzami na żywo, nie jest ono zaplanowane ani wyreżyserowane. Dużą rolę odgrywa w nim przypadek. W happeningu ważna jest publiczność, która współtworzy akcję dzieła. Nie ma możliwości powtórzenia takiego spektaklu. Podczas happeningu artyści często w krytyczny sposób pokazują relacje społeczne.

Pomocą w wyrażaniu idei happeningów i innych nowoczesnych form artystycznych są najnowsze rozwiązania technologiczne: systemy komputerowe, interfejsy dotykowe, systemy nagłośnienia i oświetlenia. Treści i informacje, przekazywane widzowi, są połączone i przekazywane jednocześnie jako dźwięk, obraz i tekst.

Obecnie najnowocześniejsze są telebimy i tablice diodowe LED o bardzo dużej rozdzielczości. Sprawdzają się podczas spektakli, w trakcie których wymagana jest częsta zmiana scenografii. Mają także zastosowanie jako dekoracje świetlne budynków.

nowoczesne formy
realizacji
artystycznych

happening

technologia LED

Technologia LED – najnowocześniejsza technologia w dziedzinie oświetlenia. Źródłem światła jest świecąca dioda – LED (ang. light-emitting diode). Pozwala ona na mniejsze zużycie prądu oraz generowanie mocniejszego, jaśniejszego światła. Jednocześnie LED należy do najtrwalszych źródeł światła.

performance

- **Performance** (czytaj: performens; z ang. wykonanie, przedstawienie) różni się od happeningu tym, że artysta występuje przed publicznością, a widzowie są biernymi odbiorcami. Zarówno happening, jak i performance to widowiska jednorazowe, których nie można odtworzyć. Dokumentuje się je w postaci nagrań wideo lub fotografii.

Wykorzystanie elementów multimedialnych podczas performance'u.

event

- **Event** (czytaj: iwent; z ang. wydarzenie lub coś wyjątkowego) to jednorazowe wydarzenie, które jest dokładnie zaplanowane. Dla odbiorcy, czyli uczestnika, jest to okazja do przeżycia czegoś, co wykracza poza jego codzienne doświadczenie. W dziedzinie kultury przykładami eventów dla szerokiej publiczności mogą być festiwale, parady (np. parada szkół samby podczas karnawału w Rio de Janeiro), show i ceremonie.

Co roku w Polsce organizowany jest festiwal Neo Arte – Syntezator Sztuki, przedstawiający najciekawsze trendy w muzyce i współczesnej sztuce. Łączy on artystów z różnych krajów i kultur.

Multimedia – już w latach 70. XX wieku terminem tym określano połączenie muzyki z elementami kina oraz nowoczesnego oświetlenia i performance'u. Obecnie termin multimedia znacznie się poszerzył i oznacza połączenie kilku form przekazu informacji. Ten przekaz z wykorzystaniem wielu mediów elektronicznych (obraz, dźwięk, tekst, film) może służyć jako informacja lub rozrywka.

Plakat promujący festiwal Neo Arte – Syntezator Sztuki.

multimedia

Jean-Michel Jarre podczas gry na harfie laserowej.

W latach 70. XX stulecia bardzo popularna stała się muzyka elektroniczna, tworzona za pomocą syntezatorów i komputerów. Koncerty wykonawców tej muzyki były wielkimi wydarzeniami dla słuchaczy. Wykorzystanie komputerów do uatrakcyjnienia koncertu tak zwaną grą świateł stworzyło nowy rodzaj widowisk. Podczas nich **światło i dźwięk** stały się jednakowo ważne.

Jean-Michel Jarre (czytaj: żą miszel żar; ur. 1948 r.) był pierwszym muzykiem i kompozytorem, który na swoich koncertach plenerowych wykorzystał grę na harfie laserowej. Jej strunami były kolorowe wiązki światła. Gdy artysta dotykał ich palcami, z głośników wydobywały się niesamowite komputerowe dźwięki.

Jean-Michel Jarre

Posłuchaj

Jean-Michel Jarre, Aero – Tribute to the Wind (fragment początkowy, ok. 4–5 min.)

Artysta wykonuje elektroniczną muzykę na żywo, grając na wielu syntezatorach. Podczas koncertu pomaga mu kilku muzyków grających również na syntezatorach i perkusji. Utwór rozpoczyna się kilkunastosekundowym szumem wiatru. Jakie jeszcze inne efekty dźwiękowe słyszysz?

Multimedia są powszechne na lekcjach muzyki. Jednym z nich jest tablica interaktywna, czyli duży dotykowy ekran działający samodzielnie lub z komputerem. Można na nim prezentować filmy i plansze, zapisywać, kreślić czy rozwiązywać testy. Przy korzystaniu z tablicy interaktywnej należy pamiętać o zasadach higieny wzroku, gdyż długotrwała praca z podświetloną tablicą powoduje zmęczenie oczu.

multimedia
edukacyjne

PYTANIA I POLECENIA

1. Sprawdź, czy w szkolnym keyboardzie jest funkcja „Effects” (efekty). W instrumentach Yamaha jest ona dostępna po naciśnięciu przycisku **SYNTH & FX**. W tej grupie jest kilkadziesiąt efektów dźwiękowych – między innymi odgłos burzy, tupanie, śmiech, okrzyki, szum morza.
2. **Komponujemy!**
Skomponuj własny 1–2-minutowy utwór, zawierający wyłącznie sekwencję efektów dźwiękowych. Nadaj tytuł tej kompozycji. Nagraj ją jako **plik MP3** i umieść na wirtualnym dysku. Prześlij link (odsyłacz) do utworu znajomym z klasy.
3. Zagraj na instrumentach.

Umiarkowanie

The Last Rumba

Muzyka: Jean-Michel Jarre

mf C

5 G⁷

8 1. C 2. C

11 F C

14 G

17 F

20 C

23 G⁷ C

4. Przeprowadzamy ankietę.

Opracujcie na komputerze za pomocą darmowego edytora ankiet on-line kwestionariusz ankiety dotyczącej wykorzystania na lekcjach multimedialnych, które pomagają w efektywnym uczeniu się. Za pomocą tego kwestionariusza przeprowadzicie minibadanie opinii publicznej.

- a) Temat badania: uzyskanie informacji od kolegów i koleżanek o ich codziennych wyborach (preferencjach) dotyczących multimedialnych wykorzystywanych podczas lekcji.
- b) Liczba badanych osób: 10–15.
- c) Liczba pytań w ankiecie: 5.
- d) Przykładowe pytanie początkowe:

I. Które z wymienionych pomocy dydaktycznych tradycyjnych i nowoczesnych stosowanych w szkole (w tym nowych platform wymiany wiedzy) uznajesz za najlepsze do zdobywania oraz poszerzania wiedzy? Zaznacz trzy.

- podręcznik
- tablica kredowa
- telewizor (DVD)
- radio
- komputer
- tablica interaktywna
- fantomy i modele
- instrumenty muzyczne
- rzutnik
- blog lub vlog internetowy dla danego projektu związanego z muzyką

- e) Rozwiń ankietę do 5 pytań. Możesz poprosić o uzasadnienie wyboru, zastosowanie multimedialnych na konkretnym przedmiocie, częstotliwość wykorzystania określonych pomocy na zajęciach, ewentualne sugestie zastosowania innych pomocy dydaktycznych.
- f) Wspólnie z nauczycielem ustalcie czas na przeprowadzenie ankiet.
- g) Przeanalizujcie i oceńcie uzyskane wyniki.
- h) Wnioski sformułujcie w postaci postulatów i propozycji, a następnie przekazcie radzie pedagogicznej szkoły.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- W XX wieku w wielu dziedzinach sztuki zaczęto wykorzystywać **nowoczesne formy realizacji artystycznych**, między innymi **happening**, **performance** oraz **event**. s. 109
- **Happening** to niepowtarzalne widowisko artystyczne, w którym publiczność jest częścią akcji dzieła. Bardzo często towarzyszą mu efekty multimedialne. s. 109
- **Performance** to unikatowe wydarzenie, podczas którego artysta występuje przed publicznością, a widzowie są biernymi odbiorcami. s. 110
- **Event** to jednorazowe wydarzenie artystyczne i społeczne, które jest dokładnie zaplanowane. Dla odbiorcy eventu jest to okazja do zdobycia nowych doświadczeń. s. 110
- Nie sposób wyobrazić sobie wydarzenia artystycznego dla szerokiej publiczności, na przykład występu plenerowego, widowiska lub festiwalu bez użycia specjalistycznego sprzętu nagłaśniającego i oświetleniowego, w tym **technologii LED**. s. 110
- **Multimedia** łączą kilka form przekazu informacji: dźwięk, tekst, video, muzykę, grafikę itp. Informacje przekazywane w ten sposób oddziałują na odbiorców bogactwem efektów akustyczno-wizualnych. Multimedialny świat obejmuje już wszystkie dziedziny sztuki. s. 111
- Muzykiem, który jako jeden z pierwszych podczas swoich koncertów wykorzystywał rozbudowane efekty wizualne, jest **Jean-Michel Jarre**, twórca muzyki elektronicznej. s. 111
- W codziennej praktyce szkolnej **multimedia edukacyjne** pozwalają na uatrakcyjnienie lekcji, zachęcają do samodzielnego rozwiązywania zadań, uczą odpowiedzialności za swoją pracę i ułatwiają tworzenie projektów. s. 111

4. Multimedia a nauka

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie multimedia wykorzystuje się w szkołach;
- poznasz zastosowanie nowoczesnych środków dydaktycznych na lekcjach;
- dowiesz się, jakie zagrożenia niesie korzystanie z multimediiów.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Jakie twoim zdaniem korzyści płyną z zastosowania multimediiów podczas zajęć w szkole?
2. Do pozyskiwania informacji oraz interesujących materiałów bardzo przydatny jest internet. Jakie zagrożenia on za sobą niesie?
3. Oceń stan wyposażenia multimedialnego swojej szkoły.

Zastosowanie multimediiów w szkole

multimedia
edukacyjne

Multimedia są coraz częściej wykorzystywane podczas zajęć lekcyjnych. Sprzyjają wszechstronemu nauczaniu i uczeniu się.

Do nowoczesnych multimediiów stosowanych w edukacji należą między innymi programy i aplikacje komputerowe, prezentacje multimedialne oraz tablice interaktywne.

Pracownia szkolna wyposażona w komputery i tablicę multimedialną.

Na komputerze można odtwarzać filmy edukacyjne i muzykę. Można go również wykorzystać do tłumaczeń on-line, gier edukacyjnych, tworzenia prezentacji multimedialnych, pisania wypracowań, wyszukiwania informacji w internecie, drukowania dokumentów, zapisywania i nagrywania muzyki. Zaletą komputerów jest nie tylko szybkość działania, ale także możliwość dotarcia wirtualnie do najdalszych zakątków świata. Należy jednak pamiętać, że nie oddaje to rzeczywistości w pełni. Zbyt długie przebywanie przed komputerem nie sprzyja zdrowiu.

Tablica interaktywna to coraz powszechniejsze urządzenie przydatne podczas lekcji, które ją znacznie uatrakcyjni. Duży dotykowy ekran umożliwia pisanie, kreślenie, zaznaczanie na wyświetlonym obrazie, prezentowanie filmów i zapisanie poprzednich zajęć – wszystko to sprawia, że treści przyswajane są podczas różnorodnych aktywności.

Tablica interaktywna.

Internet – źródło informacji

Internet to bogate źródło informacji. Użytkownicy mają możliwość korzystania z materiałów pochodzących z całego świata, słuchania muzyki oraz oglądania filmów. Jednak ze względu na otwarty dostęp do wszystkich treści internet stanowi spore zagrożenie, zwłaszcza dla młodych ludzi. To także pole do nadużyć w kwestii przestrzegania praw autorskich i ochrony wizerunku.

internet
jako źródło
informacji

Słuchanie muzyki połączone z dotyczącymi jej wiadomościami teoretycznymi nie będzie nudne, jeżeli zostanie przygotowane w formie **prezentacji multimedialnej**. Zawarte w niej treści można swobodnie układać i dostosowywać do odpowiedniego poziomu umiejętności.

prezentacja
multimedialna

PYTANIA I POLECENIA

1. Wyraż w krótkiej scenie pantomimicznej hasło „Palenie szkodzi zdrowiu”. Podkładem niech będą dźwięki wykonane na instrumentach perkusyjnych według poniższego zapisu (dla przypomnienia – pantomima to przedstawienie sceniczne, którego treść jest wyrażana za pomocą gestu, ruchu i mimiki, czyli mowy ciała).

Niezbyt szybko!

4

Tamburyn

Grzechotka

Bębenek

4

T.

G.

B.

7

T.

G.

B.

2. Wyszukaj w internecie adresy instytucji zajmujących się upowszechnianiem kultury muzycznej w miejscowości lub regionie, w którym mieszkasz.

3. Wykonajcie trzygłosową kantatę na fletach.

Kantata

Muzyka: Jan Sebastian Bach

Opracowanie: Zbigniew Nikodem Szalko

Nie za szybko

The musical score is for a three-part flute cantata. It is written for three flutes (Flet 1, Flet 2, Flet 3) in 4/4 time. The key signature has two flats (B-flat major). The tempo/mood is marked 'Nie za szybko' (Not too fast). The score is divided into three systems. The first system starts with a piano (*p*) dynamic. The second system starts with a mezzo-piano (*mp*) dynamic. The third system continues the melody. The score includes first and second endings for the first system.

4. Zastosowanie multimedialnych w edukacji wiąże się z wyposażeniem każdej sali w odpowiednie urządzenia. Opracuj kwestionariusz anonimowej ankiety na temat stanu wyposażenia multimedialnego muzycznej klasopracowni w twojej szkole. Na stronie obok znajduje się wzór ankiety. Przepisz ją w programie do edycji tekstów i zostaw puste miejsca na odpowiedzi. Przeprowadź ankietę. Wspólnie z nauczycielem przeanalizujcie uzyskane odpowiedzi. Wnioski przekażcie radzie szkoły.

Ankieta ewaluacyjna

1. Czy lekcje muzyki z udziałem multimediiów sprawiają, że bardziej interesujesz się muzyką? Proszę zaznaczyć kółkiem właściwą odpowiedź.

☐ tak

☐ nie

Uzasadnij swoją odpowiedź.

2. Czy stosowane na lekcjach środki dydaktyczne, w tym multimedialne, przyczyniły się do pogłębienia twojej wiedzy z przedmiotu?

☐ tak

☐ nie

Uzasadnij swoją odpowiedź.

3. Jakie zmiany wprowadziłbyś na lekcjach muzyki, by były one jeszcze bardziej atrakcyjne?

Opisz te zmiany.

4. Czy utwory wokalne i instrumentalne odtwarzane na nowoczesnym sprzęcie nagłaśniającym budziły twoje zainteresowanie muzyką?

☐ tak

☐ nie

Uzasadnij swoją odpowiedź.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Podczas zajęć szkolnych coraz częściej stosuje się różnego rodzaju **multimedia edukacyjne**, które ułatwiają przyswajanie wiedzy i uatrakcyjniają zajęcia. s. 114
- **Jednym ze źródeł informacji jest internet**, jednak należy pamiętać o tym, by do znajdowanych w nim informacji podchodzić krytycznie. s. 115
- Dzięki internetowi, programom do tworzenia edukacyjnych **prezentacji multimedialnych** oraz tablicy interaktywnej można w ciekawy sposób zaprezentować nawet najtrudniejsze zagadnienia. Przy tworzeniu edukacyjnych prezentacji multimedialnych na własny użytek należy pamiętać o ochronie praw autorskich materiałów pozyskanych z internetu. s. 115

5. Multimedia a rozrywka

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie były początki kabaretu i jaką rolę odgrywa w nim muzyka;
- poznasz pierwsze polskie kabarety oraz nazwiska artystów;
- dowiesz się, jakie multimedia oraz sprzęt sceniczny są wykorzystywane podczas współczesnych występów kabaretowych.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Istnieje wiele form przedstawień i programów rozrywkowych. Należy do nich także kabaret. Opisz w kilku słowach, czym on jest.
2. Do jakiej innej formy scenicznej można porównać kabaret?
3. Wymień kabarety, które znasz.

Kabaret jako sztuka sceniczna

kabaret

Kabaret to sztuka sceniczna – widowisko satyryczne tworzone przez kilku lub kilkunastu artystów: komików, piosenkarzy, aktorów. Kabaret **narodził się we Francji** i stąd pochodzi jego nazwa. Francuskie słowo cabaret (czytaj: kabare) oznacza tawernę, gospodę czy szynk. Już w średniowieczu miejsca te służyły wędrownym trubadurów, kuglarzom i komedianom jako miejsca popisów i występów.

trubadurzy

Trubadurzy to wędrowni średniowieczni poeci i muzycy („piewcy miłości”). Wywodzili się zwykle z arystokracji lub rycerstwa. Treścią ich utworów była miłość i radość życia.

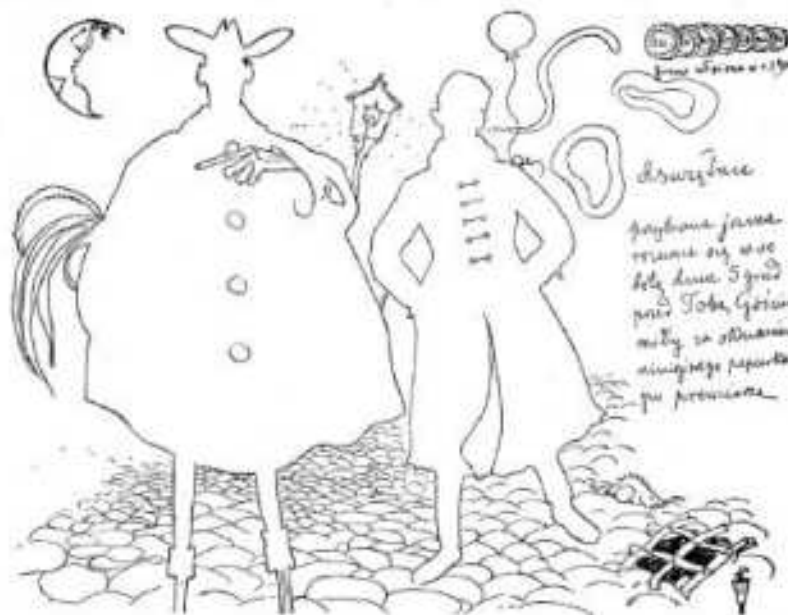
Średniowieczni trubadurzy – malowidło z XIII wieku.

Kabaret, będąc miejscem spotkań artystów różnych dziedzin (literatów, aktorów, muzyków, malarzy), stawał się środkiem komunikacji publicznej. Wpłynął także na rozwój form kabaretowych takich jak **monologi**, **skecze muzyczne**, **pantomimiczne** i **taneczne**, **scenki dramatyczne**, **szopki**, **inscenizowane piosenki**, **blackouty**, czyli krótkie scenki satyryczne, oddzielone od innych scen wygaszaniem świateł, a także **improvizacje**. Początkowo był elitarny, z czasem otworzył się dla szerszej publiczności.

Pierwsze polskie kabarety

W Polsce jednym z pierwszych kabaretów był „Zielony Balonik” założony w 1905 roku przez artystów z Krakowa w kawiarni zwanej Jamą Michalikową. Występujący w nim panowie ubrani byli we fraki, garnitury i smokingi, a panie – w wytworne kapelusze i długie suknie. W tym okresie kabaret był otwarty tylko dla elit i stanowił rozrywkę klubową dla wyższych sfer. Charakterystyczną cechą kabaretowych spotkań było połączenie słowa i rysunku – satyrycznych grafik i pisanych do nich tekstów. Śpiewano piosenki ze słowami między innymi Tadeusza Boya-Żeleńskiego – jednego z założycieli kabaretu. Wystawiono także pięć noworocznych przedstawień satyrycznych pod nazwą „Szopka krakowska”.

Kabaret „Zielony Balonik”, zaproszenie.

W latach 1919–1931 w Warszawie działał teatrzyk kabaretowy „Qui Pro Quo” (czytaj: kwi pro kwo). Do jego znakomitych wykonawców należeli aktorzy: Eugeniusz Bodo, Hanka Ordonówna, Mira Zimińska, Zula Pogorzelska, Adolf Dymśa oraz piosenkarz Mieczysław Fogg. Powstały tam formy sceniczne oraz piosenki do tekstów Juliana Tuwima, Jana Lechonia oraz Antoniego Słonimskiego. Wiele z nich stało się przebojami.

pierwsi polscy
wykonawcy
kabaretowi

Posłuchaj

Miłość ci wszystko wybaczy w wykonaniu Hanks Ordonówny

Zwróć uwagę na specyficzny głos artystki. Posługuje się vibratem. Opisz, na czym polega ten śpiew. Który z poznanych przez was mikrofonów pojemnościowych (podrozdział „Domowe studio nagrań”) mógłby być tym, do którego śpiewa artystka – wielkomembranowy czy małomembranowy?

W 1956 roku w Krakowie powstał kabaret literacki pod nazwą „Piwnica pod Baranami” założony przez reżysera i scenarzystę Piotra Skrzyneckiego. Tworzyli dla niego między innymi dramaturg i prozaik Sławomir Mrożek, poetka i pisarka Agnieszka Osiecka oraz reżyser Andrzej Wajda. Z „Piwnicą pod Baranami” związana była Ewa Demarczyk. Z kabaretem współpracują aktorka Anna Dymna, kompozytor Zbigniew Preisner, kompozytor, artysta i wokalista Grzegorz Turnau i kompozytor Jan Kanty Pawluśkiewicz. Swoje miejsce znalazły tam zespoły jazzowe Krzysztofa Komedy i Andrzeja Kurylewicza.

Scena „Piwnicy pod Baranami”.

„Kabaret Starszych Panów” tworzyli poeta Jeremi Przybora oraz kompozytor Jerzy Wasowski.

W latach 1958–1966 poeta **Jeremi Przybora** i kompozytor **Jerzy Wasowski** stworzyli „**Kabaret Starszych Panów**”. Obaj ubrani we fraki i cylindry prowadzili na żywo programy rozrywkowe, które były cyklicznie emitowane w telewizji. Do znakomitych artystów tego kabaretu należeli między innymi tacy aktorzy jak **Irena Kwiatkowska**, **Barbara Kraf-tówna**, **Krystyna Sienkiewicz**, **Wiesław Gołas**, **Mieczysław Czechowicz**, **Wiesław Michnikowski**, **Edward Dziewoński** i **Bohdan Łazuka**. Do dzisiaj wykonuje się piosenki tego kabaretu – stały się one szlagierami: *Wesołe jest życie staruszka*, *Addio pomidory*, *W czasie deszczu dzieci się nudzą* oraz *Piosenka jest dobra na wszystko*.

Kabarety współczesne

współczesne
występy
kabaretowe

Współczesne kabarety poruszają aktualne tematy społeczno-gospodarcze oraz polityczne. Ich cechą charakterystyczną jest środowiskowość i otwarcie na improwizację.

Współczesny polski kabaret znacznie różni się od swych poprzedników. Występy artystów kabaretowych odbywają się na dużych scenach widowiskowych. Podczas występów stosowane są **wirtualne scenografie** i **dekoracje multimedialne**. Artyści korzystają z najnowocześniejszego nagłośnienia. Dominują **mikrofony bezprzewodowe, nagłowne, doręczne** lub małe, lekkie i dyskretne – na przykład przyłączone do klapy marynarki, tak zwane **lavalier**.

Mikrofon krawatowy.

mikrofon
lavalier

Lavalier to mikrofon przypinany do garderoby. Bywa nazwany krawatowym. Jest idealny dla artystów, prezenterów lub osób prowadzących szkolenia.

kabarety
telewizyjne
i słuchowiska
radiowe

Kabarety w formie słuchowisk emitowało radio. Do najbardziej znanych należą między innymi „60 minut na godzinę”, „Ilustrowany Tygodnik Rozrywkowy” i „Powtórka z rozrywki”. Popularne są także **telewizyjne programy kabaretowe**. To między innymi „Kabaret Olgi Lipińskiej”, „Dzięki Bogu już weekend”, „Paranie-normalni Tonight” i „Kabaret na żywo”.

„Kabaret Olgi Lipińskiej” to cykl satyrycznych programów telewizyjnych. Jego akcja toczyła się w telewizji kablowej „Kaba 3”. Ogromnym atutem programu była jego obsada – w poszczególnych odcinkach występowali znakomici aktorzy i satyrycy (m.in. Jan Kobuszewski, Janusz Rewiński, Paweł Wawrzecki, Wojciech Pokora).

Artyści kabaretowi często decydują się na **kariere solową** i tworzą własne programy. Przykładami są między innymi **Artur Andrus, Hanka Bielicka, Marcin Daniec, Ireneusz Krosny, Jerzy Kryszak** oraz **Zenon Laskowik**.

Marcin Daniec.

Festiwałe kabaretowe z udziałem znanych i lubianych artystów odbywają się corocznie i są świętem dobrego humoru. Do takich festiwali należy między innymi „Płocka Noc Kabaretowa”, „Lidzbarskie Wieczory Humoru i Satyry”, „Świętokrzyska Gala Kabaretowa” czy „Ogólnopolski Festiwal Piosenki Kabaretowej O.B.O.R.A.”.

Zagraj na instrumentach

Zagrajcie na dowolnym instrumencie melodycznym fragment menueta Luigi Boccheriniego (czytaj: luidzi bokeriniego). Pamiętajcie, że menuet to dworski taniec francuski w metrum $\frac{3}{4}$ i umiarkowanym tempie.

Moderato

Obiad rodzinny (fragment)

Muzyka: Luigi Boccherini
Słowa: Wojciech Młynarski

PYTANIA I POLECENIA

1. Zostań na chwilę trubadurem. Do podanego rytmu ułóż wierszowany utwór o tematyce miłosnej.

2. Wśród podanych poniżej określeń wskaż te, które posłużyły jako nazwy dla dwóch znanych polskich zespołów muzycznych, popularnych w latach 70. i 80. XX wieku. Korzystając ze smartfona, znajdź w internecie nagrania z muzyką tych zespołów i zaprezentuj je.

• truwerzy • rybałci • skaldowie • minnesingerzy • trubadurzy

3. Obejrzyj zdjęcia, na których przedstawiono dwa rodzaje mikrofonów bezprzewodowych. Korzystając z wyszukiwarki internetowej, znajdź ich nazwy i opisz zastosowanie na estradzie.

4. Klasowa dyskusja

Zorganizujcie krótką klasową dyskusję o kabaretach. Temat rozmowy: „Co najbardziej cenię w moim ulubionym kabarecie?”.

Podzielcie się na 4–5 grup. Każda grupa reprezentuje jeden wybrany kabaret i przyjmuje nazwę tego kabaretu (np. „Neo-Nówka”, „Ani Mru Mru”, „Kabaret Moralnego Niepokoju”, „Hrabi”). Zbierzcie argumenty do dyskusji, a następnie przeprowadźcie kulturalną rozmowę na temat cech wyróżniających poszczególne kabarety.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Kabaret** to widowisko satyryczne i forma ekspresji artystycznej. Może być przedstawiane przez jednego artystę lub grupę. Polega na wykonywaniu skeczy, monologów, scenek pantomimicznych oraz śpiewaniu satyrycznych piosenek. s. 118
- Kabaret narodził się we Francji, a nazwa pochodzi od słowa *cabaret* – oznaczało ono miejsce spotkań artystów, takie jak tawerna czy gospoda. Już w średniowieczu służyły one **trubadurum** do występów. s. 118
- Tradycja polskiego kabaretu sięga początku XX wieku. Jednym z pierwszych kabaretów był krakowski „**Zielony Balonik**”. Inne to kabaret literacki „Piwnica pod Baranami” oraz „Kabaret Starszych Panów”. s. 119
- Znani **pierwsi polscy wykonawcy kabaretowi** to Eugeniusz Bodo, Hanka Ordonówna, Mira Zimińska, Zula Pogorzelska i Adolf Dymsza. s. 119
- **Współczesne występy kabaretowe** to niejednokrotnie ogromne przedsięwzięcia multimedialne. Odbývają się z wykorzystaniem nowoczesnego sprzętu nagłaśniającego, różnego rodzaju mikrofonów – na przykład *lavalier* (przypinanych do garderoby) – czy wirtualnych scenografii. s. 120
- Obecnie kabaret **stał się jednym z najczęściej oglądanych przedstawień satyrycznych** i na stałe zagościł na dużej scenie oraz w mediach: telewizji i radiu. Popularne radiowe **słuchowiska kabaretowe** to na przykład „Powtórka z rozrywki”, a przed laty wśród **kabaretów telewizyjnych** – „Kabaret Olgi Lipińskiej”. s. 120

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Przygotujcie wspólnie w klasie multimedialną historię szkoły.

- a) Ze szkolnego archiwum wybierzcie zdjęcia ilustrujące historię waszej szkoły. Jeśli część z nich ma formę odbitek, zeskanujcie je na kolorowym skanerze.
- b) Ułóżcie ze zdjęć kolaż, posługując się darmową aplikacją do edycji zdjęć.
- c) Wybierzcie i ułóżcie playlistę utworów z muzyką klasyczną i rozrywkową. Powinny być dobrane do tematu i treści waszej pracy. Utworów powinno być tyle, by brzmiały przez całą prezentację.
- d) By zaprezentować pracę, skorzystajcie z chmury internetowej (cloud, czytaj: kłaúd). Chmury to wirtualne dyski, na których przechowuje się dane gromadzone dotąd na twardych dyskach komputerów. Współpracują z wszystkimi nośnikami pamięci (telefony, tablety, komputery). Można z nich nie tylko pobrać i odtworzyć muzykę do prezentacji, lecz także umieścić przygotowany kolaż.
- e) Gotową pracę możecie umieścić również na stronie internetowej waszej szkoły.

2. Przygotuj prezentację multimedialną na jeden z poniższych tematów.

I. Ulubiona epoka w muzyce

Epoka to przedział czasowy w historii ludzkości. W muzyce wyróżnia się następujące epoki:

- starożytność (ok. 4 tys. lat p.n.e. – 476 r. n.e.),
- średniowiecze (V–XV wiek),
- renesans (odrodzenie; lata 1450–1600),
- barok (lata 1600–1750),
- klasycyzm (lata 1750–1800),
- romantyzm (lata 1815–1850),
- współczesność (XX–XXI wiek).

II. Ulubiony gatunek muzyczny

- a) zgromadź niezbędne informacje, zdjęcia, pliki muzyczne;
- b) zaprezentuj charakterystyczne elementy ulubionego gatunku muzyki bądź okresu muzycznego;
- c) opisz wybranych muzyków – przedstawicieli tego gatunku lub okresu muzycznego;
- d) wybierz charakterystyczne fragmenty ich utworów;
- e) wypisz popularne instrumenty stosowane w tym rodzaju muzyki lub w tym okresie muzycznym.

Pamiętaj, aby dokładnie opisać źródło pochodzenia wszystkich zdjęć, grafik i plików muzycznych wykorzystanych w prezentacji.

Do przygotowania prezentacji możesz zastosować różne programy i multimedialne aplikacje do tworzenia internetowych prezentacji edukacyjnych.

Pamiętaj również, że korzystanie z informacji znajdujących się w internecie wymaga ostrożności i krytycznego podejścia.

3. Tworzymy kabaret – o szkole na wesoło!

Podzielcie się na trzy grupy. Zadaniem każdej z nich będzie przygotowanie jednego punktu krótkiego klasowego programu kabaretowego zatytułowanego „Z życia szkoły”. Do wyboru macie:

- skecz,
- pokaz pantomimiczny,
- żartobliwy dialog.

Cały program powinien trwać około 10 minut, grupy powinny więc zaplanować każdy element na około 3 minut. Pamiętajcie o muzyce – dzięki niej możecie stworzyć odpowiedni nastrój, zwłaszcza podczas pokazu pantomimy. Występy nagrajcie kamerą z telefonu. Wykorzystajcie jeden z darmowych programów do obróbki filmów i połączcie wasze występy w jedną prezentację.

VI.

Gatunki i style muzyczne

Chris Botti

- ▶ Muzyka religijna – gospel i nie tylko
- ▶ Jazz – przygoda w podróży przez muzykę
- ▶ Jazz – nowoczesność
- ▶ Muzyka rozrywkowa – na początku był... rock and roll
- ▶ Muzyka komputerowa i nowe gatunki muzyczne
- ▶ Polska muzyka ludowa i folk
- ▶ Poezja śpiewana

1. Muzyka religijna – gospel i nie tylko

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jaką rolę odgrywa muzyka religijna;
- poznasz cechy charakterystyczne muzyki gospel;
- dowiesz się, jakie inne style muzyczne występują w muzyce religijnej;
- poznasz zagranicznych twórców, którzy rozpoczynali swoją karierę od muzyki gospel;
- poznasz polskich wykonawców muzyki chrześcijańskiej.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Jakie znasz utwory religijne? Podaj tytuł lub zanuć utwór.
2. Podaj nazwiska artystów, którzy mają w swoim repertuarze utwory religijne.

Rola muzyki religijnej

Muzyka w każdej religii odgrywa ważną rolę. Pomaga wyrazić stan duszy, wiarę i miłość do Boga. Ślady muzyki religijnej sięgają starożytności – była ona związana z kultem. **Muzykę średniowiecza wyróżniało silne powiązanie z religią.** Muzyka religijna była jednogłosowa i wykonywana a cappella (bez udziału instrumentów). Na początku VIII wieku w Kościele rzymskokatolickim zatwierdzono zbiór śpiewów liturgicznych, zwanych **chorałem gregoriańskim**. Dzieła chorałowe mogły być wykonywane tylko przez mężczyzn. Powstawały do tekstów zaczerpniętych z Biblii. Śpiewano o Bogu, Chrystusie, Matce Bożej. W świątyniach dozwolony był tylko śpiew, nie wolno było używać instrumentów. Z tego okresu pochodzą śpiewane do dziś pieśni takie jak *Gaude Mater Polonia* czy *Bogurodzica* – najstarsza polska pieśń religijna. Chorał gregoriański nadal zachwyca swą surowością, prostotą i ascetycznym pięknem.

Posłuchaj

Exultet – chorał gregoriański

Po wysłuchaniu fragmentu chorału zwróć uwagę na efekt akustyczny nazywany pogłosem, który pomógł wydobyć głębię głosu śpiewającego.

muzyka
w średniowieczu

chorał
gregoriański

pogłos

Pogłos – odczuwany jest przez ucho ludzkie jako naturalne przedłużenie dźwięku. Występuje między innymi w górach i w pustych pomieszczeniach. Jest tym większy, im większe jest pomieszczenie lub odległość, skąd dochodzi odbicie głosu. Pogłos mierzy się w sekundach i jej częściach.

Czas pogłosu	
Studio nagrań (reżyserka)	0,2–0,4 s
Studio nagrań	0,5–1,0 s
Sala koncertowa	1,7–2,1 s

Muzyka gospel

Z upływem wieków muzyka religijna się rozwijała. Obecnie kompozytorzy nadal tworzą do tekstów biblijnych, psalmów i ewangelii. Często treścią utworu wokalnego są przeżycia samego autora. **W kościołach protestanckich** wykonuje się pieśni z gatunku muzycznego określanego jako **gospel**. Są to utwory bardzo radosne, rytmiczne, niosące dużo energii. Podczas śpiewu wykonawcy przekazują swoje uczucia, klaszcząc, tupiąc, kołysząc się – wyrażając całym ciałem swoje emocje.

Gospel to rodzaj chrześcijańskiej muzyki wykonywanej przez czarnoskórych mieszkańców Stanów Zjednoczonych już od XIX wieku. Muzyka ta narodziła się z tradycji **negro spirituals** (pieśni tworzone przez niewolników). Jest spokrewniona z bluesem i jazzem. Miała wielki wpływ na powstanie i rozwój muzyki **soul, rhythm and blues** oraz **funk**.

gospel

W początkowym okresie rozwoju muzyki gospel podczas śpiewu wykorzystywano proste instrumenty perkusyjne: bębny, talerze, tamburyna i trójkąty. Później w kościołach zaczęły pojawiać się inne instrumenty. Najpopularniejszy z nich to **organy**.

organy
Hammonda

Ograny Hammonda – elektryczny instrument muzyczny z charakterystycznym ciepłym, wibrującym i przyjemnym dla ucha dźwiękiem.

Postłuchaj

Wojciech Karolak, *Why not samba*

Po wysłuchaniu fragmentu utworu zwróć uwagę na efekt akustyczny nazywany pogłosem, który pomógł wydobyć głębię głosu śpiewającego.

Większość wielkich gwiazd muzyki soul rozpoczynała przygodę ze śpiewem w chórach kościelnych wykonujących pieśni gospel. Należą do nich między innymi: **Mahalia Jackson** (czytaj: mahalia dżakson) (1911–1972), **Aretha Franklin** (czytaj: areta franklin) (1942–2018) i **Whitney Houston** (czytaj: łitnej juston) (1963–2012).

Mahalia Jackson była nazywana królową muzyki gospel.

Arethę Franklin, jedną z najpopularniejszych piosenkarek soulowych i bluesowych, nazywano królową soulu.

Whitney Houston, nazywana „The Voice” z powodu swojego mocnego głosu, była podobno najczęściej nagradzaną artystką muzyczną.

Posłuchaj

Zespół Trzecia Godzina Dnia, Alleluja

Zwróć uwagę na połączenie w utworze dwóch łatwo rozpoznawalnych gatunków muzycznych. Wymień je. Jak oceniasz ten występ?

polscy
wykonawcy
muzyki
chrześcijańskiej

Polscy wykonawcy muzyki chrześcijańskiej

Do znanych polskich wykonawców muzyki chrześcijańskiej należą: zespół **Trzecia Godzina Dnia**, **Beata Bednarz**, **Mate. O.**, **Mietek Szczęśniak**, **Natalia Niemen**, **Andrzej Lampert**, **2Tm2,3**, **Armia Dzieci**, **Antonina Krzysztoń**, **Exodus 15**.

Mietek Szczęśniak jest piosenkarzem, kompozytorem i autorem tekstów. Wykonuje muzykę gospel, chrześcijańską, popową oraz jazzową.

Grupa 2Tm2,3 wykonuje chrześcijański rock. W jej skład wchodzi artyści grający na co dzień w innych zespołach i innej stylistyce (m.in. artyści zespołów Luxtorpeda, Maleo Reggae Rockers, Armia, Voo Voo).

PYTANIA I POLECENIA

1. Podłączcie szkolny sprzęt nagłaśniający. Sprawdźcie, czy w mikserze występują efekty pogłosowe – grupa FX. Wybierzcie z tej grupy kolejne pogłosy. Mogą być one oznaczone cyframi lub słownie, na przykład reverb (czytaj: riwerb), hall (czytaj: hol), plate (czytaj: plejt), gate (czytaj: gejt), room (czytaj: rum). Sprawdźcie, jak działają – mówiąc do mikrofonu (np. o pogodzie za oknem), włączajcie i sprawdzajcie kolejne efekty pogłosowe. Który z nich idealnie pasuje do pomieszczenia, w którym dokonujecie tej próby? Wybierzcie spośród siebie osobę, która zaśpiewa a cappella (bez akompaniamentu instrumentu) fragment lubianej piosenki. W trakcie śpiewania dodajcie pogłos. Jak brzmi śpiew z efektem pogłosowym, a jak bez niego?
2. Happy day (czytaj: hapi dej) to utwór gospel. Można go wykonać z podziałem na dwa lub trzy głosy. Głos pierwszy zapisany jest na górnej pięciolinii, głosy drugi i trzeci – na dolnej. Rozpoczyna głos pierwszy, a drugi i trzeci jest muzyczną odpowiedzią dla tego głosu. Podzielcie się na dwa lub trzy zespoły (głosy) i zaśpiewajcie ten piękny gospelowy utwór. Spróbujcie w czasie śpiewania pokazać ruchem ciała wasze emocje.

Z uczuciem

Happy day

To pię - kny dzień Szczę - śli - wy dzie - eń Bo Je - zus

To pię - kny dzień Szczę - śli - wy dzień

sa - am Dał życie nam Przez swo - ją krew

Bo Je - zus sam Dał życie nam Przez swo - ją krew

On zma - zał grze - chy me Szczę - śli - wy dzień

To pię - kny dzień Szczę - śli - wy dzień

To piękny dzień
Szczęśliwy dzień
Bo Jezus sam dał życie nam
Przez swoją krew

On zmazał grzechy me
Szczęśliwy dzień
To piękny dzień
Szczęśliwy dzień

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 126

- **W średniowieczu muzyka** była silnie powiązana z religią.

s. 126

- **Chorał gregoriański** to zbiór śpiewów liturgicznych, zatwierdzony w Kościele rzymskokatolickim na początku VIII wieku. Do dziś zachwyca swą prostotą i pięknem.

s. 126

- **Pogłos** jest odbierany przez ucho ludzkie jako naturalne przedłużenie dźwięku. Występuje w pustych pomieszczeniach i w górach. Jest tym większy, im większe jest pomieszczenie lub odległość, skąd dochodzi odbicie głosu.

s. 127

- **Gospel** to rodzaj chrześcijańskiej muzyki wykonywanej przez czarnoskórych mieszkańców Stanów Zjednoczonych, spokrewniony z bluesem i jazzem. Oprócz religijnej muzyki gospel w kościołach można usłyszeć utwory w innych stylach: chrześcijański rap, rock, pop, soul, blues i jazz.

s. 127

- **Organy Hammonda** to elektryczny instrument muzyczny o charakterystycznej ciepłej i wi-
brującej barwie dźwięku.

s. 128

- **Polscy wykonawcy muzyki chrześcijańskiej** to między innymi Mietek Szcześniak, Natalia Niemen, 2Tm2,3 i Antonina Krzysztoń.

2. Jazz – przygoda w podróż przez muzykę

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie były początki jazzu;
- poznasz prekursora jazzu tradycyjnego;
- zapoznasz się z pojęciami charakteryzującymi jazz;
- dowiesz się, czym są standardy jazzowe i spróbujesz wykonać jeden z nich;
- przekonasz się, jaki wpływ miał jazz na inne formy muzyczne.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Przypomnij sobie ze szkoły podstawowej najważniejsze informacje na temat muzyki jazzowej. Krótko ją omów.
2. Z pewnością znasz słowo *improwizacja*. Czy wiesz jednak, co to jest *improwizacja jazzowa*?
3. Przypomnij sobie trzy nazwiska znanych wykonawców jazzu tradycyjnego.

Początki jazzu

Jazz (czytaj: dżez; w jęz. ang. oznacza zgiełk, hałas) to gatunek muzyczny, który powstał na przełomie XIX i XX wieku. Jego kolebką był Nowy Orlean, miasto na południu Stanów Zjednoczonych. Muzykę tę wykonywali głównie jego ciemnoskórzy mieszkańcy. Jednym z najbardziej rozpoznawalnych muzyków, który rozpowszechnił jazz na całym świecie, był amerykański wokalista i trębacz **Louis Armstrong**.

Pochodził z Nowego Orleanu. Swoją grą na trąbce i niespotykanym dotąd „zachrypniętym” głosem sprawił, że jazz stał się jedną z piękniejszych odmian muzyki rozrywkowej. Armstrong był wybitnym improvizatorem.

Louis Armstrong to symbol muzyki jazzowej. Charyzmatyczny, naturalny i bardzo komunikatywny muzyk przyczynił się do tego, że jazz stał się bardzo popularny.

Improwizacja jazzowa – początkowo improwizację jazzową wykonywano spontanicznie, bez wcześniejszego przygotowania, często pod wpływem emocji (np. wzruszenia). Obecnie improwizowanie jazzowe oparte jest na bardzo dobrym przygotowaniu muzyka, który wykonuje modyfikację tematu głównego utworu, bazując na jego schemacie harmonicznym (użytych akordach) i formie (budowie utworu). Improwizacje rozpoczyna się od zagrania tematu w jego niezmienionej postaci.

jazz

Louis Armstrong

improwizacja
jazzowa

big-band

aranżacja
muzyczna

Jazz rozwinął się w końcu XIX i na początku XX wieku. Źródła jazzu tradycyjnego należy szukać w połączeniu prostych pieśni ludowych czarnoskórej ludności: **bluesa** (czytaj: blusa), pieśni pracy – **work songów** (czytaj: łork songów) oraz muzyki białych osadników. Każda dekada nowego stulecia przynosiła zmiany w muzyce jazzowej. Tak powstawały kolejno: **ragtime** (czytaj: raktajm), **jazz nowoorleański**, **dixieland** (czytaj: diksilend) i **chicago** (czytaj: szikago). Pierwsze zespoły jazzu tradycyjnego złożone były z kilku instrumentów melodycznych (kornet lub trąbka, klarnet, puzon) i kilku tworzących sekcję rytmiczną (kontrabas, gitara, perkusja). Zespoły muzyczne o bardziej rozbudowanym zestawie instrumentów zwane **big-bandami** (czytaj: bigbendami) powstały w okresie określanym jako **swing** (czytaj: sliŋg) w latach 30. i 40. XX stulecia. Big-bandy złożone z muzyków grających na instrumentach należących do kilku grup (saksofonach, klarnetach, trąbkach, puzonach) i sekcji rytmicznej (składającej się najczęściej z perkusji, kontrabas lub gitary basowej, fortepianu oraz gitary lub banjo), wykonywały muzykę zaaranżowaną, na której tle były grane partie solowe.

Aranżacja muzyczna – opracowanie utworu na instrumenty i głosy; nadanie dziełu stylu muzycznego.

Muzyka swingowa znanych big-bandów **Counta Basiego** (czytaj: kanta bejziego), **Duke'a Ellingtona** (czytaj: djuka ellingtona) i **Benny'ego Goodmana** (czytaj: benego gudmana) stała się wzorem muzyki tanecznej lat 30. ubiegłego wieku.

Big-band Duke'a Ellingtona.

Kornet – instrument z grupy instrumentów dętych blaszanych, podobny do trąbki.

Klarnet – instrument z grupy instrumentów dętych drewnianych o szerokiej skali prawie czterech oktaw i dużych możliwościach technicznych. Wykorzystywany w muzyce klasycznej, rozrywkowej, ludowej, wojskowej i jazzie.

Kornet.

Klarnet.

Improwizacje jazzowe

Jazzmani, jak nazywa się muzyków jazzowych, prezentowali wysoki poziom opanowania gry na instrumentach. Prześcigali się w niezwykle szybkich improwizacjach i interpretacji tematów, tak zwanych **standardów** wywodzących się z pieśni negro spirituals i folku.

Postłuchaj

HB Orchestra Big Band, Sing Sing Sing (live)

To bardzo szybki i dynamiczny utwór grany przez duży zespół big-bandowy. Zwróć uwagę na perkusistę. Muzyk przez cały czas trwania utworu gra lewą stopą stale powtarzający się rytm na **hi-hacie** (instrumencie będącym częścią zestawu perkusyjnego) w metrum $\frac{4}{4}$. Ten stały schemat rytmiczny tworzą dwie wartości: pauza ćwierćnutowa i ćwierćnuta. Ułóż z tych wartości rytmicznych zapis jednego taktu w metrum $\frac{4}{4}$. Czy wiesz, jakie inne nazwy ma instrument o nazwie hi-hat?

Hi-hat zbudowany jest z dwóch talerzy perkusyjnych, które są umieszczone na statywie.

Zagraj na instrumentach

Trąbka, fortepian, bas i perkusja doskonale nadają się do zagrania tego jazzowego utworu. Zagrajcie *What a wonderful world* w wersji uproszczonej. Trąbkę zastąpcie brzmieniem trumpet z keyboardu, bas – dźwiękami basowymi na strunach gitary, fortepian – brzmieniem piano z keyboardu, a perkusję – automatem (perkusa automatyczna) z keyboardu. W takcie 6. i 14. utworu pojawia się zapis akordowy $g7/C$. Litera „C” użyta po ukośniku (znak /) dotyczy najniższego dźwięku w basie, który nie wchodzi w skład akordu „ $g7$ ”. Jest to dźwięk dodany do tego akordu.

What a wonderful world

Muzyka: George David Weiss
(czyt. dżordż dawid wajs)

Z wolna

The musical score is written in 4/4 time and consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes, and chords are indicated above the staff. The score includes triplet markings (3) and various chord symbols such as F, A7, D, D^b, g7, g7/C, C7, B^b7+, and Fzw.

Lyrics: I see trees of green, red ros-es too I see them bloom for me and you And I think to my-self what a won-der-ful world I see skies of blue and clouds of white The brigh bles-sed day, the dark sac-red night And I think to my-self what a won-der-ful world

Posłuchaj i obejrzyj

Louis Armstrong, What a wonderful world (nagranie oryginalne z 1967 r.)

Zwróć uwagę na muzyczną charyzmę Louisa Armstronga. Słuchacza i widza przyciąga lekkość i prostota wykonania tej piosenki. Sekcja rytmiczna ogranicza się tylko do dyskretnego towarzyszenia artyście.

Wpływ jazzu na inne nurty muzyczne

Jazz wywarł wielki wpływ na inne nurty muzyki, także klasycznej. Jazzem interesował się i włączał jego elementy do swoich dzieł przedstawiciel impresjonizmu w muzyce francuskiej **Claude Debussy** (czytaj: kłod debusi; 1862–1918). Rosyjski kompozytor **Igor Strawiński** (1872–1971) dostrzegł w jazzie świeżość rozwiązań rytmiczno-melodycznych, szczególnie w tak zwanych **ragtime'ach**. Wykorzystał tę formę we własnej twórczości kilkakrotnie. Skomponował między innymi ragtime na 11 instrumentów. Jego Koncert hebanowy, inspirowany jazzem, którego wykonanie powierzył orkiestrze znanego klawecisty **Woody'ego Hermana**, to połączenie formy klasycznego koncertu z wieloma elementami jazzu: bluesem, ragtime'em, dixielandem i wirtuozowską improwizacją na klawecie.

ragtime

Ragtime – jazzowa forma muzyczna. Nazwa **ragtime** w dosłownym tłumaczeniu z języka angielskiego oznacza „poszarpane metrum”. Najślynniejszym kompozytorem i wykonawcą **ragtime'ów** był **Scott Joplin** (czytaj: skot džoplin).

PYTANIA I POLECENIA

- Korzystając z różnych źródeł informacji, wyjaśnij znaczenie terminów jazzowych. Zapisz notatkę w zeszycie.
 - blues
 - dixieland
 - ragtime
 - swing
 - big-band

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 131

- Jazz** to gatunek muzyczny, którego początki sięgają przełomu XIX i XX wieku. Kolebką jazzu był Nowy Orlean w Stanach Zjednoczonych. Jazz tradycyjny wywarł znaczący wpływ na inne nurty muzyczne.

s. 131

- Jednym z najbardziej rozpoznawalnych muzyków, który rozpowszechnił jazz na całym świecie, był **Louis Armstrong** – wybitny amerykański trębacz i wokalista.

s. 131

- Pierwotny charakter jazzu to spontaniczność i **improwizacje** oraz brak zapisu nutowego tej muzyki.

s. 132

- Najślynniejsze jazzowe **big-bandy** zostały założone w latach 30. i 40. ubiegłego stulecia przez Counta Basiego, Duke'a Ellingtona i Benny'ego Goodmana.

s. 132

- Aranżacja muzyczna** to opracowanie utworu na instrumenty i głosy.

s. 134

- Ragtime** to jazzowa forma muzyczna, a jej nazwa w języku angielskim oznacza „poszarpane metrum”.

3. Jazz – nowoczesność

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest jazz nowoczesny i kiedy się rozwinął;
- poznasz odmiany jazzu nowoczesnego;
- wysłuchasz jazzowych utworów światowych twórców;
- dowiesz się, kiedy rozwinął się polski jazz, oraz poznasz polskich twórców i wykonawców;
- poznasz zasady pisania nut w edytorze.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Przypomnij, jaki wpływ miał jazz na inne rodzaje muzyki.
2. Czy lubisz słuchać jazzu? Jeżeli tak – jakiego? Jeśli nie – wyjaśnij dlaczego.
3. Wymień najbardziej znanych jazzmanów. Czy pamiętasz, na jakich grają instrumentach? Wymień je.

Okres jazzu nowoczesnego

Po 1945 roku rozpoczął się okres **jazzu nowoczesnego** z jego licznymi odmianami. Kolejno rodziły się nowe style: **bebop** (czytaj: bibop), **cool jazz** (czytaj: kul dżez), **free jazz** (czytaj: fri dżez), **jazz rock** (czytaj: dżez rok), **fusion** (czytaj: fjużyn) i **jazz-hop**. Duża liczba gatunków i stylów wprowadziła jazz na nowe drogi muzycznej podróży. Ta muzyka ciągle poszukuje, eksperymentuje i się zmienia. Jednocześnie jest inspiracją dla innych gatunków muzycznych. Podróż ta trwa do dziś.

jazz nowoczesny

odmiany jazzu
nowoczesnego

George Gershwin (czytaj: dżordż gerszłin; 1898–1937) – amerykański kompozytor i pianista. W swoich utworach łączył elementy jazzu z innymi rodzajami muzyki.

George Gershwin

Posłuchaj

George Gershwin, Summertime, wersja na orkiestrę i rozrywkowy zespół muzyczny

W tym wykonaniu orkiestra i zespół muzyczny wzajemnie się uzupełniają. Czy potrafisz wymienić instrumenty, na których gra zespół akompaniujący orkiestrze? Odpowiedz, czy ta muzyka mogłaby ilustrować jakieś przedstawienie lub spektakl. Zaproponuj odpowiedni tytuł.

George Gershwin.

Miles Davis

Miles Davis (czytaj: mails dejwis; 1926–1991) – amerykański muzyk jazzowy i trębacz wirtuoz. Lider wielu formacji jazzowych. Miał znaczący wpływ na niemal wszystkie powojenne style w jazzie (bebop, jazz rock, jazz fusion, modern jazz). Nagrywał z wieloma zespołami. To kluczowa postać jazzu nowoczesnego na świecie.

Miles Davis.

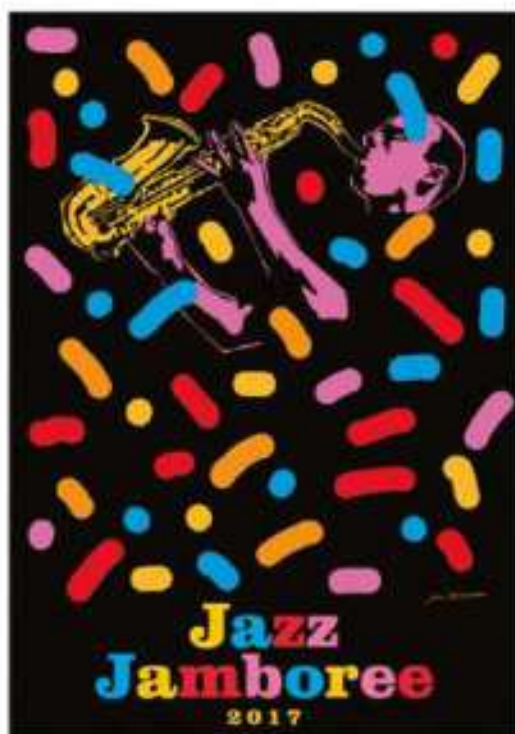
Posłuchaj

Chris Botti (czytaj: kris boti), **Java Jazz Festival 2015** (live)
Na trąbce gra muzyk z młodego pokolenia jazzmanów. Zwróć uwagę na grę trębacza, który każdy utwór rozpoczyna zagranieniem głównego tematu, po czym wykonuje improwizacje. Czy potrafisz wskazać momenty, w których kończy się temat, a zaczyna improwizacja?

Chris Botti.

polski jazz

Jazz Jamboree to jeden z największych festiwali jazzowych w Europie. Odbywa się w Warszawie.

Wielu rodzimych jazzmanów znanych jest na całym świecie. Na następnej stronie znajduje się zestawienie popularnych za granicą polskich muzyków i wokalistów jazzowych.

Polski jazz

Polski jazz istniał już w latach międzywojennych, ale w pełni rozwinął się dopiero po 1956 roku – głównie w dużych miastach (m.in. w Krakowie, Gdańsku, Warszawie, Wrocławiu). Zaczęły powstawać zespoły jazzu tradycyjnego i nowoczesnego, organizowano festiwale muzyki jazzowej, warsztaty i konkursy. Zaczęły się ukazywać czasopisma muzyczne, takie jak „Jazz”, „Jazz Forum” i „Muzyk”. Nasi jazzmani szybko zdobyli międzynarodowy rozgłos.

Nie sposób przytoczyć wszystkich przykładów wpływu muzyki jazzowej na inne nurty muzyki współczesnej. W Polsce jazzem interesowali się kompozytorzy i twórcy muzyki poważnej (**Krzysztof Penderecki**), filmowej (**Krzysztof Komeda**), bluesowej, rockowej i rozrywkowej (**Włodzimierz Nahorny**).

Warto wspomnieć o pozycji Polski w muzyce jazzowej.

Krzysztof Komeda (właśc. Trzciński) to wybitny polski kompozytor muzyki filmowej do kilkudziesięciu filmów, polskich i zagranicznych, między innymi do filmu psychologicznego *Nóż w wodzie* w reżyserii Romana Polańskiego. Komeda został uznany za najbardziej twórczego przedstawiciela polskiego jazzu lat 60. XX wieku.

twórcy muzyki poważnej a jazz

polscy artyści jazzowi

Muzyk	Specjalizacja	
Jerzy Milian (1935–2018)		Wibrafonista
Jan Ptaszyn Wróblewski (ur. 1936 r.)		Saksofonista
Zbigniew Namysłowski (ur. 1939 r.)		Saksofonista
Adam Makowicz (ur. 1940 r.)		Pianista
Tomasz Stańko (1942–2018)		Trębacz
Michał Urbaniak (ur. 1943 r.)		Saksofonista i skrzypek
Urszula Dudziak (ur. 1943 r.)		Wokalistka
Krzysztof Dąbowski (ur. 1953 r.)		Skrzypek
Basia (Barbara Trzetrzelewska) (ur. 1954 r.)		Wokalistka
Stanisław Sojka (ur. 1959 r.)		Wokalista
Leszek Możdżer (ur. 1971 r.)		Pianista
Aga Zaryan (ur. 1976 r.)		Wokalistka

Aga Zaryan to młoda polska wokalistka obdarzona pięknym altem o barwie jazzowej i głębokim vibrato (pulsującą, płynną zmianą wysokości dźwięku głosu). Nagrywa głównie w języku angielskim.

Zagraj na instrumentach

Zagrajcie jazzowy utwór *Fly me to the moon* na keyboardzie i gitarze. Zwróćcie uwagę na oznaczenie stylu tego utworu. Słowo swing oznacza w języku angielskim kołysanie – melodia w utworze stale opada i wznosi się.

Style=Swing

Fly me to the moon

Muzyka: Bart Howard
(czyt. bart hołard))

♩ = 116

5

9

13

17

21

25

29

33

PYTANIA I POLECENIA

1. Zadanie dla chętnych.

Zapisz podane niżej nuty utworu George'a Gershwina Summertime za pomocą jednego z darmowych programów komputerowych (wyszukaj je w internecie). Następnie odsłuchaj zapisany fragment. Naucz się tej melodii ze słuchu, jednocześnie obserwując proces odtwarzania nut z głośnika komputera.

Uwaga: Programy komputerowe do pisania nut mogą się znacznie różnić między sobą, ale zasady pisania nut są podobne w każdym z nich. Poznaj je, zanim przystąpisz do pracy.

Zasady pisania nut w edytorze

Z dostępnych ustawień programu, na którym pracujesz, wybierz rodzaj partytury, którą chcesz napisać – mogą to być na przykład nuty na keyboard.

Nadaj nazwę swojej kompozycji.

Określ metrum utworu oraz liczbę i rodzaj znaków przykluczowych w utworze.

Zaplanuj, czy zapis będzie posiadał akordy.

Sprawdź, czy twój utwór zmieści się na jednej stronie. Jeżeli tak, rozmieść nuty w taki sposób, by zapis był jak najbardziej przejrzysty.

Jasna Gwiazda lśni na niebie
Copyright by M&M Music 2017 Prosimy o nie kopiowanie!
4/4, 120 bpm, 12, 11, 11, 11, 11

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 219

4. Muzyka rozrywkowa – na początku był... rock and roll

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie gatunki muzyczne powstały w XX wieku z inspiracji muzyką jazzową;
- poznasz przedstawicieli tych gatunków;
- wysłuchasz różnorodnych utworów reprezentujących poszczególne gatunki muzyczne.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Co wiesz o Elvisie Presleyu? Podziel się swoją wiedzą i skojarzeniami. A może pamiętasz jakiś utwór tego wykonawcy?
2. Z czym kojarzy ci się muzyka country?
3. Jakie znasz odmiany muzyki rockowej? Wymień je.

Nowe gatunki muzyczne w XX wieku inspirowane jazzem

Powstanie i rozwój jazzu w Stanach Zjednoczonych w XX wieku zaowocowały pojawieniem się nowych gatunków muzycznych, między innymi **rock and rolla**, **rhythm and bluesa** i **country** (czytaj: kantry). Szybko dotarły one do Europy – w Polsce pojawiły się mniej więcej w latach 50. XX wieku. Stylem, który stał się najbardziej popularny, był rock and roll, nazwany z czasem rockiem lub muzyką rockową.

Rhythm and blues – jego korzenie sięgają jazzu, bluesa i muzyki gospel. Ważnym elementem jest rytmiczny blues oparty na dynamicznej grze instrumentów perkusyjnych i specyficznym wokalu.

Rock and roll – w języku angielskim oznacza „kołysać się”, „toczyć”; to styl, który dał początek wszystkim stylom **rockowym**.

Country – jedna z odmian muzyki rozrywkowej powstała z ballad granych przez traperów amerykańskich na początku XX wieku.

rhythm and blues

rock and roll

country

Elvis Presley (1935–1977) – amerykański wokalista i aktor; jest uznawany za jedną z najbardziej znaczących postaci w kulturze masowej XX wieku. Wykonywał muzykę, która łączyła wiele gatunków, między innymi pop, rock i rock and rolla. Został nazwany królem rock and rolla.

Elvis Presley

Posłuchaj

Elvis Presley, Can't help falling in love

Elvis Presley jest kojarzony z dynamicznym rock and rollem. Posłuchaj tej lirycznej ballady. Wyraź swoje zdanie na temat utworu.

Elvis Presley.

Posłuchaj i obejrzyj

Country boy steel guitar

Znajdźcie w internecie to nagranie video. Ten bardzo szybki utwór w stylu country został nagrany na instrumencie zwanym **elektryczną gitarą stalową** (ang. pedal steel guitar) w duecie z gitarą elektryczną. Muzycy prześcigają się w niezwykle szybkich i bardzo precyzyjnie zagranych motywach i frazach country. Muzyk grający na steel guitar ma w palcach lewej ręki pewien przedmiot, którym dotyka strun. Dowiedz się z internetu, do czego ta rzecz służy i jak się nazywa.

Elektryczna gitara stalowa została skonstruowana w latach 60. XX wieku. Jej brzmienie jest wykorzystywane w muzyce country oraz folku i rocku.

motyw i fraza

Najmniejszą częścią utworu jest **motyw**. Motywy łączą się ze sobą, tworząc większe części zwane **frazami**.

Zespoły rockowe

Muzyka rockandrollowa, zwłaszcza ta wykonywana przez Elvisa Presleya, zapoczątkowała szybki rozwój nowych gatunków i stylów muzycznych. Postęp w dziedzinie techniki spowodował wprowadzenie nowych instrumentów, z których wydobywano nowe, nieznane dotąd brzmienia. Gitarę akustyczną zastąpiono elektryczną, kontrabas – gitarą basową, a fortepian, który pozostał nadal instrumentem akompaniującym i solowym, wzbogacono o nowe brzmienia wydobywane z pianina elektrycznego.

Przeboje brytyjskiego zespołu rockowego **The Beatles** pokazały światu nowe oblicze muzyki rozrywkowej. Utwory te są pełne ekspresji, temperamentu, a jednocześnie liryzmu. Dziennikarze nazywali Beatlesów „Czwórką z Liverpoolu”.

The Beatles

skład zespołu
rockowego

W tym czasie, czyli w latach 60., powstały pierwsze grupy rockandrollowe. **Typowy skład takiego zespołu rockowego** to gitara rytmiczna, gitara solowa, gitara basowa i perkusja oraz wokaliści.

Lata 60. i 70. XX wieku w muzyce rozrywkowej charakteryzuje dominacja jednego instrumentu – gitary. Zupełnie nową techniką gry na tym instrumencie zaskoczył świat amerykański gitarzysta **Jimi Hendrix** (czytaj: dżimi hendriks). Jego gitara dzięki zastosowaniu sprzężeń zwrotnych i rozmaitych efektów elektronicznych brzmiała znacznie bardziej rockowo niż dotychczas.

Jimi Hendrix (1942–1970) – amerykański gitarzysta, wokalista, autor tekstów i kompozytor. Uważa się go za najwybitniejszego gitarzystę rockowego na świecie, a jego wykonanie utworu *Hey Joe* za mistrzowskie.

Posłuchaj

Jimi Hendrix, Little Wing

Zwróć uwagę na grę zespołu, który składa się tylko z trzech wykonawców. Na gitarze gra Jimi Hendrix. Towarzyszą mu muzycy – jeden gra na perkusji, drugi na gitarze basowej. Mimo to utwór wydaje się bardzo interesujący w odbiorze – głównie za sprawą dźwięków wydobywanych z gitary oraz dobrego wokalu Hendrixa.

Elektroniczne efekty gitarowe służą do zmiany brzmienia gitary. Między innymi mogą dźwięki „przesterowywać”, modulować, przedłużać lub skracać.

Hard rock

Odmianą muzyki rockowej jest **hard rock**. Jednym z jego pionierów jest angielska grupa **Led Zeppelin** (czytaj: led zeplin). Muzyka hard rockowa to połączenie rocka z folkem, bluesem, elementami muzyki celtyckiej oraz klasycznej.

Stairway to heaven zespołu Led Zeppelin to jedna z najstojniejszych ballad rockowych w historii muzyki rozrywkowej.

hard rock

Led Zeppelin

Zagraj na instrumentach

Wybierz odpowiednią dla siebie formę aktywności muzycznej przy utworze *Stairway to heaven* zespołu Led Zeppelin. Możesz zagrać melodię pierwszego lub drugiego głosu (jest łatwiejsza), możesz również akompaniować kolegom na tamburinie, wybijając rytm ósemkowy z akcentem na pierwszą i piątą ósemkę w takcie.

Stairway to heaven

Muzyka: Jimmy Page (czyt. dżimi pejdz), Robert Plant

Umiarkowanie

Gitara, keyboard

Keyboard

G, K.

K.

The image displays a musical score for guitar (G.) and keyboard (K.) from the song 'Stairway to Heaven' by Led Zeppelin. The score is divided into four systems, each starting with a measure number (7, 10, 13, 15). The guitar part is written in treble clef, and the keyboard part is in bass clef. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests and a final chord in the keyboard part at measure 15.

Posłuchaj

Led Zeppelin, Stairway to heaven (fragment początkowy ok. 2 min)

To utwór uznany w wielu rozgłośniach radiowych za najlepszą balladę wszech czasów. W początkowym fragmencie zachwyca muzyczny dialog gitary i fletu (barwa na organach).

Rock symfoniczny

rock symfoniczny

Rock symfoniczny to gatunek muzyki rockowej, którego utwory często są nazywane suitami ze względu na ich rozmiar (długość trwania). Muzyka ta opiera się na skomplikowanej harmonii i zaskakujących zmianach rytmicznych. Nowością jest w niej wykorzystywanie instrumentów elektronicznych, akustycznych i instrumentów z orkiestry symfonicznej.

3. Oto niekompletny schemat przedstawiający podłączenie gitary elektrycznej do wzmacniacza z zastosowaniem efektu gitarowego. Poszukaj w internecie informacji na temat połączeń gitary z efektami. Postaraj się, aby twoja wirtualna gitara z tego schematu „zagrała”. Przerysuj schemat do zeszytu i uzupełnij go o dwa brakujące elementy.

4. Dokończcie prezentację zespołu Abba. Wykorzystajcie utwory muzyczne z dyskografii zespołu. Zespół Abba zdobył wielką popularność w końcu lat 70. XX wieku. Jego twórczość jest przykładem muzyki **pop**.

ABBA to szwedzki zespół popowy.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 141

- W latach 50. XX wieku z jazzu wyłoniły się nowe gatunki muzyczne: **rhythm and blues**, **country** oraz **rock and roll**, a zaraz po nim **rock** – czyli szeroko rozumiana muzyka rockowa.

s. 141

- Za króla rock and rolla uważa się **Elvisa Presleya**. Przeszedł on do historii jako ten, który zapoczątkował modę na muzykę młodzieżową.

s. 142

- Twórcy nowych gatunków muzycznych szukali inspiracji w jazzie, muzyce folkowej i muzyce klasycznej, a ich utwory bogate były we **frazy** i **motywy** charakterystyczne dla tych gatunków.

s. 142

- Standardowy **skład zespołu rockowego** to: gitara rytmiczna, gitara solowa, gitara basowa, perkusja, wokal.

s. 142

- W latach 60. XX wieku ogromną popularność zyskał zespół **The Beatles** – brytyjska grupa rockowa z Liverpoolu.

s. 142

- Jimi Hendrix** to najwybitniejszy gitarzysta rockowy.

s. 143

- Hard rock** jest odmianą muzyki rockowej. To połączenie rocka, folku, bluesa oraz elementów muzyki celtyckiej i klasycznej.

s. 143

- Pionierem hard rocka na świecie jest grupa **Led Zeppelin**.

s. 144

- Rock symfoniczny** jest gatunkiem muzyki rockowej. W utworach (nazywanych suitami rockowymi) wykorzystuje się instrumenty elektroniczne, akustyczne i instrumenty z orkiestry symfonicznej.

s. 145

- W latach 80. XX wieku popularność zyskała **muzyka pop** i muzyka taneczna. Zespołem, który lansował te gatunki, był między innymi **Modern Talking**.

5. Muzyka komputerowa i nowe gatunki muzyczne

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest muzyka komputerowa;
- poznasz pojęcia związane z muzyką komputerową i instrumenty stosowane do jej tworzenia;
- nauczysz się grać beat hip-hopowy;
- dowiesz się, jakie nowe gatunki muzyczne wiążą się z muzyką komputerową.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy słyszałeś utwory muzyki komputerowej? Jakie jest twoje zdanie na temat tego rodzaju muzyki?
2. Co wiesz o plikach MP3?
3. Jakie znasz nowe gatunki i style w muzyce? Opisz je.

Ekran z jednym z muzycznych programów komputerowych.

Charakterystyka muzyki komputerowej

Muzyka komputerowa powstaje w wyniku zapisu kompozycji muzycznej przy użyciu programów komputerowych. Kompozytorzy tworzący taką muzykę mają do dyspozycji nieograniczone możliwości brzmieniowe i najnowsze technologie, służące do zapisu dźwięku. Polegają one na wyborze modułu dźwiękowego, będącego zbiorem dźwięków odpowiadających brzmieniom naturalnych instrumentów muzycznych oraz dźwięków wirtualnych – nieistniejących w rzeczywistości.

muzyka komputerowa

Tworzenie muzyki komputerowej

Za pomocą komputerów można tworzyć zarówno muzykę poważną, jak i rozrywkową. Tworząc komputerową muzykę klasyczną, kompozytor dobiera rodzaj programu – na przykład formę sonatową. Komputer proponuje wiele rozwiązań na zadany temat (tworzy muzykę bez udziału człowieka). Zadaniem kompozytora jest wybór najwłaściwszej jego zdaniem propozycji i dobranie odpowiednich brzmień. Uzyskiwane za pomocą elektroniki dźwięki do złudzenia przypominają te wydobywane z prawdziwych instrumentów. Obecna technika pozwala wykorzystywać również **sample**, czyli próbki prawdziwych brzmień instrumentów (także perkusyjnych) i głosów ludzkich. Z sampli można składać utwór muzyczny jak z klocków.

sample

Sample – krótkie próbki dźwiękowe lub odcinki dźwiękowe nagranych wcześniej utworów. Elementy te składa się w całość, która stanowi na przykład podkład muzyczny lub chórki do piosenek.

Posłuchaj i obejrzyj

Jak zrobić muzykę z sampli?

Obejrzyjcie ten film. Wyjaśnia on dokładnie, jak powstaje nowy utwór muzyczny złożony wyłącznie z bardzo krótkich fragmentów już nagranej muzyki.

korektor graficzny

Korektor graficzny (equalizer) – urządzenie służące do zmiany dowolnego pasma dźwiękowego w nagraniu; można na przykład dodać dźwięki basowe lub „wyciąć” dźwięki wysokie.

Korektor graficzny cyfrowy.

Korektor graficzny tradycyjny.

instrumenty elektroniczne

Dzięki komputerom muzyka uzyskała nowe elektroniczne brzmienie, a postęp techniki wpłynął na rozwój rynku nowych instrumentów muzycznych. Te nowe instrumenty to **synteзаторы**, **keyboardy**, **pianina i fortepiany elektroniczne**, **gitary** i **instrumenty strunowe z interfejsami** oraz **elektroniczne instrumenty dęte**.

Elektroniczny saksofon.

Nowe style muzyczne

nowe gatunki muzyczne

hip-hop

beat

Nowa muzyka lat 90., oparta na nowoczesnym brzmieniu instrumentów i technologii komputerowej, szybko się rozwijała. Rock, country czy pop ustąpiły miejsca **nowym gatunkom**, takim jak **reggae** (czytaj: rege), **dance**, **hip-hop**, **rap**, **techno** i **trance** (czytaj: trens). Podstawą stylu hip-hop jest **beat** (czytaj: bit), czyli podkład muzyczny, którego głównymi elementami są perkusja i bas. Podczas wykonywania utworów łączy się ze sobą sample. Używa się również gramofonów, na których poprzez poruszanie palcami płytą winylową w tył i w przód uży-

skuje się specjalne efekty – to tak zwany **scratch** (czytaj: skrecz). Utwory hip-hopowe wykonywane są przez **raperów**. Teksty są przez nich ekspresyjnie wypowiadane; przypomina to melorecytację. Muzykę wykonują **DJ-e** (czytaj: didżeje), a tancerze – **b-boye** – tańczą **breakdance** (czytaj: breikdens). Styl hip-hop jest stale modny i wciąż się rozwija.

Rapowanie wymaga od wykonawcy doskonałego poczucia rytmu i umiejętności melorecytacji. Tancerze breakdance wykonują taniec wymagający ogromnej sprawności fizycznej oraz siły.

scratch

DJ

b-boy

breakdance

Zagraj na instrumentach

Oto fragment beatu hip-hopowego, który można zagrać na prostych instrumentach szkolnych. Wykonaj ten beat.

Marakasy

Czynał

Bębenek, djembe

Gitara

Dzwonki, keyboard

Trance to rodzaj elektronicznej muzyki tanecznej (klubowej). Cechą charakterystyczną tego gatunku jest szybkie tempo nagrań (wskazanie metronomu pomiędzy 120–150) oraz bardzo bogato rozwinięta linia melodyczna, rytmiczny bas i fragmenty utworu pozbawione wyraźnego rytmu.

Reggae – styl muzyczny wywodzący się z Jamajki z charakterystycznym schematem rytmicznym perkusji i gitary basowej. Początki sięgają końca lat 60. XX wieku, ale styl ten rozgłos uzyskał w latach 70. za sprawą twórczości Boba Marleya.

reggae

Posłuchaj

Kamil Bednarek, List

Zwróćcie uwagę, jak rytm reggae podkreśla przesłanie tego utworu. Porozmawiajcie o kontekście emocjonalnym tej piosenki.

PYTANIA I POLECENIA

1. Już w latach 90. brzmienie fortepianu i pianina zostało zastąpione brzmieniem elektronicznych instrumentów pod ogólną nazwą **Stage Piano** (czytaj: stejdz piano). Młoteczki w fortepianie zastąpiono systemem **Hammer** w elektronicznych pianinach. Klawisz instrumentu uderza w czujnik i zamienia to uderzenie na sygnał elektroniczny, który jest przesyłany do głośników instrumentu jako dźwięk. Dowiedz się z internetu o możliwościach technicznych pianin z grupy Stage Piano i o systemie Hammer. Posłuchaj brzmień takich instrumentów. Co sądzisz o fortepianie bez strun?
2. Wyraź swój stosunek do kultury hip-hopowej. Odpowiedz, czy jesteś jej zwolennikiem, czy przeciwnikiem. Uzasadnij swoje zdanie konkretnymi argumentami.
3. Zadanie dla muzykujących uczniów – do wykonania w domu.

Fortepian cyfrowy.

Znajdź w internecie darmową aplikację, która pozwala na składanie prostych utworów hip-hopowych (i innych) oraz miksowanie dowolnych już nagranych utworów.

Wykorzystując gotowe nagrane fragmenty: instrumentów perkusyjnych, basu, instrumentów melodycznych i niemelodycznych oraz wielu efektów dźwiękowych, możesz złożyć własny utwór, zabawić się w Dj-a oraz prezentować utwory w różnorodny sposób, na przykład wprowadzić:

- płynne przechodzenie z jednego utworu do kolejnego (do dyspozycji są dwa odtwarzacze CD);
- zmianę tempa utworu i synchronizację z tempem następnego utworu;
- efekt scratch i inne efekty dźwiękowe;
- muzyczną pętlę – tak zwany loop (czytaj: lup), czyli stałe powtarzanie danego odcinka muzyki;
- zmiany barwy dźwięku przez wybranie dowolnego korektora barwy (equalizera).

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 147

s. 147

- **Muzyka komputerowa** powstaje w wyniku zapisu kompozycji przez programy komputerowe.
- **Sample** to krótkie próbki dźwiękowe nagranych wcześniej utworów, które można złożyć w inną muzyczną całość, a nawet nowy utwór.

- **Korektor graficzny** lub inaczej **equalizer** to urządzenie służące do zmiany wybranego pasma dźwiękowego w utworze poprzez wyeksponowanie lub wytłumienie określonych dźwięków. s. 148
- W muzyce komputerowej dźwięki są generowane przez komputery i **elektroniczne instrumenty muzyczne**, takie jak **syntezatory**, **keyboardy**, **pianina** i **fortepiany elektroniczne**, **gitary** i **instrumenty strunowe z interfejsami** oraz **elektroniczne instrumenty dęte**. s. 148
- Wraz z rozwojem muzyki komputerowej pojawiły się **nowe gatunki muzyczne**, takie jak **reggae**, **dance**, **hip-hop**, **techno**, **trance**. s. 148
- W muzyce **hip-hop** podstawą jest **beat** – podkład muzyczny, którego głównymi elementami są perkusja i bas. s. 148
- **Scratch** to dźwięk, który powstaje poprzez przesuwanie dłonią do przodu i do tyłu płyty winylowej umieszczonej na gramofonie konsoli **DJ-a**. Bardzo często jest stosowany w utworach hip-hopowych. s. 149
- Teksty w utworach hip-hopowych są wykonywane przez **rapera**. Polega to na ich ekspresyjnej melorecytacji. Do tych utworów tancerze – **b-boye** – tańczą **breakdance**, czyli taniec składający się z różnego rodzaju ewolucji i wymagający od wykonawcy dużej sprawności fizycznej i gibkości. s. 149
- **Reggae** to styl muzyczny, który ma swoje korzenie na Jamajce, o charakterystycznym schemacie rytmicznym perkusji i gitary basowej. s. 149

6. Polska muzyka ludowa i folk

NA TEJ LEKCJI:

- przypomnisz sobie, czym jest muzyka ludowa;
- dowiesz się, kim był Oskar Kolberg i czym jest etnografia;
- poznasz przyczynę zróżnicowania polskiej muzyki ludowej;
- dowiesz się, czym jest muzyka folkowa;
- wysłuchasz różnorodnych utworów stylizowanych na folk i poznasz polskich wykonawców tej muzyki.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Przypomnij sobie, co wiesz o polskiej muzyce ludowej.
2. Czy wiesz, czym różni się folk od muzyki ludowej?

Muzyka ludowa

muzyka ludowa

Muzyka ludowa istnieje od najdawniejszych czasów i jest jednym z największych skarbów kultury każdego narodu. Ma związek z jego życiem codziennym i religijnym. Zazwyczaj jest to muzyka anonimowa i przekazywana z pokolenia na pokolenie. Jej autorami są ludzie, którzy nie znają zasad notacji muzycznej, jednak najczęściej są bardzo muzyczni.

Początki muzyki ludowej w Polsce są znane dzięki zapisom kronikarskim, XVI- i XVII-wiecznym tabulaturom oraz znaleziskom archeologicznym. Wiemy o nich także dzięki działalności etnografów. Najstojniejszym polskim etnografem był **Oskar Kolberg** (1814–1890).

Oskar Kolberg

Oskar Kolberg.

etnografia

Etnografia – nauka zajmująca się badaniem twórczości ludowej różnych narodów.

Obecnie autentyczną muzykę ludową można usłyszeć rzadko – wykonuje ją najstarsze pokolenie. Muzyka ludowa jako istotny czynnik kultury narodowej została objęta opieką państwa. Współcześnie gromadzi się nagrania audiowizualne muzyki ludowej.

Muzyka ludowa w Polsce jest bardzo różnorodna. Ta różnorodność związana jest z istnieniem wielu odrębnych regionów folklorystycznych oraz bogatą przeszłością kraju.

różnorodność
polskiej muzyki
ludowej

Posłuchaj

Trebunie Tutki, W dusak

Percival – Slava III, Wele, wele, wetka

Pierwszy utwór to piosenka w gwarze góralskiej. Drugi to bardzo dynamiczna piosenka śpiewana w gwarze kaszubskiej. Jakże jeszcze dostrzegasz różnice między utworami, poza językiem i instrumentami?

Regiony folklorystyczne w Polsce.

Posłuchaj

Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze”, Kukułeczka
Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk”, Karolinka

Zwróćcie uwagę na różnice w stylizacji tych utworów. Czy potraficie wskazać te różnice?

Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” został założony w 1953 roku w Koszęcinie przez Stanisława Hadyne – kompozytora, literata i folklorystę śląskiego.

Muzyka folkowa

Artyści zafascynowani muzyką ludową przodków tworzą **folk**. Łączy on różne style współczesnej muzyki popularnej, głównie rockowej i jazzowej, z muzyką ludową. Zazwyczaj z dzieła folklorystycznego przejmowana jest melodia, charakterystyczny rytm, gwara lub jej elementy. O odmiennym brzmieniu od typowo ludowego decyduje między innymi wprowadzenie nowych instrumentów, takich jak gitara basowa, perkusja i instrumenty elektroniczne.

folk

Czasem spotkamy się ze **stylizacją muzyki folkowej**. Może dotyczyć ona tylko tekstu, a sama muzyka nie musi mieć nic wspólnego z folklorem. Zdarza się też sytuacja odwrotna, kiedy współczesnemu tekstowi towarzyszy muzyka oparta na motywach ludowych.

stylizacja muzyki folkowej

Posłuchaj

Skaldowie, Z kopyta kulig rwie

Jest to przykład stylizacji, w której współczesny tekst został wykorzystany do napisania piosenki utrzymanej w stylu folku góralskiego. Opisz elementy folkloru góralskiego, które można zauważyć w tej piosence (zarówno w tekście, jak i w muzyce).

Maryla Rodowicz, Hej, żeglujże, żeglarzu

To przykład stylizacji na folk. Który element jest zaczerpnięty z folkloru – muzyka czy tekst?

Polscy wykonawcy muzyki stylizowanej na folk

Wielu współczesnych wykonawców wykonuje ten rodzaj muzyki. To między innymi Orkiestra Św. Mikołaja z Lublina, Maryla Rodowicz, Skaldowie, Gang Marcela, Golec uOrkiestra, zespół Krywań, Zakopower.

Gang Marcela.

Golec uOrkiestra.

Zespół Krywań.

Zespół Zakopower.

PYTANIA I POLECENIA

1. Czy w twojej okolicy działa jakiś zespół ludowy? Jeżeli tak, to dowiedz się o jego działalności, repertuarze i najbliższych występach. Sporządź krótką notatkę w zeszycie.
2. Znajdź w internecie informacje na temat założycieli Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze”.
3. Corocznie w Polsce organizuje się festiwale prezentujące muzykę ludową i folkową. Są to między innymi:
 - Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych,
 - Festiwal Muzyki Folkowej,
 - Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych,
 - Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich.

Podaj nazwy miast, w których się one odbywają. Wykonaj krótką notatkę w zeszycie.

Występ zespołu Mazowsze.

4. Zagrajcie na instrumentach.

Hej z pola

Muzyka: melodia ludowa (Kurpie)

Spokojnie

p

Głos I

Głos II

f

7

13

zwolnić

Zagrajcie ten utwór z podziałem na głosy. Zwróćcie uwagę na występujące przygodne znaki chromatyczne. Z pewnością pamiętacie, że należą do nich krzyżyk, bemol i kasownik. Przypomnijcie sobie i odpowiedzcie, jaką funkcję w zapisie nutowym pełnią przykluczowe i przygodne znaki chromatyczne.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- **Muzyka ludowa** od najdawniejszych czasów jest przekazywana z pokolenia na pokolenie. Jest świadectwem kultury ludowej naszego kraju. s. 152
- O tym, jakie były początki muzyki ludowej w Polsce, wiemy między innymi dzięki etnografom. Najwybitniejszym polskim etnografem był **Oskar Kolberg**. s. 152
- **Etnografia** to nauka zajmująca się badaniem twórczości ludowej różnych narodów. s. 152
- Różnorodność regionów folklorystycznych w Polsce sprawia, że **różnorodna jest także polska muzyka ludowa**. s. 152
- **Folk** powstał z fascynacji twórców zwyczajami ludowymi, gwarą, muzyką ludową. s. 153
- **Stylizacja muzyki folkowej** ma miejsce na przykład wtedy, gdy współczesnemu tekstowi towarzyszy muzyka oparta na motywach ludowych. s. 153
- **Wykonawcy polskiej muzyki folkowej** to między innymi Orkiestra Św. Mikołaja z Lublina, Maryla Rodowicz, Skaldowie, Gang Marcela, Golec uOrkiestra, zespół Krywań, Zakopower. s. 154

7. Poezja śpiewana

NA TEJ LEKCJI:

- poznasz najpopularniejszych wykonawców poezji śpiewanej;
- dowiesz się, jakie są cechy charakterystyczne tego gatunku muzycznego;
- wysłuchasz utworów z gatunku poezji śpiewanej.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Co twoim zdaniem łączy poezję i muzykę?
2. Czy potrafisz opowiedzieć, czym jest poezja śpiewana? A może znasz wykonawców poezji śpiewanej? Jeśli tak – wymień kilku z nich.
3. Jak oceniasz ten gatunek muzyczny?

Sztuka synkretyczna

sztuka
synkretyczna

Już w starożytności dziedziny sztuki, takie jak muzyka, poezja i taniec, uważano za nierozłączne. Ujmowano je razem i określano jako **sztukę synkretyczną**. To w antycznej Grecji rozwinął się teatr, poezja i epika. Z mitów greckich dowiadujemy się o dziewięciu muzach – opiekunkach sztuk pięknych, którym patronował bóg Apollo. Muzom przypisywano różne atrybuty. Muzę poezji miłosnej, **Erato**, przedstawiano z kitarą; muzę poezji lirycznej, **Euterpe** – z aulosem, opiekunkę tańca, **Terpsychorę** – z lirą, a muzę pieśni i poezji chóralnej, **Polihymnię** – bez żadnego atrybutu.

W literaturze polskiej połączenie muzyki i poezji dochodziło do głosu między innymi w twórczości Jana Kochanowskiego:

Lutni moja, ty ze mną, bo twe wdzięczne strony
Cieszą umysł trapiiony

Jan Kochanowski, *Pieśń VII* (fragment)

Z kolei Adam Mickiewicz w *Panu Tadeuszu* opisywał koncert Jankiela oraz grę Wojskiego na rogu, a Cyprian Kamil Norwid pisał o fortepianie Chopina.

Poezja śpiewana

poezja
śpiewana

Twórczość literacka wielu XX-wiecznych pisarzy takich jak Julian Tuwim, Bolesław Leśmian, Stanisław Wyspiański, a także Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Edward Stachura czy Agnieszka Osiecka, została wykorzystana do tworzenia utworów z gatunku **poezji śpiewanej**.

Adam Dennison powiedział: „Poezja śpiewana jest to gatunek, w którym stapiają się w wyjątkowy sposób dźwięk i słowo, przenikając się nieustannie i podkreślając to, czego z osobna wyrazić się nie da”.

Posłuchaj

Czesław Niemen, Wspomnienie

Zwróć uwagę na treść wiersza pełnego romantyzmu i wdzięku. Opisuje on pierwszą młodzieńczą miłość. Naucz się śpiewać tę piosenkę razem z wykonawcą.

Jeśli lubisz śpiewać, w domu wykorzystaj dostępny legalny podkład muzyczny do tego utworu (karaoke). Nagraj do niego swój wokół telefonem lub tabletem. Odsłuchaj i zadбай o efekt końcowy swojego nagrania. Zaprezentuj je w klasie.

Czesław Niemen (1939–2004) to jeden z najwybitniejszych polskich wokalistów. Był obdarzony wyjątkowym słuchem i muzyczną intuicją. Stworzył własny, oryginalny styl wykonywania utworów. Jego interpretacje są wyjątkowe i trudne do powtórzenia. Najbardziej znane utwory Niemena to *Dziwny jest ten świat*, *Jednego serca*, *Wspomnienie*, *Bema pamięci żałobny rapsod*.

Czesław Niemen

Wspomnienie

Julian Tuwim

Mimozami jesień się zaczyna,
Złotawa, krucha i miła.
To ty, to ty jesteś ta dziewczyna,
Która do mnie na ulicę wychodziła.
Od twoich listów pachniało w sieni,
Gdym wracał zdyszany ze szkoły,
A po ulicach lekkiej jesieni
Fruwały za mną jasne anioły.

Mimozami senność przypomina
Nieśmiertelnik żółty – październik.
To ty, to ty, moja jedyna,
Przychodziłaś wieczorem do cukierni.
Z przemodlenia, z przeomdlenia senny,
W parku płakałem szeptanymi słowy.
Młodzik z chmurek prześwitywał jesienny,
Od mimozy złotej – majowy

Ach, z czułymi, przemiłymi snami
Zasypiałem z nim gasnącym o poranku,
W snach dawnymi bawiąc się wiosnami,
Jak tą złotą, jak tą wonną wiązanką.

Czesław Niemen.

Charakterystyka poezji śpiewanej

Poezja śpiewana przez lata zmieniała swoją definicję. Najczęściej określa się ją jako gatunek słowno-muzyczny, w którym bazą utworu wokalnego jest tekst poetycki. Do niego tworzy się muzykę. Tematy utworów najczęściej dotyczą miłości i sensu życia. Zazwyczaj poezję śpiewaną wykonuje się przy akompaniamencie gitary lub fortepianu.

gitara klasyczna
i akustyczna

Rodzaje gitar:

„Klasyk”, czyli gitara klasyczna, ma:

- małe, zgrabne pudło rezonansowe,
- szeroki, wygodny gryf,
- nylonowe struny,
- klucze do strojenia z plastikowymi tulejkami, na które nawinięte są zawsze struny z nylonu.

Gitara klasyczna.

Gitara akustyczna.

„Akustyk”, czyli gitara akustyczna, ma:

- duże pudło akustyczne o kształcie gruszki,
- wąski gryf,
- zawsze metalowe struny,
- klucze do strojenia – najczęściej wykonane w całości z metalu.

wykonawcy
poezji śpiewanej

Najbardziej znani wykonawcy poezji śpiewanej

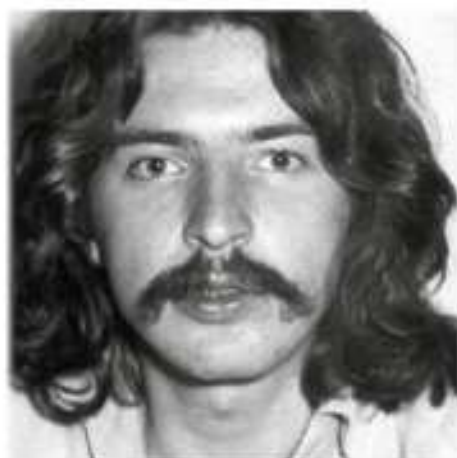
Leonard Cohen (czytaj: leonard koen; 1934–2016) – kanadyjski poeta, pisarz i piosenkarz. Twórca słynnego utworu *Hallelujah*.

Ewa Demarczyk (1941–2020) – polska wykonawczyni poezji śpiewanej, związana z kabaretem „Piwnica pod Baranami” w Krakowie. Ceniona za niezwykłą ekspresję wykonania i charyzmatyczną osobowość sceniczną. Przykładem może być wykonanie przez nią utworu Mirona Białoszewskiego *Karuzela z Madonnami*.

Marek Grechuta (1945–2006) – polski piosenkarz, kompozytor, również malarz; autor wielu przebojów, między innymi *Będziesz moją panią*, *Nie dokazuj*, *Korowód*. Również współpracował z „Piwnicą pod Baranami”.

Wojciech Belon (1952–1985) – pieśniarz, poeta i kompozytor, założyciel (jeszcze w liceum) zespołu Wolna Grupa Bukowina. Najpopularniejsze utwory Belona to *Majster bieda*, *Sielanka o domu*, *Bez słów (Chodzą ulicami ludzie)*.

Grzegorz Turnau (ur. 1967) – pianista, aranżer, poeta i wokalista. Ma własny styl wykonawczy nawiązujący do muzyki jazzowej i dokonań Marka Grechuty. Na ogół występuje, grając na fortepianie. Jego najpopularniejsze utwory to *Naprawdę nie dzieje się nic*, *Cichosza*, *Bracka*, *Między ciszą a ciszą*.

Wykonawców tych nazywamy współczesnymi **bardami**. Bard to poeta, wieszcz i pieśniarz.

Poezja śpiewana to stale rozwijający się gatunek muzyczny. Corocznie organizowane są festiwale, na których spotykają się wykonawcy tej muzyki – na przykład Festiwale i Koncerty „W Krainie Łagodności”. Jednym z popularniejszych zespołów wykonujących poezję śpiewaną (a także folk) jest Stare Dobre Małżeństwo. Twórcą muzyki do większości piosenek wykonywanych przez SDM jest wokalista grupy, Krzysztof Myszkowski. Komponował on między innymi muzykę do wierszy Edwarda Stachury i Bolesława Leśmiana.

Zespół Stare Dobre Małżeństwo. Najbardziej znane utwory SDM to *Czwarta nad ranem*, *Z nim będziesz szczęśliwsza*, *Jak*.

PYTANIA I POLECENIA

1. Przyjrzyj się ilustracjom przedstawiającym muzy z atrybutami – dawnymi instrumentami. Do jakich grup zakwalifikujesz te instrumenty?

Mityczne muzy – opiekunki sztuk pięknych.

2. Korzystając z dostępnych źródeł informacji, wypisz w zeszycie najważniejsze formy muzyki i poezji greckiej. Podkreśl te, które są wykorzystywane do dzisiaj.
3. Przeczytaj wiersz Leopolda Staffa *Odys*.

Odys

Leopold Staff

Niech cię nie niepokoją
Cierpienia twe i błędy.
Wszędy są drogi proste
Lecz i manowce wszędy.

O to chodzi jedynie,
By naprzód wciąż iść śmiało.
Bo zawsze się dochodzi
Gdzie indziej, niż się chciało.

Zostanie kamień z napisem:
 Tu leży taki i taki,
 Każdy z nas jest Odysem,
 Co wraca do swej Itaki.

a) Odpowiedz, jakie jest przesłanie tego wiersza.

b) Zagraj w rytmie sirtaki (grecka zorba) utwór Odyś. Wykorzystaj podobieństwo brzmienia dawnych instrumentów: kitary, aulos i liry do współczesnych: gitary, fletu i ukulele. Pamiętaj o końcowym accelerando (stopniowym przyspieszeniu tempa utworu).

Odyś

Muzyka: Zbigniew Nikodem Szalko

Słowa: Leopold Staff

W rytmie sirtaki

The musical score for 'Odyś' is written in 4/4 time. It consists of a melody line with chords indicated above it. The chords are: F, G, a, B, F, B, F, G, C, G/H, a, a/G, F, G, C, G/H, a, a/G, F, G, F, G, a, B, F, C, G, C, F, G, a, B, F, B, F, G, A, D, A/Cis, h, h/A, G, A, D, A/Cis, h, h/A, G, A, h, C, G, D, A, D, C, G, D. The score includes measure numbers 6, 11, 16, 38, 43, 48, and 52. The key signature changes from one flat (F major) to two sharps (D major) at measure 38. The piece ends with an 'accelerando' section marked '1.' and '2.3.4.5.6'.

W utworze pojawiają się akordy: G/H, a/G, A/Cis, h/A.

Litera użyta po ukośniku (znak /) dotyczy najniższego dźwięku w basie, który nie wchodzi w skład tego akordu. Jest to dźwięk dodany do akordu.

4. Przeanalizuj i zinterpretuj wiersz *Ulewa* Adama Asnyka. Następnie spośród wielu oferowanych przez internet darmowych sampli i loopów (zapętionych instrumentalnych podkładów muzycznych) wybierz podkład najbardziej odpowiadający rytmowi tego wiersza. Wykonaj utwór w stylu rap.

Ulewa

Adam Asnyk

Na szczytach Tatr, na szczytach Tatr,
Na sinej ich krawędzi
Króluje w mgłach świszczący wiatr
I ciemne chmury pędzi.

Rozpostarł z mgły utkany płaszcz
I rosę z chmur wyciska –
A strugi wód z wilgotnych paszcz
Spływają na urwiska.

Na piętra gór, na ciemny bór
Zasłony spadły sine,
W deszczowych łzach granitów gmach
Rozpłynął się w równinę.

Nie widać nic – błękitów tło
I całe widnokregi
Zasnute w cień, zalane mgłą,
Porznięte w deszczu pręgi.

I dzień, i noc, i nowy wschód
Przechodzą bez odmiany –
Dokoła szum rosnących wód –
Strop niebios ołowiany.

I siecze deszcz, i świszczce wiatr,
Głośniejsze się potok gniewa,
Na szczytach Tatr, w dolinach Tatr
Mrok szary i ulewa.

5. Poszukaj informacji na temat Festiwalu Sztuk Różnych „Bieszczadzkie Anioły” i jego związku z zespołem Stare Dobre Małżeństwo.

6. Zadanie dla muzykujących uczniów.

Posłuchajcie utworu Starego Dobrego Małżeństwa, *O Majka*

Akompaniament do tej piosenki oparty jest na 4 akordach. Są to stale powtarzane akordy: G-dur, e-moll, C-dur i D-dur.

Nauczcie się grać te akordy na gitarze. Zaśpiewajcie z własnym akompaniamentem.

Jeśli w waszej klasie nie ma osoby grającej na gitarze, poproście o pomoc nauczyciela. Zaśpiewajcie przy jego akompaniamencie.

O Majka

Stare Dobre Małżeństwo

1. Gdy jestem sam, myślami biegnę IG e C DI
Do mej najdroższej, jak rzeka wiernej IG e C DI

Refren:

Majka, nie jestem Ciebie wart IG e C D I G e C DI

Majka, zmieniłbym dla Ciebie cały świat IG e C D I G e C DI

2. Choć dni mijają i czas ucieka IG e C DI
Ty jesteś wierna, wierna jak rzeka IG e C DI

Refren: Majka, nie jestem Ciebie wart... IG e C D I G e C DI

3. Byłaś mą gwiazdą, byłaś mą wiosną IG e C DI
Sennym marzeniem, myślą radosną IG e C DI

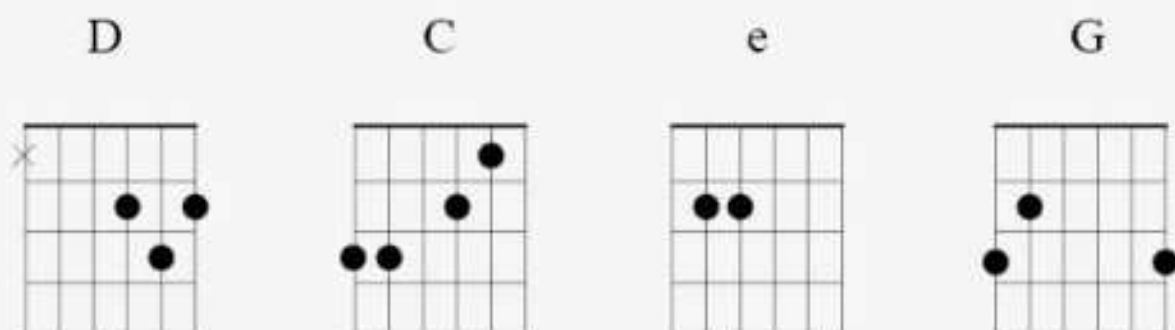
Refren: Majka, nie jestem Ciebie wart... IG e C D I G e C DI

4. Oddałbym wszystko, bo jesteś inna IG e C DI
Za jeden uśmiech, jedno spojrzenie IG e C DI

Refren: Majka, nie jestem Ciebie wart... IG e C D I G e C DI

5. Miłość tak wierna już się skończyła IG e C DI
Bo przecież Majka mnie zostawiła IG e C DI

Refren: Majka, nie jestem Ciebie wart... IG e C D I G e C DI

s. 156

s. 156

s. 157

s. 158

s. 158

- **Sztuka synkretyczna** to połączenie różnych dziedzin sztuki: muzyki, poezji i tańca.
- **Poezja śpiewana** należy do gatunku muzycznego, który mocno oddziałuje na słuchaczy. Poezja w połączeniu z muzyką oraz właściwą interpretacją wywołuje silne emocje.
- Wykonawcy obdarzeni wielką charyzmą, jak na przykład **Czesław Niemen**, potrafią połączyć lirykę z nowatorskimi rozwiązaniami muzycznymi.
- **Instrumentem**, który najczęściej towarzyszy wykonawcom poezji śpiewanej, jest **gitara klasyczna** lub **akustyczna** albo **fortepian**.
- Najpopularniejsi **wykonawcy poezji śpiewanej** to Leonard Cohen, Ewa Demarczyk, Marek Grechuta, Wojciech Belon i Wolna Grupa Bukowina, Grzegorz Turnau oraz zespół Stare Doobre Małżeństwo.

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Zespół The Rolling Stones to ewenement w historii muzyki rozrywkowej. Powstał niemal równocześnie z grupą The Beatles (1962) i wykonuje muzykę rockową do dziś.

Przygotujcie prezentację multimedialną na temat muzyki tego zespołu. Podzielcie się na grupy i opracujcie prezentację na temat „The Rolling Stones – ponad 50 lat na muzycznej scenie rockowej”. Wykorzystajcie wszystkie dostępne pomoce i multimedia: nagrania MP3 lub WAV, zdjęcia, filmy, fragmenty koncertów, wywiady, gitarę do zagrania jednej z ich piosenek. Pamiętajcie, by wykorzystane w pracy materiały pozyskane z internetu lub innych źródeł dokładnie opisać imieniem i nazwiskiem autora, a także adresem strony internetowej, z której pobraлиście plik.

Zespół The Rolling Stones już kilka razy odwiedzał Polskę. Ostatni raz był w 2018 roku – występ odbył się na stadionie PGE Narodowy.

2. Samplujemy!

Wybierzcie spośród siebie osobę, która za pomocą programu komputerowego złoży wasz muzyczny projekt pod nazwą „Samplowanie – muzyki składanie” (możecie zaproponować inny tytuł).

- a) Podzielcie się na 4 zespoły (A, B, C, D). Zadaniem każdej grupy będzie wybranie krótkiego fragmentu z muzyki w formie pliku MP3. Przed wybraniem tych urywków ustalcie, w jakim tempie będzie wasz nowy utwór, np. $\text{♩} = 120$.

- zespół A wybiera fragment zagrany na gitarze basowej (1–2 takty).
- zespół B wybiera fragment zagrany na perkusji (1–2 takty).
- zespół C wybiera fragment wokalny (kilka dźwięków).
- zespół D wybiera fragment zagrany na fortepianie (kilkanaście dźwięków).

- b) Zadaniem osoby wybranej do złożenia projektu jest:

- wybór programu komputerowego do nagrania projektu;
- wprowadzenie czterech ścieżek dźwiękowych i umieszczenie na każdej z nich jednego pliku (A, B, C i D);
- dopasowanie tempa każdego fragmentu do tempa założonego wcześniej (120);
- powielenie, czyli skopiowanie na ścieżce dźwiękowej każdego fragmentu dowolną liczbę razy w dowolnych miejscach ścieżki;
- dopracowanie całości projektu (np. dodanie pogłosów lub użycie korektora graficznego) i zapisanie nowego dzieła w formie pliku MP3.

- c) Po wysłuchaniu kompozycji podzielcie się uwagami na temat wykonanej pracy.

3. Wykonaj prezentację multimedialną charakteryzującą jeden z regionów folklorystycznych w Polsce.

VII.

Z galerii
gwiazd

Gwiazdy, które nie bledną
„Dinozaury” polskiego rocka

John Lennon

1. Gwiazdy, które nie bledną

NA TEJ LEKCJI:

- przypomnisz sobie nazwiska światowych gwiazd muzyki rozrywkowej;
- wysłuchasz utworów wybranych twórców;
- dowiesz się, co to jest rynek fonograficzny.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Kogo uważasz za największą gwiazdę muzyczną? Wymień kilka nazwisk i uzasadnij, dlaczego tak sądzisz.
2. Czy wśród gwiazd muzyki rozrywkowej znasz jakiegoś wybitnego gitarzystę? Podaj nazwisko lub nazwę zespołu, w którym gra.
3. Czy wiesz, co oznacza sformułowanie rynek fonograficzny? Wyjaśnij, jak je rozumiesz.

Talent, praca i konsekwencja

Ikony muzyki rozrywkowej zdobyły swoją pozycję nie tylko dzięki talentowi, ale przede wszystkim ciężką pracą już od najmłodszych lat. Liczne konkursy, festiwale i przeglądy muzyczne umożliwiają dostrzeżenie talentów. Upór, konsekwencja i szlifowanie swoich umiejętności pod okiem najlepszych to podstawa sukcesu artystycznego. Nowoczesne technologie wspierają artystów w dotarciu do wyznaczonego celu.

Światowe gwiazdy muzyki rozrywkowej

Na pewno znane są wam nazwiska wielu gwiazd światowej muzyki rozrywkowej. Mimo kontrowersji związanych z życiem niektórych twórców i wykonawców nie można pominąć **Elvisa Presleya** – króla rock and rolla, zespołu **The Beatles** – genialnej czwórki z Liverpoolu, **Jimi'ego Hendrixa** – gitarzysty wirtuoza, zespołu **ABBA** – najpopularniejszego kwartetu wokalnego lat 70., **Jeana-Michela Jarre'a** – mistrza muzyki elektronicznej, **Michaela Jacksona**, który za swoje osiągnięcia muzyczne został nazwany „Królem muzyki pop”. **Boba Dylana** – laureata Nagrody Nobla w 2016 roku za całokształt twórczości (amerykański folk, blues) oraz zespołu **Metallica** – najlepszej grupy heavymetalowej.

Bob Dylan – amerykański pisarz, poeta, kompozytor, autor tekstów i wokalista. Jest uważany za jedną z największych indywidualności w muzyce popularnej naszych czasów. Kilka jego utworów, między innymi *Blowin' in the Wind*, zostało uznanych za hymny pokolenia.

Carlos Santana

Carlos Santana to jeden z najśłynniejszych gitarzystów wykonujących muzykę latynoamerykańską. Swoją grą na tym instrumencie wyprzedził współczesnych mu muzyków. Jego melodyjne i pełne ozdobników solówki gitarowe naśladowa-

Carlos Santana zaczął swoją muzyczną przygodę już w dzieciństwie. Pierwszym instrumentem, na jakim grał, były skrzypce.

Tina Turner

ne są przez uczących się gitarzystów. Ozdobniki to bardzo szybkie i krótkie dźwięki dodane do głównej melodii utworu w celu upiększenia melodii.

Tina Turner jest amerykańską wokalistką. Wykonuje muzykę soulową i rockową. Jednocześnie jest pisarką, tancerką, choreografką i producentką. Artystka otrzymała największą liczbę nagród muzycznych w historii **przemysłu fonograficznego**.

Tina Turner zyskała miano megagwiazdy i symbolu kobiecości. Zaczynała muzyczną karierę u boku męża, Ike'a Turnera. Solową karierę rozpoczęła w latach 80. XX wieku.

Przemysł fonograficzny (rynek fonograficzny) – jedna z dziedzin gospodarki wielu krajów. Zajmuje się wydawaniem nagrań artystów wszystkich dziedzin muzyki. Wywiera duży wpływ na promowanie wykonawców i kształtowanie kultury masowego odbiorcy muzyki.

Największe światowe wytwórnie muzyczne to Universal Music Group, Sony Music Entertainment, Warner Music Group, EMI Group.

przemysł fonograficzny

Sting

Sting (Gordon Matthew Sumner, czytaj: gordon mefiu samner) – brytyjski kompozytor, wokalista i multiinstrumentalista. Jego biegłość w grze na wielu instrumentach pomaga mu w tworzeniu i aranżowaniu utworów. Kompozycje Stinga to utwory na pograniczu jazzu, rocka, popu i innych stylów muzycznych. Na koncertach najczęściej gra na gitarze basowej i jednocześnie śpiewa.

Sting początkowo współpracował z zespołami jazzowymi, później założył zespół The Police. W latach 80. ubiegłego wieku Sting rozpoczął karierę solową.

Katie Melua (czytaj: kejti melua) jest kolejną wokalistką światowego formatu. To brytyjska artystka pochodząca z Gruzji. Wykonuje głównie nastrojowe ballady oparte na harmonii jazzowej oraz utwory bluesowe i popowe. Śpiewa pięknym altem o zabarwieniu jazzowym. W jej śpiewie jest wiele ozdobników, glissów i dźwięków wykonywanych falsetem.

Katie Melua rozpoczęła grę na gitarze dość późno, bo jako 17-latką. Pierwszy album wydała w wieku 19 lat.

Katie Melua

Glissando – w śpiewie lub w grze na instrumencie płynne przejście z jednego dźwięku na inny poprzez wszystkie dźwięki znajdujące się pomiędzy nimi. W technice wokalne glissando (gliss) nazywany jest portamento.

Glissando

 Posłuchaj
Bee Gees, Stayin' alive

Wokaliści tego zespołu śpiewają techniką falsetową. Czy ten rodzaj wokalu wam się podoba? Spróbujcie naśladować wokalistę i wydobywać dźwięki falsetowe. Śpiewajcie lekko i swobodnie do tekstu w języku angielskim.

 Posłuchaj
Katie Melua, Nine million bicycles

Zwróćcie uwagę na swobodny śpiew wokalistki i na jej ogromną wrażliwość muzyczną.

Ed Sheeran

Ed Sheeran (czytaj: ed sziran) to młody brytyjski piosenkarz, gitarzysta, kompozytor, aranżer i producent. Jest obdarzony wielkim talentem wokalnym oraz łatwością pisania przebojowych piosenek i innych utworów. Otrzymał wiele nagród muzycznych za kompozycje i występy na żywo.

 Posłuchaj
Ed Sheeran, I see fire

Piosenka została napisana jako soundtrack do jednej z części filmu *Hobbit – Pustkowie Smauga*. Zwróćcie uwagę na aranżację i dobór instrumentów do tego utworu. Odpowiedzcie, jaki instrument jest wiodącym w tym opracowaniu.

 Zagraj na instrumentach
Blowin' in the Wind (Odpowie ci wiatr)

Zaśpiewajcie przy akompaniamencie gitary utwór (hymn pokolenia) noblisty Boba Dylana *Blowin' in the wind (Odpowie ci wiatr)*. Przy wykonywaniu utworu pamiętajcie o znakach dynamicznych *crescendo* i *diminuendo*.

Blowin' in the Wind (Odpowie ci wiatr)

Muzyka: Bob Dylan
Słowa: Andrzej Bianusz

Spokojnie

mp D G D F# h

Przez I - le dróg mu - si przejść ka - żdy z nas, by

5 D G A A⁷

mógł czo - wie - kiem się stać?

9 *mf* D G A F# h
Przez i - le mórz le - cieć ma bia - ty ptak, nim

13 D G A
w ko - ńcu o - pa - dnie na plach?

17 D G D F# h
Przez i - le lat bę - dzie ka - nion ten trwa, nim

21 D G A7 *mp*
w ko - ńcu ro - zkru - szy go czas? Od -

25 G A D F#7 h
po - wie ci wiatr wie - ją - cy przez świat, od -

29 G A7 D
po - wie ci, bra - cie, ty - lko wiatr.

PYTANIA I POLECENIA

1. Komponujemy – zadanie dla muzykujących uczniów.

Obejrzyjcie w internecie film *Tommy Emmanuel – Classical Gas*.

Podczas wykonywania utworu gitarzysta zamienia swoją gitarę w instrument perkusyjny.

Wykorzystuje wszystkie elementy budowy gitary do wydobywania dźwięków perkusyjnych.

Skomponujcie krótki utwór, w którym wykorzystacie nietypowe dźwięki wydobyte z gitary. Na przykład:

- dźwięki ze strun (za mostkiem i przed nim),
- różnorodne stuki o pudło rezonansowe,
- obroty gitary z jednoczesnym uderzaniem o struny (ustawcie gitarę na ziemi, a jej główkę w czasie obrotów przytrzymajcie ręką) – pamiętajcie o zachowaniu ostrożności przy wykonywaniu tej ewolucji.

Wprowadźcie do utworu elementy ciszy i odgłosy z otoczenia, aby jak najbardziej zainteresować słuchaczy.

2. Podzielcie się na 3 grupy. Każda grupa wybiera i realizuje jedno zadanie spośród podanych poniżej. Po wykonaniu zadań zaprezentujcie je pozostałym grupom.
- a) Tina Turner to gwiazda muzyki soulowej. Odszukajcie informacje na temat tego gatunku muzycznego oraz innych jego przedstawicieli. Czy ten rodzaj muzyki jest popularny w naszym kraju?
 - b) Rynek fonograficzny corocznie rozdaje wiele prestiżowych nagród w dziedzinie muzyki. Odszukajcie nazwy tych nagród i odpowiedzcie, za co otrzymują je artyści estrady.
 - c) Przetłumacz na język polski tekst piosenki Katie Melua *Nine million bicycles*. Obejrzyj w internecie teledysk do tego utworu. Odpowiedz, czy reżyser teledysku właściwie uchwycił przesłanie i sens słów piosenki. Spróbuj zanucić refren w języku angielskim razem z artystką.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 166

- Do światowych gwiazd muzyki rozrywkowej zaliczamy między innymi:
 - wokalistów: **Elvisa Presleya, Boba Dylana, Tinę Turner, Stinga, Katie Melua, Eda Sheerana;**
 - zespoły: **The Beatles, ABBA, Metallica, Bee Gees;**
 - gitarzystów: **Jimi'ego Hendrixa, Carlosa Santanę;**
 - mistrza muzyki elektronicznej: **Jeana-Michela Jarre'a.**

s. 167

- **Rynek fonograficzny** wywiera duży wpływ na promowanie artystów i kształtowanie kultury masowego odbiorcy muzyki.

s. 167

- **Glissando** to w śpiewie lub w grze na instrumencie płynne przejście z jednego dźwięku na inny poprzez wszystkie dźwięki znajdujące się pomiędzy nimi.

2. „Dinozaury” polskiego rocka

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest big-beat;
- poznasz nazwy pierwszych polskich zespołów bigbeatowych;
- uporządkujesz swoją wiedzę na temat przedstawicieli polskiego rocka;
- wysłuchasz utworów tych twórców.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy znasz postać Seweryna Krajewskiego, kompozytora, piosenkarza, lidera grupy Czerwone Gitary? Powiedz, co wiesz na jego temat.
2. Poznaliście wokalistów i zespoły światowej sceny rozrywkowej. Co sądzicie o naszych twórcach tej muzyki i zespołach? Wymieńcie ulubione polskie zespoły muzyki rozrywkowej.

Muzyka rockandrollowa w Polsce

Muzyka rockandrollowa lat 60. XX wieku, która docierała do Polski głównie z USA i Wysp Brytyjskich, szybko zdobyła ogromną popularność. Mocny rytm, nieskomplikowane teksty utworów, głośny wokal i melodia oparta na kilku akordach gitarowych to cechy charakterystyczne dla polskiej odmiany rocka. Nazywano ją **big-beatem** (z ang. „mocne uderzenie”). Młodzi ludzie szybko uznali tę nową muzykę za właściwą dla swojego pokolenia. Z inicjatywy Franciszka Walickiego, uznawanego za ojca polskiej muzyki rockowej, powstały w Polsce dwa pierwsze zespoły bigbitowe: **Rythm and Blues** i **Czerwone Gitary**.

big-beat

Czerwone Gitary – polski zespół muzyczny, który powstał w 1965 roku, uznawany jest za najpopularniejszą grupę w historii polskiej muzyki rozrywkowej. Zespół działa i występuje do dziś. W roku 2015 obchodził jubileusz 50-lecia działalności estradowej.

Czerwone
Gitary

Największe sukcesy zespół Czerwone Gitary odniósł w pierwszych latach swojej działalności. Wówczas liderem grupy był najpierw Krzysztof Klenczon, a po jego odejściu – Seweryn Krajewski. Oni też byli kompozytorami największych przebojów zespołu.

Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu

Od 1963 roku w Opolu organizowany jest rokrocznie **Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej (KFPP)**. To jedna z najpopularniejszych imprez estradowych w naszym kraju, będąca podsumowaniem sezonu muzycznego. Podczas festiwalu prezentowane są również piosenki pre-

Krajowy Festiwal
Piosenki Polskiej
(KFPP)

Czesław Niemen

mierowe. Zwłaszcza w początkowych latach było to miejsce promowania nowych, zdolnych wykonawców oraz utworów, które stawały się przebojami. Tam właśnie w 1967 roku wystąpił **Czesław Niemen** z utworem *Dziwny jest ten świat*, który stał się hymnem młodzieży końca lat 60. Niemen – wokalista, kompozytor, multiinstrumentalista oraz autor tekstów – jest uznawany za jednego z najwybitniejszych polskich muzyków. Był obdarzony niezwykłym głosem, muzyczną wrażliwością, potrafił grać na wielu instrumentach, między innymi na gitarze, flecie, fortepianie, organach, akordeonie, instrumentach perkusyjnych. Tworzył w różnych stylach: między innymi muzykę elektroniczną, rock, jazz rock, rock eksperymentalny, blues.

Czesław Niemen podczas występu na festiwalu w Opolu.

Polski rock i rock elektroniczny

Budka Suflera

Zespół **Budka Suflera** jest typowym przedstawicielem nurtu rockowego w polskiej muzyce rozrywkowej. Został założony w 1974 roku przez Krzysztofa Cugowskiego i Romualda Lipkę. Początkowo grupa wykonywała utwory inspirowane twórczością znanych zachodnich zespołów, jednak z czasem wypracowała własne brzmienie. Ostatni koncert, będący nieoficjalnym pożegnaniem się z fanami, odbył się w 2014 roku.

Charakterystyczny wokal Krzysztofa Cugowskiego oraz melodyjne kompozycje sprawiają, że niemal wszystkie utwory Budki Suflera stały się przebojami.

Zespół **Perfect** powstał w 1977 roku. Autorem większości kompozycji był współzałożyciel grupy, gitarzysta, wokalista i kompozytor – Zbigniew Hołdys. Zespół od początku stawiał na silny związek muzyki i tekstu oraz na perfekcyjne umiejętności muzyków. Po przerwie w działalności Perfect wrócił na scenę muzyczną w 1993 roku już bez Zbigniewa Hołdysa. Liderem grupy został wokalista Grzegorz Markowski.

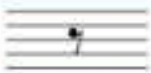
Zespół Perfect jest zaliczany do gigantów polskiego rocka.

Posłuchaj

Perfect, Autobiografia

Ta piosenka to jeden z najpopularniejszych przebojów polskiego rocka. Zastanów się i odpowiedz, jaką funkcję pełni pauza (cisza) między zwrotkami a refrenem. Podaj wartość (długość) tej pauzy.

Wartości pauz	
pauza całonutowa	
pauza półnutowa	
pauza ćwierćnutowa	
pauza ósemkowa	
pauza szesnastkowa	

Grupa **Maanam** zawiązała się w 1975 roku w Krakowie. Zespół przez wiele lat był określany jako „najbardziej niezwykły zespół w historii polskiej muzyki rockowej”. Wokalistka tej grupy, Kora, autorka słów do wielu piosenek Maanamu, to bardzo ciekawa i charyzmatyczna osobowość artystyczna. Jej teksty określa się jako poetyckie, z domieszką humoru i surrealistycznych wizji.

Grupa Maanam zyskała popularność po występie w 1980 roku na festiwalu w Opolu z utworem *Boskie Buenos*. Zespół zakończył działalność w 2008 roku.

Posłuchaj

Maanam, Krakowski spleen

Zwróćcie uwagę na emocje, jakie towarzyszą wokalistce wykonującej ten utwór. Spokojny i łagodny śpiew zamienia się niemal w krzyk. Co sądzicie o tego typu ekspresji wykonawczej?

Zespół Kombii po reaktywacji w 2003 roku.

W 1976 roku powstała grupa **Kombi**. Zespół zdobył wielką popularność między innymi dzięki wokaliście, **Grzegorzowi Skałwińskiemu**. Grupa początkowo łączyła różne style, a z czasem oparła swoją muzykę na brzmieniu elektronicznych instrumentów klawiszowych. Po okresie zawieszenia działalności zespół się reaktywował w 2003 roku i zmienił nazwę na Kombii. Od tego czasu zaistniał na polskim rynku muzycznym z nowym, bardziej popowym repertuarem.

Zespół **Republika** zadebiutował w 1981 roku. Mówi się o nim, że zrewolucjonizował oblicze rodzimego rocka. Nowatorski styl, ambitne teksty i wprowadzenie nowinek ze świata techniki – to jego cechy wyróżniające. Grupa zawdzięcza charakterystyczne brzmienie liderowi, Grzegorzowi Ciechowskiemu – wokaliście, autorowi tekstów, muzykowi grającemu na flecie i fortepianie. Ciechowski traktował fortepian jako instrument perkusyjny, przez co muzyka Republiki sprawia wrażenie mechanicznej.

Posłuchaj

Republika, Biała flaga

Zwróćcie uwagę na „fortepian Ciechowskiego”. Czy zgodzicie się, że brzmi jak automatyczny? A może macie inne zdanie? Rozpocznijcie dyskusję.

Charakterystyczne były czarne stroje muzyków Republiki i minimalistyczna scenografia podczas koncertów. Zespół zakończył swoją działalność w 2002 roku, po śmierci lidera i wokalisty, Grzegorza Ciechowskiego.

Zespół **Lady Pank** powstał w 1982 roku, nagrywa i koncertuje do dziś. Jego współzałożycielem jest Jan Borysewicz. Grupa wykonuje nowocześnie brzmiącą i bardzo starannie zaaranżowaną muzykę poprockową z elementami innych stylów muzycznych.

Mimo że skład zespołu Lady Pank kilkakrotnie się zmieniał, zarówno Jan Borysewicz (wokalista, gitarzysta), jak i Janusz Panasewicz (wokalista) są w nim od początku istnienia grupy.

Zagraj na instrumentach

Umiarkowanie *Zawsze tam, gdzie ty* Muzyka: Jan Borysewicz

Gitara

The musical score for guitar is written in 4/4 time. It consists of three staves. The first staff shows four measures with chords C, a, G, and G. The second staff starts with a measure rest, followed by a sequence of eighth notes (C, D, E, F, G, A, B, C) and a final measure with a G chord. The third staff also starts with a measure rest, followed by a sequence of eighth notes (C, D, E, F, G, A, B, C) and a final measure with a G chord.

PYTANIA I POLECENIA

1. Gitarzysta zespołu Kombi uznawany był wielokrotnie za najlepszego gitarzystę roku w Polsce – jest on również bardzo dobrym wokalistą o szerokiej skali głosu. Metoda, dzięki której można znacznie poszerzyć skalę swojego głosu, nazywa się SLS. Poszukajcie w internecie informacji na ten temat. Wspólnie z nauczycielem muzyki określcie swoją skalę (zasięg) głosu.
2. W składzie zespołu Budka Suflera jeden z muzyków gra na gitarze basowej. Jest on bardzo znanym basistą. Jego gra i brzmienie basu jest charakterystyczne i łatwo rozpoznawalne. Gitara basowa odgrywa bardzo ważną rolę w każdym zespole rockowym. Jej gra jest ściśle powiązana z grą perkusisty. Ważne jest też jej brzmienie oraz technika gry basisty. Istnieje program komputerowy, który umożliwia granie na basie amatorom. Dźwięki różnych gitar basowych można wydobywać za pomocą klawiatury. Brzmienie jest identyczne jak oryginalne – jest jego wierną kopią (samplem). Program jest łatwy w obsłudze. Znajdziecie go w internecie. Za pomocą programu zabawcie się w basistów. Zagrajcie kilka riffów (krótkich zagrywek) basowych. Wykorzystujcie często taki sposób grania na lekcjach muzyki.

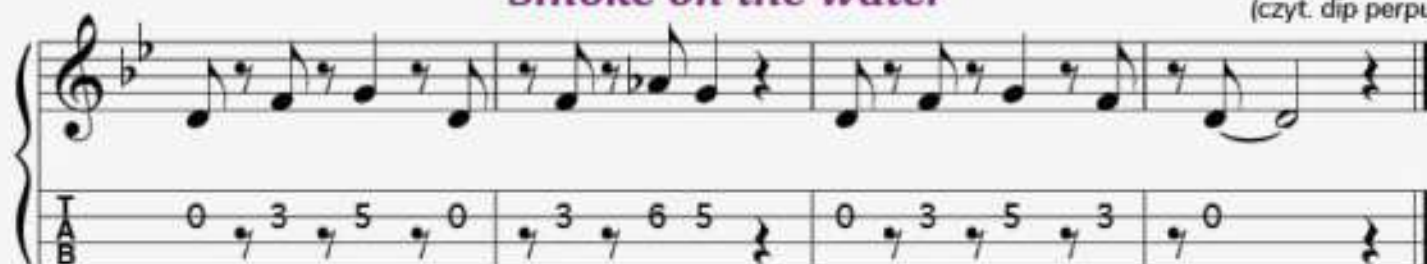
3. Zagrajcie te riffy (zagrywki) na gitarze basowej, wykorzystując zapis tabulaturowy. Tabulatura na gitarę basową to zapis utworu w postaci oznaczeń cyfrowych na czterolinii. Kolejne linie od góry oznaczają struny gitary (G, D, A, E). Struna E, najgrubsza, jest umieszczona jako ostatnia – na samym dole tabulatury. Cyfry oznaczają numer progu, na którym należy postawić palec.

Basista grupy Budka Suflera.

Smoke on the water

Muzyka: Deep Purple
(czyt. dip perpul)

Rock and roll

Disco

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 171

- Polska muzyka rockowa rozwijała się bardzo szybko już od lat 70. XX wieku. Polska odmiana rocka nazywana była wówczas **big-beatem**.

s. 171

- Pierwsze polskie zespoły big-beatowe to **Rythm and Blues** i **Czerwone Gitary**.

s. 171

- **Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej (KFPP)** w Opolu jest organizowany rokrocznie od 1963 roku. W jego trakcie prezentowane są między innymi premierowe polskie utwory.

s. 172

- **Czesław Niemen** to jeden z najwybitniejszych polskich muzyków. Tworzył między innymi muzykę rockową, jazz rock, muzykę elektroniczną i bluesową.

s. 172

- Wśród wielu polskich grup wykonujących rock zaistniały gwiazdy, które występują do dziś lub których utwory są cały czas bardzo popularne. Są to zespoły: **Budka Suflera**, **Perfect**, **Maanam**, **Republika**, **Lady Pank** i **Kombi**.

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Zespół Czerwone Gitary wylansował wiele przebojów. Przygotujcie multimedialną prezentację na temat tej grupy. Wykorzystajcie zdjęcia, filmy, stare i nowe nagrania, podkłady karaoke do samodzielnego śpiewania, gitarę lub keyboard i inne potrzebne instrumenty. Koniecznie umieśćcie informację o dwóch charyzmatycznych liderach tej grupy: Krzysztofie Klenczonie i Sewerynie Krajewskim.

VIII

Fonografia
– dźwięk
z nośnika

Tak było
Tak jest
Reklama, muzyka i media

1. Tak było

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, czym jest fonografia;
- poznasz urządzenia, które służyły do rejestracji dźwięku od końca XIX wieku do dzisiaj;
- dowiesz się, czym był magnetofon szpulowy i na jakiej zasadzie działał;
- poznasz pojęcie *stereofonia*;
- nauczysz się wykonywać nagrania stereofoniczne.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Być może w domu twoich dziadków był lub jest magnetofon szpulowy bądź kasetowy. Czy wiesz, na jakiej zasadzie te urządzenia działały?
2. Wyjaśnij, co oznacza termin stereo.

Wynalezienie fonografu

Wynalezienie urządzeń do zapisywania i odtwarzania dźwięku otworzyło nowy rozdział w historii muzyki. Wielkie dzieła muzyczne oraz proste utwory i piosenki, do tej pory wykonywane tylko na „żywo”, wreszcie mogły być utrwalone i ponownie odsłuchane. Wszystko rozpoczęło się od wynalezienia **fonografu**.

fonografia

Fonografia – sposób (technika) zapisu i odtwarzania dźwięku oraz muzyki.

Thomas Edison (czytaj: tomas edison) – amerykański wynalazca, który w 1878 roku opatentował urządzenie o nazwie fonograf. Służył on do zapisu i odtwarzania dźwięku.

fonograf

Magnetofony – szpulowy i kasetowy

gramofon

Nagrania z fonografu i gramofonu nie były jednak dobrej jakości. Wraz z rosnącą liczbą powtórzeń nagrany materiał stawał się coraz mniej czytelny (przybywało szumów i trzasków). Po gramofonie wynalezionym przez Emila Berlinera w 1887 roku skonstruowano kolejne, bardziej doskonałe urządzenie nagrywające. Był to **magnetofon**. Pierwsze tego typu urządzenia posiadały **dwie szpule**, na któ-

magnetofon
szpulowy

Magnetofon szpulowy.

re nawijana była taśma magnetofonowa. Przechodziła ona przez głowicę, która odtwarzała muzykę lub ją nagrywała. Magnetofony stały się powszechne już w latach 60. XX wieku. Nagrywanie na taśmę możliwe było nawet w warunkach domowych.

Po pewnym czasie dość niewygodne szpule z taśmą zastąpiono małą kasetą. Magnetofony szpulowe ustąpiły miejsca mniejszym i lżejszym **magnetofonom kasetowym**. Nagrania na magnetofonie szpulowym i kasetowym były analogowe.

magnetofon
kasetowy

Magnetofon kasetowy.

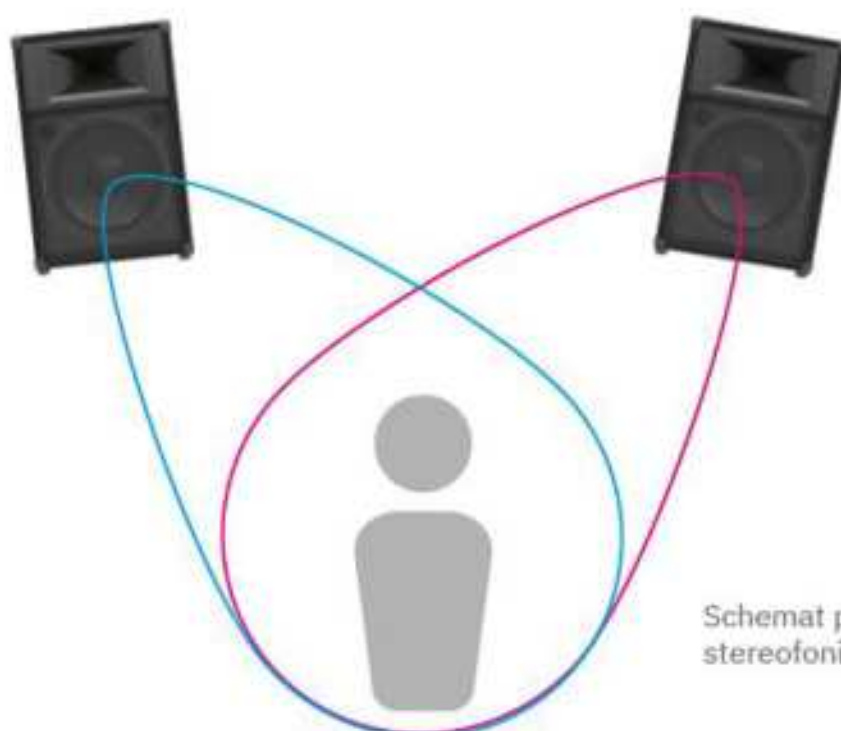
Posłuchaj i obejrzyj

Magnetofon szpulowy ZRK 2450 S – taśma demonstracyjna (wpisz tę frazę w wyszukiwarkę i znajdź film)

Jest to test magnetofonu szpulowego produkcji polskiej z lat 80. ubiegłego wieku. Uruchomiona została specjalna taśma z głosem lektora. Opisuje prawidłowy sposób użytkowania magnetofonu. Zwróć uwagę na dbałość producenta o właściwe użytkowanie sprzętu i poprawność podłączenia poszczególnych elementów w celu uzyskania stereofonii.

Stereofonia (potocznie – stereo) – metoda zapisywania, a następnie odtwarzania dźwięku w sposób pozwalający odbierającemu (słuchaczowi) odczuwać wrażenie przestrzenności słyszanych dźwięków.

stereofonia

Schemat powstawania stereofonii.

Zagraj na instrumentach

Wykonaj na gitarze, keyboardzie lub dzwoneczkach utwór Sofia zgodnie z zapisem nutowym. Porównaj swoje wykonanie z dowolnym coverem instrumentalnym tego utworu – znajdziesz go w internecie.

Wesoło

Sofia

Muzyka: Alvaro Soler

4/4

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

Chords: a, C, G, F, a, C, G, F, F, a, G, F, G, E, F, C, G, d, F, C, G, d, F, C, G, d, a, C, G, F

ref.

Cover – wykonanie własnej wersji już istniejącego utworu (oryginału).

Pamiętaj, że **utwory są chronione prawami autorskimi** – reguluje to ustawa z 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (z późniejszymi zmianami).

Autor utworu ma prawo do jego integralności, decydowania o pierwszym upublicznieniu, sposobie wykorzystania, a także nienaruszalności treści i formy swojego dzieła. Nie wolno publikować cudzego tekstu, zdjęcia ani utworu bez zgody twórcy i podania nazwiska autora. Cytując dany tekst lub opisując zdjęcia w referacie, zawsze wyróżnijmy cytą, ujmując go w cudzysłów, który go rozpoczyna i kończy.

PYTANIA I POLECENIA

1. Naucz się wykonywać nagrania stereofoniczne. W tym celu:
 - a) wybierz program do nagrywania komputerowego – znajdziesz go w internecie;
 - b) wprowadź do swojego projektu muzycznego cztery ścieżki dźwiękowe:
 - na pierwszej ścieżce nagraj podkład do ulubionej piosenki – zdobądź podkład karaoke z legalnych stron z takimi utworami;
 - na drugiej ścieżce nagraj śpiew kolegi lub koleżanki do wybranej wcześniej piosenki; wybierz w ustawieniach hasło „panorama” i przesunij suwak panoramy w lewo (ok. 70%); dźwięk będzie dochodził głównie z lewego głośnika;

- na trzeciej ścieżce nagrywaj tak samo, jak poprzednio, ale wybierz do śpiewu inną osobę; panoramę ustaw na 70% w prawo; nagrany dźwięk będzie dochodził głównie z prawego głośnika;

- na czwartej ścieżce nagraj głos kolejnej osoby; panoramy nie przesuwaj ani w lewo, ani w prawo.

Zapisz cały projekt i odsłuchaj go na głośnikach zewnętrznych. Usłyszysz trzosobowy chór – dźwięki będą dochodziły przestrzennie z lewej i prawej strony oraz ze środka. To jest właśnie stereofonia. Zaprezentuj swoje nagranie na lekcji.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 178

- Dźwięki i muzykę nagrywano już w końcu XIX wieku. Nagrania z **fonografu** i **gramofonu** nie były jednak dobrej jakości.

s. 178

- **Fonografia** to sposób zapisu i odtwarzania dźwięku oraz muzyki.

s. 178

- Jakość nagrań odmieniło wynalezienie **magnetofonu szpulowego** i **kasetowego**. Odtąd można było nagrywać muzykę we własnym domu.

s. 179

- **Stereofonia** pozwalała odczuwać dźwięk przestrzennie.

s. 181

- Wszystkie utwory muzyczne (muzyka oraz słowa) są **chronione prawami autorskimi**.

2. Tak jest

NA TEJ LEKCJI:

- przypomnisz sobie, jakie są formaty zapisu dźwięku i muzyki;
- poznasz zasadę działania płyty kompaktowej;
- poznasz możliwości cyfrowych odtwarzaczy muzyki oraz innych urządzeń cyfrowych.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Czy wiesz, co oznacza skrót CD? Z czym ci się kojarzy?
2. Smartfon i tablet mają wiele funkcji. Powiedz, czy wśród nich są także funkcje związane z muzyką i jej edycją. Opowiedz o nich krótko.
3. Czy, twoim zdaniem, wiedza dotycząca nagrywania i utrwalania dźwięku może być przydatna w codziennym życiu? W jakich sytuacjach?

Compact Disc – nowoczesny nośnik dźwięku

Następcami magnetofonów szpulowych i kasetowych są używane również obecnie **odtwarzacze płyt kompaktowych**, w których nośnikiem dźwięku jest **płyta kompaktowa – Compact Disc** (w skrócie: CD). Sygnał dźwiękowy, poprzednio zapisywany na taśmach, jest zapisywany na powierzchni płyty. Urządzenia do odtwarzania takich płyt są nowoczesne i oprócz muzyki przekazują również inne informacje – między innymi liczbę nagrań, tytuły utworów, czas nagrań.

płyta kompaktowa

Odtwarzacze CD.

Cyfrowe nagrywanie i odtwarzanie muzyki

Jak już wiecie, format MP3 pozwala kompresować pliki muzyczne, a ich jakość jest przy tym dobra. Pliki takie mają małe rozmiary – od kilku do kilkunastu tysięcy KB (kilobajtów). Pozwoliło to na skonstruowanie nowych urządzeń do zapisu i odsłuchiwania muzyki. Urządzenia takie to **odtwarzacze MP3**. Dźwięk jest w nich zapisany w formacie cyfrowym.

odtwarzacz MP3

Odtwarzacz MP3.

odtwarzacz MP4

Istnieje jeszcze inny format plików dźwiękowych. To **MP4** – rodzaj formatu umożliwiający nie tylko słuchanie muzyki, ale także oglądanie zdjęć i filmów. Skrótem MP4 nazywa się również urządzenia posiadające ekran i wymienione wyżej możliwości.

Odtwarzacz MP4.

edycja muzyki

Edycja (edytowanie) muzyki – zmiana parametrów nagranych materiałów muzycznych, na przykład w celu udoskonalania dźwięku.

Dźwięk można nagrywać i odtwarzać również na innych urządzeniach codziennego użytku – smartfonach, tabletach, laptopach oraz notebookach.

Posłuchaj i obejrzyj

He's a pirate, temat z filmu *Piraci z Karaibów*

Wysłuchaj soundtracku z tego znanego filmu przygodowego na urządzeniu typu MP3. Następnie wysłuchaj nagrania ponownie i obejrzyj fragment filmu na komputerze. Odpowiedz, czy obraz, który oglądasz w trakcie słuchania muzyki, pomaga w jej odbiorze czy przeszkadza.

Zagraj na instrumentach

Wesoło

He's a pirate
(temat z filmu *Piraci z Karaibów*)

Muzyka: Hans Zimmer,
Klaus Badelt

PYTANIA I POLECENIA

1. Obecnie dostępne są notebooki, smartfony oraz tablety, które posiadają bardzo wiele przydatnych funkcji – nagrywania, odtwarzania dźwięku, wykonywania zdjęć i nagrywania filmów oraz ich edytowania. Sprawdź, jakie możliwości ma twoje urządzenie mobilne. Opowiedz o nich.
2. Sprawdź, czy w ośrodku kultury w twojej okolicy (np. w domu kultury, centrum kultury, osiedlowym klubie) organizowane są warsztaty muzyczne lub inne specjalistyczne szkolenia prowadzone przez animatorów, na przykład komputerowe. Może dotyczą one tematów, które cię interesują? Przejrzyj również stronę internetową Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) z twojej miejscowości lub gminy. Weź udział w wybranym przez siebie szkoleniu lub warsztatach. W wolnym czasie podziel się z kolegami i koleżankami swoją wiedzą i umiejętnościami.

PODSUMOWANIE LEKCJI

- Magnetofony (szpulowy i kasetowy) służyły do analogowego zapisu dźwięku. Dzięki postępowi technologicznemu pojawiają się nowe urządzenia umożliwiające cyfrowe nagrywanie i odtwarzanie dźwięku. Odtwarzacz CD jest jednym z nich. Nośnikiem dźwięku jest **płyta kompaktowa (CD)**. s. 183
- **Odtwarzacze MP3** to urządzenia, na których dźwięk zapisany jest w formacie MP3 pozwalającym kompresować pliki muzyczne, dzięki czemu mają one małe rozmiary i zachowują dobrą jakość. s. 183
- Innym formatem plików dźwiękowych jest **MP4** – umożliwia on nie tylko słuchanie muzyki, lecz także oglądanie zdjęć i filmów. s. 184
- **Edycja muzyki** to zmiana parametrów nagranej muzyki – na przykład udoskonalanie dźwięku lub skrócenie nagrania. s. 184

3. Reklama, muzyka i media

NA TEJ LEKCJI:

- dowiesz się, jakie były początki reklamy;
- poznasz rolę reklamy w promowaniu twórców i wykonawców muzycznych;
- samodzielnie przygotujesz reklamę multimedialną.

Porozmawiajmy o muzyce

1. Odpowiedz, jaką formę reklamy na temat wydarzeń artystycznych lubisz najbardziej i jaka najbardziej cię przekonuje.
2. Czy są reklamy, których nie lubisz? Jeżeli tak, wyjaśnij dlaczego. Podaj kilka przykładów.

Początki reklamy

Już w starożytności właściciele karczm i zajazdów reklamowali się na ścianach swoich budynków, a handlarze zachwalali swoje produkty, używając okrzyków i nawoływań. Wynalezienie druku przez Johanna Gutenberga w 1450 roku nie tylko dało początek książce, lecz także w późniejszym okresie umożliwiło tworzenie reklamy tekstowej. Takie reklamy pojawiły się w pierwszych gazetach i czasopismach już w XVII–XVIII wieku.

Reklama prasowa sprzed II wojny światowej.

reklama

Reklama – słowo to pochodzi najprawdopodobniej od łacińskiego słowa *reklamare* – „odzew”. Obecnie oznacza informację, która jest jednocześnie perswazją (nakłanianiem) do wykonania określonej reakcji, na przykład zakupu produktu.

Reklama w przemyśle muzycznym

Współczesny przemysł muzyczny nie mógłby się rozwijać bez reklamy. Reklamują się zarówno wielkie koncerty nagraniowe, jak i małe wytwórnie fonograficzne. Reklamowane są wydarzenia artystyczne, koncerty, widowiska, nowe płyty i nagrania. Duża liczba wydarzeń związanych z muzyką i sztuką sprawia, że odbiorcy trudno jest znaleźć wszystkie interesujące go informacje. By przyciągnąć uwagę, twórcy reklam stosują różnorodne techniki. **Reklama pomaga w wypromowaniu płyty oraz wykonawcy.**

Reklama promująca trasę koncertową
Krzysztofa Zalewskiego.

promowanie płyt
i wykonawców

Posłuchaj i obejrzyj

Reklama sklepu ze sprzętem elektronicznym, w której wykorzystano piosenkę w wykonaniu Eweliny Lisowskiej ze zmienionym tekstem

Zwróć uwagę na wykorzystanie znanego przeboju polskiej piosenkarki młodego pokolenia do reklamy sieci hipermarketów. Reklama zawiera połączenie śpiewu, tańca, obrazu, świateł, gry aktorskiej – jest więc w pełni multimedialna. Czy potrafisz odpowiedzieć, jaki tytuł nosi przebój, z którego zaczerpnięto linię melodyczną do tej reklamy?

Muzyka w reklamie

Oto kilka przykładów powiązania muzyki, reklamy i mediów.

1. Muzyka i piosenki z reklam telewizyjnych

Muzyka bywa pisana specjalnie do reklam, ale często wykorzystuje się fragmenty muzyki, która już istnieje (wszystkie gatunki i style muzyczne, również muzykę klasyczną).

2. Muzyka filmowa

Muzyka z kinowych produkcji wykorzystywana jest w spotach reklamujących te filmy.

3. Muzyka z seriali i programów telewizyjnych

Istnieje samodzielnie, ale także w połączeniu z dziełem, dla którego powstała. Spełnia funkcję reklamy tego dzieła.

4. Muzyka z kreskówek i bajek

Świat widziany oczami dziecka nie jest taki sam, jak świat widziany przez dorosłych; muzyka z bajek jest pisana specjalnie dla małego odbiorcy po to, by przyciągnąć jego uwagę.

5. Muzyka ze zwiastunów (filmów, seriali i programów telewizyjnych)

Ma za zadanie przyciągnięcie jak największej liczby widzów.

 Zagraj na instrumentach

Szybko

W stronę słońca (fragment)

Muzyka: Ewelina Lisowska

PYTANIA I POLECENIA

1. Pobierz darmową aplikację, która umożliwia rozpoznanie w kilka sekund każdego utworu muzycznego słuchanego z dowolnego źródła dźwięku. Sprawdź, jak aplikacja działa w praktyce i jakie inne funkcje posiada.

PODSUMOWANIE LEKCJI

s. 186

s. 187

- Początki **reklamy** sięgają czasów starożytnych – już wtedy zachęcała ludzi do skorzystania z produktów i usług.
- Reklama pomaga w **wypromowaniu artysty, jego płyty oraz koncertów**. Dobra reklama zawiera bodźce pobudzające wyobraźnię i wzbudza chęć poznania dzieła lub jego twórcy.

PROPOZYCJE PROJEKTÓW

1. Przygotuj krótką reklamę multimedialną, która będzie miała na celu wypromowanie najlepszego muzyka w waszej klasie. Pamiętaj o głównych założeniach takiej reklamy:
 - a) czas trwania – nie dłuższy niż 30 sekund;
 - b) musi być skonstruowana tak, by zainteresować potencjalnego odbiorcę;
 - c) powinna przekazywać najważniejsze informacje o wybranej osobie;
 - d) nie może być uciążliwa ani wprowadzać w błąd;
 - e) musi uwzględniać ustawę o ochronie danych osobowych – pamiętaj, że osoba, o której zamierzasz zrobić film lub nagranie reklamowe, musi wyrazić na to zgodę. Podanie jego nazwiska w reklamie emitowanej publicznie musi być również za jego zgodą.

Należy też zaplanować, co będzie nośnikiem reklamy; może to być plik MP3 (fonia), plik MP4 (fonia i wizja), film itp.
2. Jeśli zainteresowała was historia sprzętu służącego do rejestracji dźwięku, zgromadźcie informacje na temat gramofonu, czyli następcy fonografu Thomasa Edisona. Przygotujcie krótką prezentację o tym urządzeniu. Wykorzystajcie dostępne filmy, ryciny, zdjęcia i nagrania ze starych gramofonów. Możecie podzielić się na trzy grupy i wykonać tę pracę w zespołach. Każda grupa powinna wybrać osobę, która będzie koordynować pracę zespołu.

IX.

Muzyką
wypełnij
czas

▶ Utwory instrumentalne

▶ Utwory wokalne

▶ Kanony

1. Utwory instrumentalne

Znajdziecie tutaj znane utwory z różnych gatunków muzycznych, zadania do nich oraz informacje o tworzących je kompozytorach.

Utwory mają postać prostych zapisów nutowych i partytur dla kilku wykonawców. Wykonując je, starajcie się przeanalizować dokładnie zapis nutowy. Główna linia melodyczna umieszczona jest zawsze na górnej pięciolinii. Kolejno „rozczytujcie” zapis nutowy następnych instrumentów lub głosów. Byłoby optymalnie, gdyby każdy wykonawca znał bardzo dobrze swoją partię oraz potrafił zagrać partię kolegi.

Aby wasze muzykowanie było zgodne z zapisem utworu (metrum, tempo, dynamika itp.), wybierzcie spośród siebie osobę, która pokieruje waszą orkiestrą.

- Zagraj fragment I części utworu Ludwiga van Beethovena *Dla Elizy*.

Dla Elizy

Muzyka: Ludwig van Beethoven

Umiarkowanie

6

11

16

21

1.

2.

ĆWICZENIE DODATKOWE

Na podstawie wiedzy zdobytej w szkole podstawowej oraz informacji z książek i internetu przygotujcie krótką prezentację na temat klasyków wiedeńskich.

Józef Haydn
(1732–1809).

Wolfgang Amadeusz Mozart
(1756–1791).

Ludwig van Beethoven
(1770–1827).

- Wykonajcie w dwugłosie jeden z tańców wchodzących w skład suity – sarabandę. Wersja łatwiejsza tego tańca to wykonanie melodii głównej na keyboardzie.

Powoli **Sarabanda** Opracowanie: Zbigniew Nikodem Szałko

Flet

Dzwonki

5

F

D.

9

F

D.

13

F

D.

Sheet music for the Sarabanda, featuring Flute (Flet) and Keyboard (Dzwonki) parts. The music is in 3/4 time, key of D major, and marked 'Powoli' (Ad libitum). The score is divided into four systems, each with measures 5, 9, and 13 indicated. Dynamics include *p* (piano) and *f* (forte).

- Zagraj na instrumentach melodycznych kanon staroangielski.

Kanon

Autor: nieznany

Umiarkowanie

ĆWICZENIE DODATKOWE

Wyklaszcz rytm trzeciego i czwartego taktu kanonu staroangielskiego. Zwróć uwagę na poprawne wykonanie trioli.

- Zagraj na dzwonekach lub keyboardzie utwór Alleluja Georga Friedricha Händla (czytaj: fri-dricha hendla).

Alleluja

Muzyka: Georg Friedrich Händel

Georg Friedrich Händel (1685–1759) – kompozytor epoki baroku.

- Wykonajcie Kołysankę Franciszka Schuberta (czytaj: szuberta) w opracowaniu na głos, dzwonki i keyboard. Partię wokálną wykonajcie nazwami solmizacyjnymi lub na głosce (a). Można ją też zastąpić fortepianem.

Kołysanka

Muzyka: Franciszek Schubert

Powoli

Śpiew lub fortepian

Dzwonki

Keyboard

Ś., F.

D.

K.

3

6

9

>

> dim.

Franciszek Schubert (1797–1828) – wiedeński kompozytor uważany za prekursora romantyzmu w muzyce.

- Zagraj fragment walca Nad pięknym modrym Dunajem Johanna Straussa.

Nad pięknym modrym Dunajem

Muzyka: Johann Strauss

Walc

Gitara

Keyboard

7

G.

K.

14

G.

K.

21

G.

K.

28

G.

K.

ĆWICZENIE DODATKOWE

Ułóżcie i wykonajcie w grupie prosty akompaniament rytmiczny do walca Nad pięknym modrym Dunajem Johanna Straussa.

Johann Strauss syn (1825–1899) – austriacki dyrygent, skrzypek i kompozytor; twórca walców i operetek, nazywany królem walca.

- Zagrajcie na instrumentach pastorałkę Oj, Maluśki.

Oj, Maluśki

Melodia: tradycyjna

Nie za szybko

Sheet music for the instrumental piece "Oj, Maluśki" in 3/4 time, featuring Flute 1, Flute 2, and Keyboard.

The score is divided into three systems, each with three staves (Flet 1, Flet 2, Keyboard).

System 1 (Measures 1-4): The tempo marking "Nie za szybko" is present. The dynamics are marked *mp*. The first staff (Flet 1) has a triplet of eighth notes in measures 1 and 2. The second staff (Flet 2) has a half note in measure 1 and a quarter note in measure 2. The third staff (Keyboard) has a half note in measure 1 and a quarter note in measure 2.

System 2 (Measures 5-8): The first staff (F. 1) has a triplet of eighth notes in measures 5 and 6. The second staff (F. 2) has a half note in measure 5 and a quarter note in measure 6. The third staff (K) has a half note in measure 5 and a quarter note in measure 6.

System 3 (Measures 9-12): The first staff (F. 1) has a half note in measure 9 and a quarter note in measure 10. The second staff (F. 2) has a half note in measure 9 and a quarter note in measure 10. The third staff (K) has a half note in measure 9 and a quarter note in measure 10. The piece concludes with a double bar line and repeat signs in measures 11 and 12.

- Zagrajcie na instrumentach tradycyjną balladę angielską, pochodzącą ze średniowiecza.

Muzyka: Simon & Garfunkel

Opracowanie: Zbigniew Nikodem Szałko

Tradycyjna ballada angielska

Dość szybko

Gitara e G D e G D

Dzwonki chromatyczne

Tamburyn

Bębenek

G. e A H⁷ e

D. 6

I. 6

B.

G. G D e

D. 11

I. 11

B.

G. D e

D. 16

I. 16

B.

- Zagrajcie na keyboardzie, gitarze lub ukulele tradycyjny utwór irlandzki.

Rytmicznie, wesoło

Road to Lisdoonvarna

Muzyka: tradycyjny utwór irlandzki

- Wysłuchaj utworu Maxa Freedmana (czytaj: fridmana) Rock around the clock, a następnie zagraj jego fragment na dzwonkach, keyboardzie lub gitarze.

Rytmicznie

Rock around the clock

Muzyka: Max Freedman

2. Utwory wokalne

Śpiew to forma aktywności muzycznej, mająca duży wpływ na ogólny rozwój człowieka – na koncentrację, myślenie abstrakcyjne, wrażliwość i wyrażanie swoich emocji. Jaki wybrać repertuar? To zależy od zainteresowań samego wykonawcy. Poniżej podajemy kilka utworów tematycznych, które mogą być wykorzystane podczas różnych uroczystości.

Mazurek Dąbrowskiego

Słowa: Józef Wybicki
Muzyka: autor nieznany

Tempo mazurka

Je - szcze Po - lska nie zgi - nę - ła, kie - dy my ży - je - my.
Co nam o - bca prze - moc wzię - ła, sza - blą o - dbie - rze - my.
Marsz, marsz, Dą - bro - wski, z zie - mi wło - skiej do Po - lski.
Za two - im prze - wo - dem złą - czym się z na - ro - dem.

1. Jeszcze Polska nie zginęła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
szablą odbierzemy.

Refren:
Marsz, marsz Dąbrowski,
z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
złączym się z narodem.

2. Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
jak zwyciężać mamy.

Refren:
Marsz, marsz Dąbrowski...

3. Jak Czarniecki do Poznania
po szwedzkim zaborze,
dla Ojczyzny ratowania
wrócim się przez morze.

Refren:
Marsz, marsz Dąbrowski...

4. Już tam ojciec do swej Basi
mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono nasi
biją w tarabany.

Refren:
Marsz, marsz Dąbrowski...

Marsz Pierwszej Brygady

Muzyka: M. D. Tomnikowski

Słowa: Tadeusz Biernacki,

Andrzej Hałaciński

Le - gio - ny to żoł - nie - rska nu - ta, Le - gio - ny to o - fiar - ny
 stos. Le - gio - ny to żoł - nie - rska bu - ta, Le - gio - ny to stra - ce - ńców
 los. My, Pie - rwsza Bry - ga - da, strze - le - cka gro -
 ma - da, Na stos rzu - ci - li - śmy nasz ży - cia los, na stos na
 stos! Na stos rzu - ci - li - śmy nasz ży - cia los, na stos na stos!

1. Legiony to żołnierska nuta,
 Legiony to straceńców los.
 Legiony to żołnierska buta,
 Legiony to ofiarny stos.

Refren:

My, Pierwsza Brygada,
 strzelecka gromada,
 na stos rzuciliśmy nasz życia los,
 na stos, na stos.

2. O, ileż mąk, ileż cierpienia,
 o, ileż krwi, wylanych łez.
 Pomimo to nie ma zwątpienia,
 dodawał sił wędrówki kres.

Refren:

My, Pierwsza Brygada...

3. Mówili, żeśmy stumanieni,
 nie wierząc w to, że chcieć to móc,
 lecz trwaliśmy osamotnieni,
 a z nami był nasz drogi Wódz!

Refren:

My, Pierwsza Brygada...

4. Nie chcemy już od was uznania,
 Ni waszych mów, ni waszych łez,
 Skończyły się dni kołatania
 Do waszych serc, do waszych kies.

Refren:

My, Pierwsza Brygada...

Jak długo w sercach naszych

Autor: nieznany
Słowa: Wacław Gajda

Jak dłu - go w ser - cach na - szych
choć kro - pla po - lskiej krwi, jak dłu - go w ser - cach
na - szych o - jczy - sta mi - łość tkwi.
Stać bę - dzie kraj nasz ca - ty, stać bę - dzie Pia - stów
gród, zwy - cię - ży O - rzeł Bia - ły,
zwy - cię - ży po - lski lud. lud. Jak lud.

1. Jak długo w sercach naszych
Choć kropla polskiej krwi,
Jak długo w sercach naszych
Ojczyzna miłość tkwi,

Refren:
Stać będzie kraj nasz cały,
Stać będzie Piastów gród,
Zwycięży Orzeł Biały,
Zwycięży polski lud.

2. Jak długo na Wawelu
Zygmunta bije dzwon
Jak długo z gór karpackich
Rozbrzmiewa polski ton,

Refren:
Stać będzie kraj nasz cały,
Stać będzie Piastów gród,
Zwycięży Orzeł Biały,
Zwycięży polski lud.

3. Jak długo Wisła wody
Na Bałtyk będzie słać,
Jak długo polskie grody
Nad Wisłą będą stać,

Refren:
Stać będzie kraj nasz cały,
Stać będzie Piastów gród,
Zwycięży Orzeł Biały,
Zwycięży polski lud.

Słowa jak ptaki

Muzyka: Zbigniew Nikodem Szałko

Słowa: Zbigniew Nikodem Szałko

Soft Rock ♩ = 110

h G e A

Ty - ie zbę - dnych słów pa - da czę - sto mię - dzy na - mi.
Ta - ką ma - ją moc, mo - gą wie - lką mi - łość wznie - cić.

5 h G e A/Cis

Nie - po - trze - bnych jak płaszczy - mo - wy w śro - dku ma - ją.
Wie - lką si - łą są, nie - na - wi - ści rdzę za - szcze - plą.

9 D G e A/Cis

Krą - żą wo - kół nas, go - rzki ma - ją smak.
Nie rzu - ca - jmy tak ty - lu słów na wiatr.

13 Ref. G D e h

Bo sło - wa jak pta - ki szy - bu - ją nad na - mi.

17 G D fis A

To ko - ją, to ra - nią, wznie - ca - ją żar.

21 G D e h

Sze - pta - ne na - mię - tnle, krzy - cza - ne zbyt czę - sto,

25 G D fis 1. A 2. D7+

mó - wio - ne po - cho - pnie sło - wa na wiatr. wiatr.

Przyjaciele ze szkolnej ławki

Muzyka: Zbigniew Nikodem Szalko

Słowa: Zbigniew Nikodem Szalko

Pop ♩ = 105

C e a d

Ty - le za na - mi już chwil. Ty - le za na - mi już lat.
Za - my - kam o - czy lecz wiem, Wspo - mi - nać nie wa - rto dziś.

5 F C d E

Na - krę - cić by mo - zna film. Ta - ki to cza - su szmat.
Prze - szłość jest mgli - sta jak sen. Przy - szło - ślą trze - ba żyć.

9 C e a d

Ró - żnie by - wa - to sam wiesz. Ró - żnie by - wa - to - to fakt.
Te fo - to - gra - fie sprzed lat, Te fo - to - gra - fie to my.

13 F C d E Ref.

Te - raz nie li - czy się też, To w ży - ciu sztu - ce akt, A
Ten ca - ły dzie - cię - cy świat, Ra - zem spędzo - nych dni.

17 F C d a d a d E

czas tak zmie - nia nas, to co już raz by - ło, nie zda - rzy się. A

21 F C d a d a I. d E

my i na - sze sny i na - sze lzy - to wła - śnie przy - jaźń jest.

25 2. d E Fis G D e h e h

przy - jaźń jest. A czas tak zmie - nia nas, to co już raz by - ło, nie

29 e Fis G D e h

zda - rzy się. A my i na - sze sny i na - sze

32 e h e Fis h

lzy to wła - śnie przy - jaźń jest i trwa!

Zacznij od Bacha

Muzyka: Zbigniew Wodecki

Słowa: Janusz Terakowski

d g C
 Gdy mu - sisz wstać, choć tu - lisz tak podgło - wą o - bło - czek snu i
 4 F B^b
 słów ty - le znasz u - czo - nych ci - cho przez noc, a tu dzień wsta - je już ko - lo -
 7 A d
 ro - wo - wi - taj! Za - cznij od
 10 g C C⁷ F
 Ba - cha, nim sło - Źce po da - chach ze -
 13 B^b g A
 sko - czy jak kot po no - cy ćmę...
 16 A d g
 I za - cznij od Ba - cha, gdy
 19 C C⁷ F B^b
 w pro - gu się wa - ha Ktoś, kto wi - nien
 22 g A
 wejść, a mo - że nie...

Gdy musisz wstać,
choć tulisz tak pod głową obłoczek snu
i słów tyle znasz uczonych cicho przez noc,
a tu dzień wstaje już kolorowo – witaj!

Gdy musisz wstać,
bo słońce już zawiesza na szczytach wież
poranny swój szal i rusza cię w długi marsz
wokół drzew krząta się ptaków rzesza – witaj!

Refren:
Zacznij od Bacha, nim słońce po dachach
zeskoczy jak kot po nocy ćmę...
I zacznij od Bacha, gdy w progu się waha
Ktoś, kto winien wejść, a może nie...

Dzień jeden w roku

Muzyka: Seweryn Krajewski

Słowa: Krzysztof Dzikowski

D
 Jest ta - ki dzień, ba - rdzo cie - pły, choć gru - dnio - wy,
 D fis h D A
 5
 D fis h D A
 9
 D fis h D A
 13
 D fis h D A
 17
 D fis h D A
 21
 G D G D G D
 Nie - bo zie - mi, nie - bu zie - mia, wszy - scy wszy - stkim
 24
 e A⁷ G D G D
 ślą ży - cze - nia. Drze - wa pta - kom, pta - ki drze - wom,
 27
 G D e A⁷ D
 tchnie - nie wia - tru pta - tkom śnie - gu.

3. Kanony

Kanon to najprostsza forma polifoniczna (poli – wiele, fonia – dźwięk). W kanonie wszystkie głosy śpiewają taką samą melodię, ale rozpoczynają ją z pewnym opóźnieniem.

Wykonajcie kanony zgodnie z podziałem na głosy.

- Wykorzystaj zapis popularnego kanonu Józefa Haydna *Noc srebrna* do tworzenia muzycznej wielogłosowości. Kanon ten można wykonać na trzech wybranych instrumentach lub wokalnie.

Noc srebrna

Muzyka: Józef Haydn

Umiarkowanie
① *p*

Noc sre-brna już za - pa - da, las dzi-wy o - po - wia - da.

Wiatr u - ko - ty - sał drze - wa i pleśń o no - cy śpie-wa.

a - a - a - a.

- Wykonaj utwór w kanonie z podziałem na 3 głosy.

Kanon słowiczy (kanon 3-głosowy)

Muzyka: Wolfgang
Amadeusz Mozart
Słowa: Janina Gillowa

① Ci - sza wko - ło ty - lko w da - li

② sły-chać sło-wi - ków sło - dkie tre - le co wy-wo-lu - ją smu-tek i lzy,

③ sły-chać sło-wi - ków sło - dkie tre - le co wy-wo-lu - ją smu-tek i lzy

- Wykonaj staroangielski kanon London's Burning w podziale na 4 głosy.

London's Burning (kanon 4-głosowy)

Muzyka: melodia staroangielska

- Wykonaj poniższy kanon.

Dona nobis pacem

Muzyka i słowa: Anonim

Do - na no - bis pa - cem, pa - cem. Do - na

no - bis pa - cem. Do - na no - bis pa - cem.

Do - na no - bis pa - cem. Do - na

no - bis pa - cem. Do - na no - bis pa - cem.

x

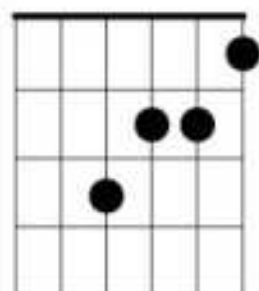

C

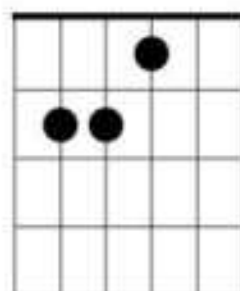
Akordy gitarowe

Akordy gitarowe

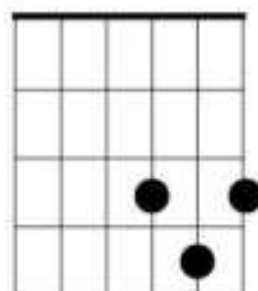
Fzw

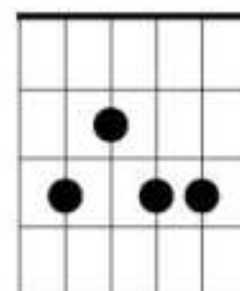
E

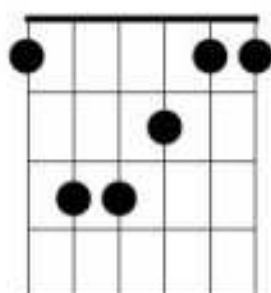
Dis

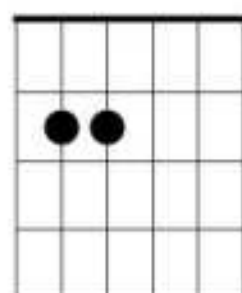
C 9/7

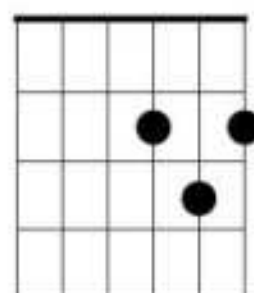
F

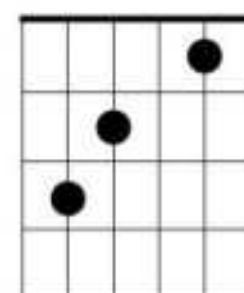
e

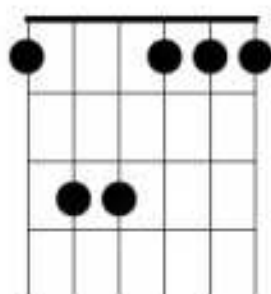
D

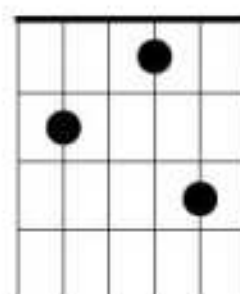
C

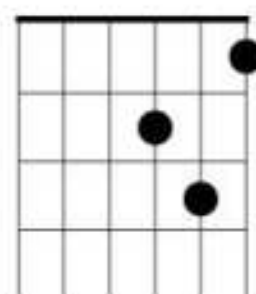
f

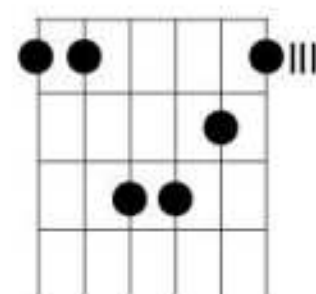
E7

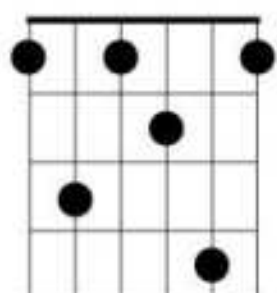
d

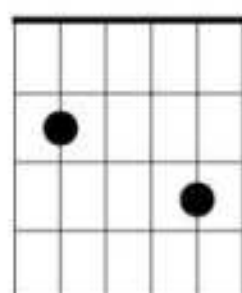
c

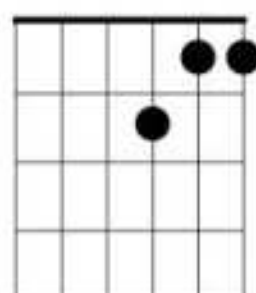
F7

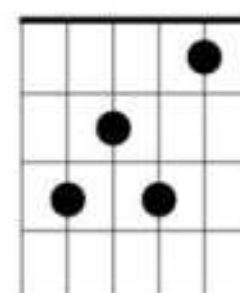
e7

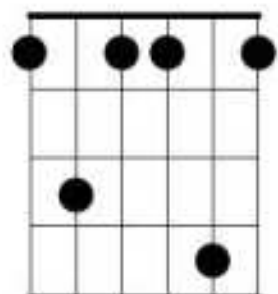
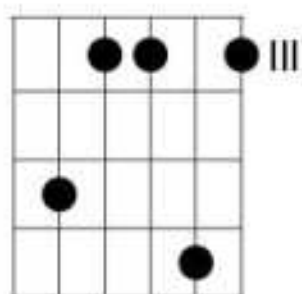
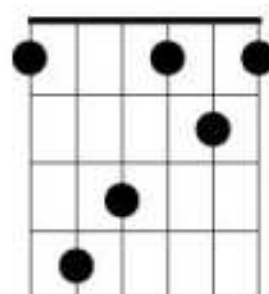
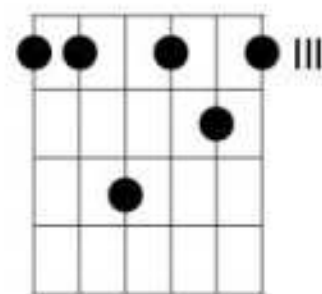
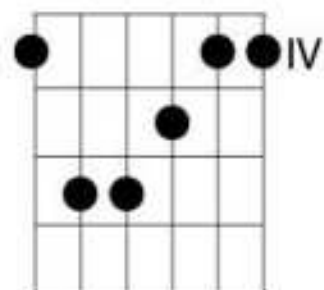
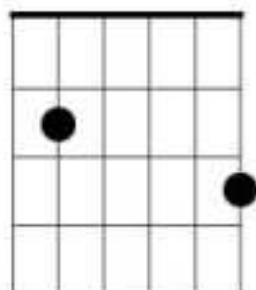
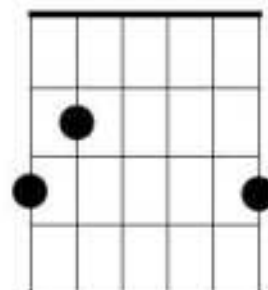
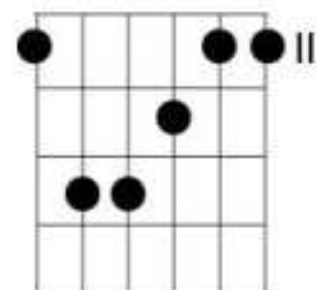
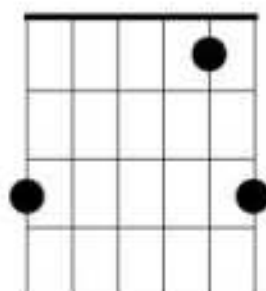
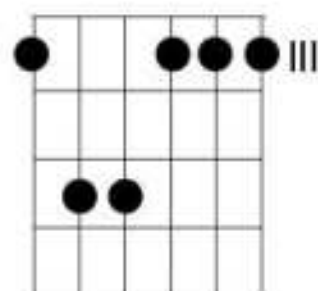
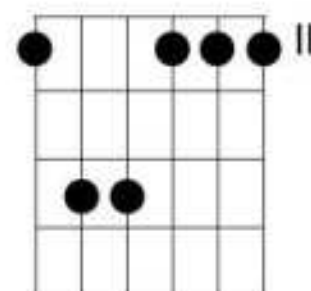
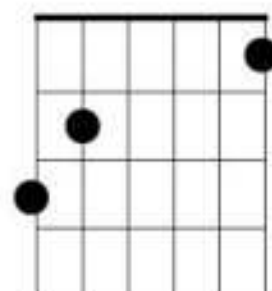
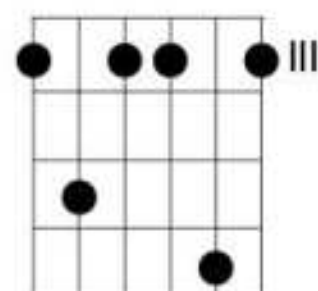

d7

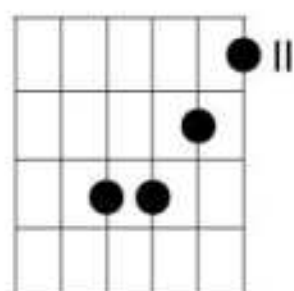

C7

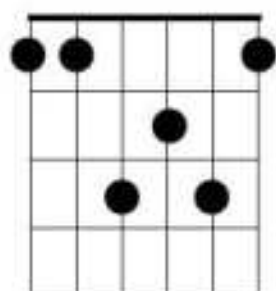

f7*g7/C**Cis**c7**Gis**G/H**G**Fis**G 4-3**g**fis**G7**g7*

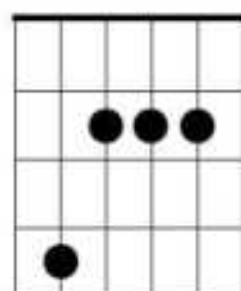
h/A

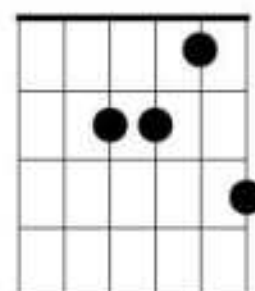
B7+

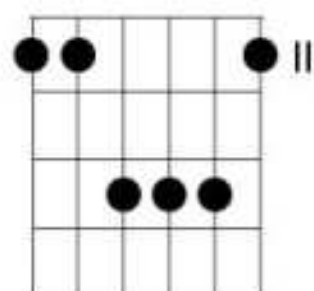
A/Cis

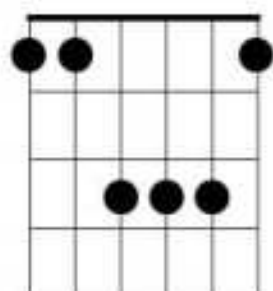
a7

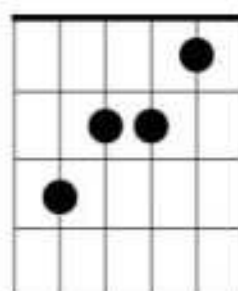
H

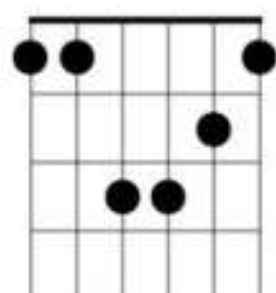
B

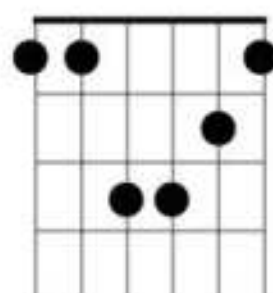
a/C

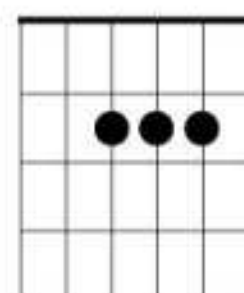
h

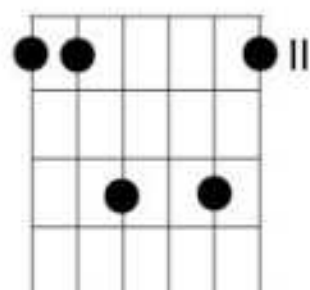
b

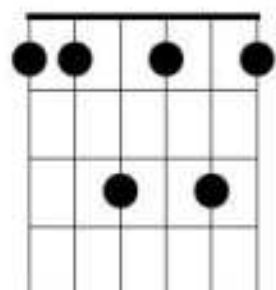
A

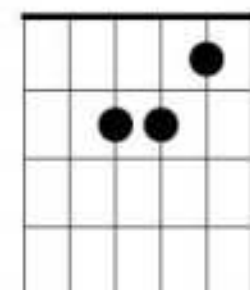
H7

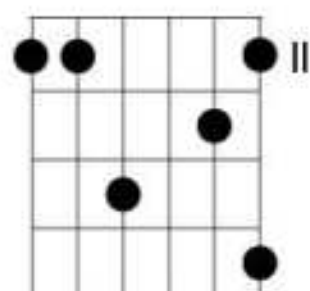
B7

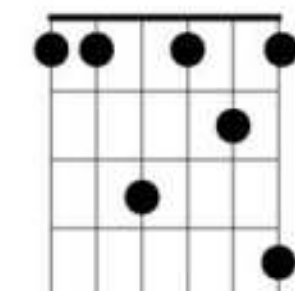
a

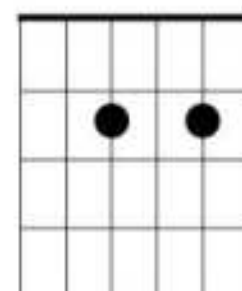
h7

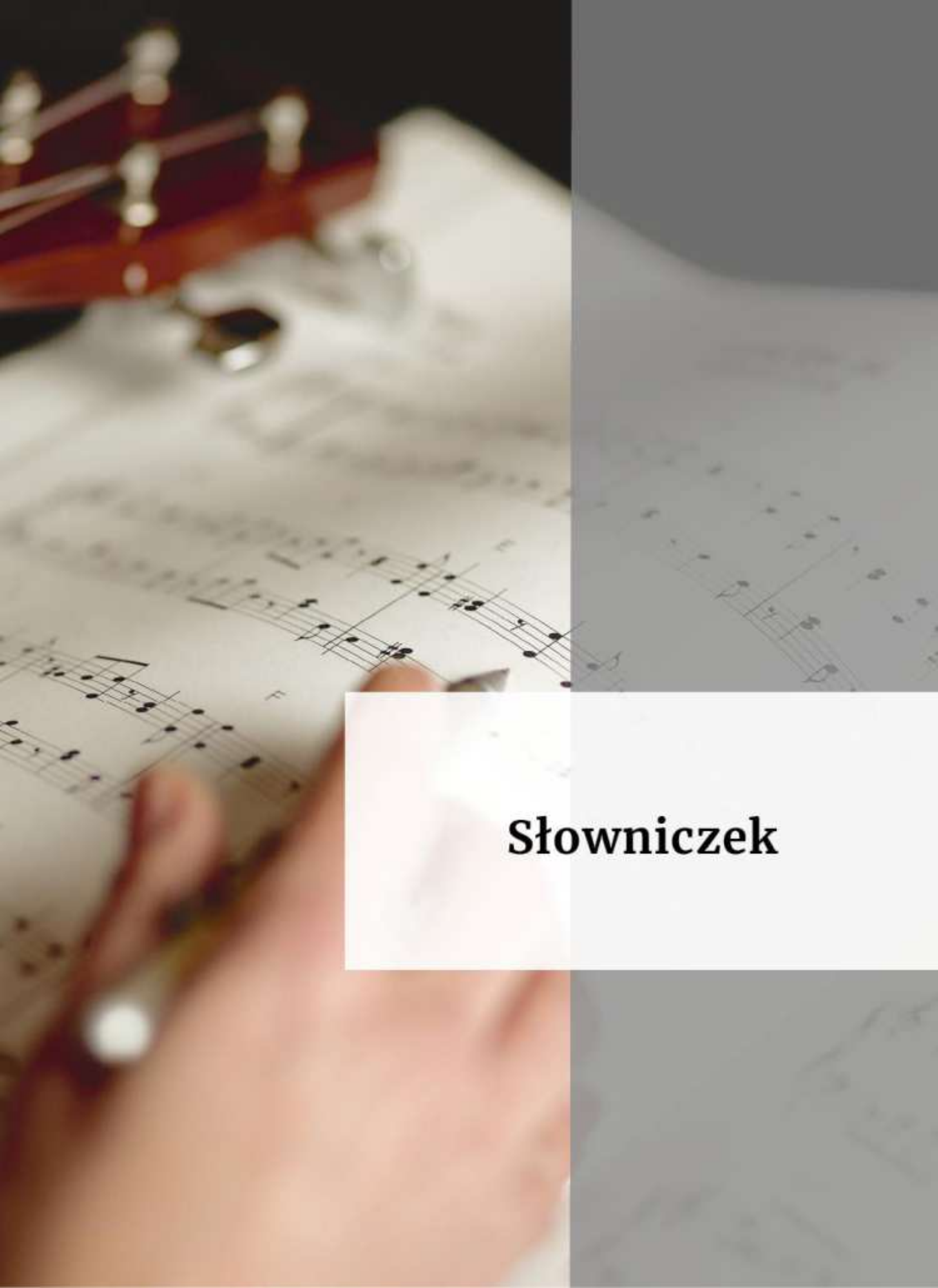

b7

A7

Słowniczek

Słowniczek

A

A capella – śpiew bez użycia instrumentów.

Accelerando – określenie rodzaju tempa; oznacza stopniowe przyspieszanie tempa utworu.

Ad libitum – określenie wykonawcze w nutach, pozwalające wykonującemu na dowolność wykonania – na przykład brak wyraźnego rytmu.

Akustyka – część fizyki obejmująca powstawanie i wzajemne oddziaływanie fal dźwiękowych.

Alberti Leon Battista (1404–1472) – renesansowy teoretyk sztuki; malarz, poeta, muzyk, architekt.

Animator kultury (łac. *animo* – ożywiać) – osoba będąca animatorem kultury, poprzez różne działania starająca się zaspokoić potrzeby kulturalne innych ludzi.

Aranżacja muzyczna – opracowanie utworu na instrumenty i głosy. Nadanie dziełu stylu muzycznego.

Armstrong Louis (1901–1971) – amerykański wokalista i trębacz z Nowego Orleanu.

Astaire Fred (1899–1987) – amerykański aktor, wokalista i tancerz.

B

Bard – poeta, wieszcz i pieśniarz.

Bernstein Leonard (1918–1990) – jeden z najpopularniejszych amerykańskich dyrygentów.

Blechacz Rafał (ur. 1985) – polski pianista, zwycięzca XV Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina.

C

Chmura; cloud – wirtualne dyski, na których przechowuje się dane gromadzone dotąd na twardych dyskach komputerów i pendrive'ach. Współpracują ze wszystkimi nośnikami pamięci (telefony, tablety, komputery).

Chopin Fryderyk (1810–1849) – polski kompozytor, który napisał ponad 200 utworów, w większości na fortepian, m.in. mazurki, polonezy, walce, ballady, nokturny.

Choreografia – sztuka tworzenia układów tanecznych.

Cover – wykonanie własnej wersji już istniejącego utworu (oryginału).

Czerwone Gitary – polski zespół muzyczny założony w 1965 roku. Wykonywał muzykę zwaną wówczas big-beatem (to funkcjonujące w Polsce określenie rock and rolla i innych podobnych gatunków muzycznych).

D

Davis Miles (1926–1991) – amerykański muzyk jazzowy i trębacz wirtuoz.

Dykcja – właściwy sposób wymawiania wyrazów.

E

Edison Thomas (1847–1931) – wynalazca amerykański; w 1878 roku opatentował urządzenie o nazwie fonograf, który służył do zapisu i odtwarzania dźwięku.

Edycja; edytowanie muzyki – zmiana parametrów nagrywanego materiału muzycznego w celu udoskonalania dźwięku.

Elementy dzieła muzycznego – to rytm, melodia, harmonia, dynamika, agogika, barwa dźwięku oraz artykulacja.

Epoka – przedział czasowy w historii ludzkości.

Event – jednorazowe artystyczne, kulturalne, społeczne wydarzenie, dokładnie zaplanowane.

F

Falset – rodzaj bardzo wysokiego śpiewu kobiet i mężczyzn na niedomkniętych strunach głosowych.

Fonografia – sposób (technika) zapisu i odtwarzania dźwięku i muzyki.

Fuga (łac. ucieczka) – wielogłosowa forma muzyczna, powstała w okresie baroku (koniec XVI – połowa XVIII w.).

G

Gershwin George (1898–1937) – amerykański kompozytor i pianista.

Glissando – w śpiewie lub w grze na instrumencie oznacza płynne przejście z jednego dźwięku na inny poprzez wszystkie dźwięki znajdujące się pomiędzy nimi.

Gospel – rodzaj chrześcijańskiej muzyki wykonywanej przez czarnoskórych mieszkańców Stanów Zjednoczonych już od XIX wieku. Gospel narodził się z tradycji *negro spirituals*. Jest spokrewniony z bluesem i jazzem.

Grupa MoCarta – kwartet smyczkowy, występujący również z programami satyrycznymi.

H

Half-playback – odmiana playbacku, w którym muzyka jest odtwarzana, a na żywo wykonuje się partie wokalne.

Happening – widowisko, które artysta tworzy z widzami na żywo i które nie jest zaplanowane ani wyreżyserowane.

Hi-Hat – instrument będący częścią zestawu perkusyjnego.

I

Improwizacja jazzowa – spontaniczne wykonywanie utworu jazzowego bez wcześniejszego przygotowania; często pod wpływem emocji (np. wzruszenia).

Interwał – odległość między dwoma następującymi po sobie lub współbrzmiącymi dźwiękami.

K

Kankan – żywiołowy taniec pochodzący z Algierii.

Karaoke – śpiewanie znanych przebojów muzycznych na tle odtwarzanego z nagrania akompaniamentu instrumentalnego (akompaniament może być z linią melodyczną lub bez niej).

Klarnet – instrument z grupy dętych drewnianych o szerokiej skali prawie czterech oktaw i dużych możliwościach technicznych.

Kolęda – pieśń religijna mówiąca o wydarzeniach związanych z narodzeniem Chrystusa.

Komeda Krzysztof (właśc. Trzcński; 1931–1969) – wybitny polski kompozytor muzyki filmowej; uznany za najbardziej twórczego przedstawiciela polskiego jazzu lat 60. XX wieku.

Koncert – utwór skomponowany na instrument solowy z towarzyszeniem orkiestry.

Kornet – instrument z grupy instrumentów dętych blaszanych; podobny do trąbki.

L

Lavalier – mikrofon przypinany do garderoby, zwany też krawatowym; idealny dla artystów, prezenterów lub osób prowadzących szkolenia.

Liszt Franciszek (1811–1886) – węgierski kompozytor i pianista; zapoczątkował w romantyzmie solowe koncerty fortepianowe, inaczej zwane recitalami.

Loop – rodzaj zapętlonego instrumentalnego podkładu muzycznego.

M

Mastering – etap końcowy pracy w studio nagraniowym; polega na uzyskaniu jak najlepszego brzmienia nagranej muzyki.

Meloman – miłośnik muzyki.

Metronom – urządzenie mechaniczne albo elektroniczne, podające dokładne tempo utworu.

Moniuszko Stanisław (1819–1872) – polski kompozytor epoki romantyzmu, dyrygent, organista i pedagog; twórca oper i około 300 pieśni zebranych w cykl dwunastu *Śpiewników domowych*.

MP4 i MP3 – formaty do zapisu dźwięku o bardzo dobrej jakości. Służą do przechowywania muzyki na dysku.

Multimedia – połączenie kilku form przekazu informacji: obrazu, dźwięku, tekstu, filmu.

Musical – rodzaj amerykańskiego spektaklu muzycznego rozwijającego się i bardzo popularnego w XX wieku.

Muzyka etniczna – muzyka narodu oraz grupy etnicznej zamieszkującej jakiś obszar na świecie.

Muzyka latynoamerykańska – tańce, rytmy oraz style muzyczne występujące w całej Ameryce Łacińskiej.

N

Niemen Czesław (1939–2004) – najwybitniejszy polski wokalista, obdarzony wyjątkowym słuchem i muzyczną intuicją. Stworzył własny, oryginalny styl wykonywania utworów.

O

Opera – widowisko muzyczno-dramatyczne, podczas którego libretto (tekst) jest śpiewane przez artystów.

Operetka – muzyczny utwór sceniczny wywodzący się z opery komicznej, wodewilu i śpiewogry. Charakteryzuje się lekką, melodyjną muzyką i żartobliwym charakterem.

Organy Hammonda – elektryczny instrument muzyczny z charakterystycznym ciepłym, wi-brującym, przyjemnym dla ucha dźwiękiem.

Oskar – najwyższe wyróżnienie Amerykańskiej Akademii Filmowej w dziedzinie filmu. Wśród różnych kategorii od 1934 roku jest również przyznawany Oskar za najlepszą muzykę filmową i najlepszą piosenkę.

Ozdobniki – bardzo szybkie i krótkie dźwięki dodane do głównej melodii utworu; mające go upiększyć.

P

Pantomima – przedstawienie sceniczne, którego treść wyrażana jest za pomocą gestu, ruchu i mimiki.

Partytura – zapis nutowy utworu, uwzględniający partie wszystkich wykonawców.

Pastorałka – odmiana kolędy; pieśń ludowa o wesołym, tanecznym charakterze i tematyce związanej z Bożym Narodzeniem; nie jest wykorzystywana w nabożeństwach religijnych ze względu na swój świecki charakter.

Performance – improwizowane wykonanie, przedstawienie.

Playback – odtwarzanie w trakcie występu utworu nagranych wcześniej w studiu (instrumenty i wokali).

Pogłos – efekt odczuwany przez ucho ludzkie jako naturalne przedłużenie dźwięku.

R

Ragtime – jazzowa forma muzyczna.

Recital – rodzaj koncertu muzycznego, w którym na żywo występuje solista – wokalista lub instrumentalista.

Reklama (łac. reklamare – odzew) – informacja, która jest jednocześnie perswazją (nakłanianiem) do określonej reakcji. np. zakupu reklamowanego towaru.

S

Samba – narodowy taniec Brazylii.

Sample – krótkie odcinki dźwiękowe utworów wcześniej nagranych lub próbki dźwiękowe gotowych rytmów.

Santana Carlos (ur. 1947) – jeden z najsłynniejszych gitarzystów wykonujących muzykę latynoamerykańską.

Schönberg Arnold (1874–1951) – kompozytor, dyrygent i pedagog austriacki. Pionier muzyki dodekafonicznej i atonalnej.

Stereofonia – potocznie stereo – metoda zapisywania, a następnie odtwarzania dźwięku w sposób pozwalający odbierającemu (słuchaczowi) odczuwać wrażenie przestrzenności słyszanych dźwięków.

Sting (właśc. Gordon Matthew Summer; ur. 1951) – brytyjski kompozytor, wokalista i multiinstrumentalista.

Ś

Ścieżka dźwiękowa (soundtrack) – zapis muzyki z filmu (jego motywu muzycznego) lub wydania płytowe utworów muzycznych; także jedna z wielu ścieżek (tracków) w komputerowym zapisie muzyki.

T

Technologia LED – najnowocześniejsza technologia w dziedzinie oświetlenia.

Trasa koncertowa – co najmniej kilka koncertów artysty w określonym regionie i czasie.

Triola – grupa nut powstająca w wyniku nieregularnego ich podziału.

Trubadurzy – wędrowni średniowieczni poeci i muzycy („piewcy miłości”), zwykle wywodzący się z arystokracji lub rycerstwa; treścią ich utworów była miłość i radość życia.

Turner Tina (ur. 1939) – amerykańska wokalistka wykonująca muzykę soulową i rockową.

V

Vivaldi Antonio (1678–1741) – skrzypek, wirtuoz, kompozytor między innymi oper, kantat, symfonii, sonat. Jego najbardziej znane dzieło to cykl czterech koncertów skrzypcowych *Cztery pory roku*.

W

Wibracja – niewielka płynna i pulsująca zmiana wysokości dźwięku na instrumencie lub w śpiewie, ozdabia i upiększa wydobywane dźwięki.